

Стенографски дневник

НА

4. заседание

Петък, 22 юли 1949 г.

Открито в 15 ч. 20 м.

Председателствувал подпредседателят Атанас Драгиев.

Секретари: Илия Радков и Тодор Тихолов.

СЪДЪРЖАНИЕ

Стр.	Стр.
Съобщения:	Говорили: докл. Павел Цолов 31
Отпуски 28	Владимир Димчев 32
Законопроекти 28	Д-р Пенчо Костурков 33
Дневен ред	Атанас Тотев 33
Законопроекти:	Петър Анастасов 35
1. За избиране на народни представители. (Първо четене) 28	2. За събиране на материалите по съпротивителното движение. (Първо четене) 36
	3. За лицата и семейството. (Първо четене) 36
	Говорил: Георги Михайлов Георгиев 44
	4. За военно-съдебен закон. (Второ четене) 46
	Дневен ред за следващото заседание 63

Председателстващ Атанас Драгиев: (Звъни) Има нужното число народни представители. Обявявам заседанието за открито. (Отсъствуват: Александър Миленов, Андрей Михайлов, Андрей Пенев, Боню Митев, Венера Клиничарова, Вълчо Цанков, Георги Божков, Георги Григоров, Георги Даскалов, Грудю Атанасов, Грую Палукчиев, Димитър Чорбаджиев, Димитър Греков, Димитър Стоичков, Доню Сербезов, Дочо Шипков, Емилия Атанасова, Ефрем Митев, Жейка Хардалова, Запрян Ташев, Иван Ефтимов, Иван Костадинов, Иван Пенчев, Иван Христов, Иван Чуков, Израел Майер, Илия Добрев, Йордан Александров, Йордан Костов, Йордан Маренов, Кирил Милев, Крум Милапов, Лалю Ганчев, Любен Владимирев, Людмил Стоянов, Марио Тинчев, Недялка Душкова, Никола Минчев, Нинко Стефанов, Нисим Исаков, Пеко Таков, Пенка Цветанова, Петър Бабаков, Петър Бомбов, Петър Митков, Петър Панайотов, Първа Димитрова, Раденко Видински, Руса Господинова, Сабри Афуз х. Мехмедов, Сава Дълбоков, Слав Баджаков, Спас Христов, Спас Спасов, Сребро Бабаков, Станка Димитрова, Стойне Лисийски, Стоян Гюров, Тодор Кордовски, Тодор Самодумов, Тодор Живков, Трифон Тодоров, Яна Георгиева, Янко Кириков и Янчо Деведжиев)

Бюрото е разрешило отпуск на следните другари народни представители: Венера Клиничарова — 4 дни, Димитър Греков — 4 дни, Жейка Хардалова — 5 дни, Желязко Петров — 5 дни, Кирил Милев — 1 ден, Кръсто Стойчев — 4 дни, Раденко Видински — 2 дена и Янчо Деведжиев — 2 дена.

В бюрото са постъпили следните законопроекти:

От Министерския съвет — законопроект за допълнение на чл. 62 от закона за народните съвети.

От Министерството на труда и социалните грижи — законопроект за изменение и допълнение на закона за лишаване от право на пенсия лица, проявили фашистка дейност.

От Министерството на индустрията — закон за изменение и допълнение на закона за национализацията на частни индустриални и минни предприятия.

От Министерството на земеделието — закон за допълнение на закона за трудовите кооперативни земеделски стопанства.

Законопроектите ще бъдат раздадени на другарите народни представители и поставени на дневен ред:

Пристъпваме към точка първа от дневния ред:

Първо четене на законопроекта за избиране на народни представители.

Д-р Иван Пашов (к): Другарю председател! Понеже законопроектът е обширен и при това раздаден предварително на другарите народни представители и народни представителки, по силата на чл. 54 от правилника за вътрешния ред на Великото народно събрание, правя предложение да не се чете.

Председателстващ Атанас Драгиев: Моля ония другари народни представители, които са съгласни с предложението на

народния представител д-р Иван Пашов, да не се чете законопроектът, понеже е обширен и известен на народните представители, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема. Моля секретаря да прочете само текста на мотивите.

Секретар Илия Радков (з): (Чете)

«МОТИВИ

към законопроекта за избиране на народни представители

Другари и другарки народни представители! Съгласно член единствен от закона за продължаване мандата на Великото народно събрание с още една година, приет на 4 септември 1948 г., мандатът на Великото народно събрание изтича на 27 октомври т. г., от която дата то ще се счита за разпуснато.

Съгласно чл. 31 от Конституцията на Народната република България, най-късно три месеца след разпускането на Народното събрание се произвеждат избори за ново Народно събрание.

Досегашната наредба-закон за избиране на народни представители за обикновено Народно събрание в много свои постановления е вече остаряла и не отговаря напълно на изискванията на народно-демократичното устройство на нашата държава. Налага се, като се използва опитът от произведените неотдавна избори за народни съвети и съдебни заседатели за местните народни съдилища, да се гласува нов закон за избиране на народни представители.

Със законопроекта, който се предлага на вашето внимание, се възприемат основните начала, върху които се изгради законът за избиране на народни съвети и на съдебни заседатели за местните народни съдилища, относно съставянето на избирателните списъци, произвеждането на избори от посочени на право от народа избирателни комисии, съставянето и поставянето на кандидатните листи и пр.

Така предложеният законопроект ще осигури напълно възможността за произвеждане на народно-демократични избори за народни представители, поради което моля, другарки и другари народни представители, да разгледате и гласувате този законопроект.

Гр. София, 21 юли 1949 г.

Председател на Министерския съвет: В. Коларов

(ЗАКОНОПРОЕКТ

за избиране на народни представители

Глава I

Общи разпоредби

Чл. 1. На основание чл. 2 от Конституцията на Народната република България, изборите за народни представители се про-

извеждат въз основа на всеобщо, равно и пряко изборително право с тайно гласуване.

Всеки изборител има право на един глас.

Чл. 2. Изборители и избираеми са всички граждани на Народната република България, навършили 18-годишна възраст, мъже и жени, без разлика на народност, раса, вероизповедание, образование, занятие, обществено положение и имотно състояние, с изключение на поставените под пълно запрещение и лишените с влязла в законна сила присъда от изборителни права.

Чл. 3. Изборите се произвеждат най-късно три месеца след разпусането на Народното събрание в един и същ ден за цялата страна.

Чл. 4. Денят на избора се определя с указ от Президиума на Народното събрание, обявяван най-късно два месеца порано. Този ден трябва да бъде неработен.

Чл. 5. Необходимите разходи, свързани с произвеждане на изборите, са за сметка на държавата.

Глава II

Изборителни списъци

Чл. 6. В изборителния списък се вписват всички граждани, които имат изборително право и живеят (постоянно или временно) в момента на съставянето на списъка в района на даден съвет и които са навършили или в деня на избора ще навършат 18 години.

Всеки изборител може да бъде вписан само в един изборителен списък.

Чл. 7. Лица, които след съставянето на списъка придобият или загубят изборително право, се вписват допълнително в изборителния списък или се заличават от него.

Чл. 8. Изборителните списъци се съставят от управите на общинските народни съвети, а в градовете с районно деление — от управите на районните съвети, и то за всяка изборителна секция поотделно и по азбучен ред на собственото име на изборителя.

Чл. 9. Изборителните списъци за военнослужащите се съставят от командира на полка, респективно дружината и приравнените към тях подразделения, когато те са самостоятелни части, а за военните учреждения — от техните началници.

Чл. 10. Изборителните списъци за лицата от трудовата повинност се съставят от съответните началници.

Чл. 11. Изборителният списък на секцията съдържа следните графи: поредния номер, името, презимето, семейното име на изборителя, година на раждането, адреса, записието и графа за отметки.

Оригиналът на изборителния списък се подписва от председателя и секретаря на общинската управа.

Чл. 12. Председателят на управата на общинския народен съвет разпорежда, съставеният изборителен списък да се напише в повече екземпляри и да му се даде най-широка гласност — с разпелването му на видни места най-късно един месец преди избора.

Чл. 13. Едновременно с това председателят разгласява чрез обявления, залепени на видни места, и чрез общинските глашатая, че най-късно една седмица от обявяването всяко лице, което намира в изборителния списък някой неправилности, отнасящи се до него лично или до други лица, може да го прегледа в общинската канцелария и да заяви за съществуващите според него неправилности.

Чл. 14. Заявленията за опущения, неправилности и погрешки в изборителния списък се правят устно или писмено. Устните заявления се записват в книгата за записване заявления, каквато управата на всеки общински или районен народен съвет е длъжна да води.

Когато със заявлението се иска да бъде някой заличен от изборителния списък, председателят съобщава това на лицето, ако то живее на посочения адрес, и го предупреждава, че то може в тридневен срок да представи възражения си.

Чл. 15. Управата на народния съвет трябва да се произнесе в тридневен срок по направените искания и възражения.

Чл. 16. Решението на управата подлежи на обжалване в тридневен срок от обявяването му пред надлежния околийски съд, който най-късно в тридневен срок от постъпване на жалбата е длъжен в съдебно заседание, с призоваване на заинтересуваните и представител на управата, да се произнесе по нея. Решението на околийския съд не подлежи на обжалване.

Решенията, с които се постановява да се направи поправка на изборителния списък, се съобщават на съответната управа за изпълнение.

Чл. 17. Когато изборителят промени своето местопребиване, управата на народния съвет му издава удостоверение за право на гласуване другаде, като отбелязва в изборителния списък, че е напуснал.

Глава III

Изборителни секции

Чл. 18. Всяко населено място до 1000 жители съставя една изборителна секция. Населено място, което има повече от 1000 жители, се разделя на толкова изборителни секции, колкото пъти числото 1000 се съдържа в броя на населението му. Остатък по-голям от 500 образува отделна секция, по-малък от 500 се разпределя между останалите секции. По решение на управата на околийския народен съвет може да се

образуват секции с по-малко от 1000 и повече от 1500 жители.

Чл. 19. В болници, санаториуми, инвалидни домове, родилни домове и други такива могат да се образуват самостоятелни секции.

Чл. 20. За военнослужащите се образуват отделни изборителни секции с число не по-малко от 50 и не повече от 1000 души.

Военнослужащи, които се намират вън от местонахождението на своята част, могат да гласуват там, където се намират, като представят удостоверение от командира на частта за право на гласуване другаде.

Същото важи и за лицата от трудовата повинност.

Чл. 21. Разделянето на селищата на секции става със заповед на управата на общинския народен съвет поне 50 дни преди деня на избора.

Чл. 22. Двадесет дни преди деня на избора общинската управа определя помещението, где ще стане гласуването. Тия помещения трябва да бъдат обществени здания, да се намират към средата на секцията и да са на площад или на по-широка улица.

Глава IV

Изборителни комисии

Чл. 23. Изборите се ръководят, произвеждат и контролират от изборителни комисии: централна — за цялата страна, околийска — за всяка изборителна околия, градска и районна — за градове с районно деление, селска — за селските общини и секционна — за всяка изборителна секция.

Чл. 24. Изборителните комисии се избират от представителна Единната народна обществено-политическа организация: Очелствен фронт, партияте, професионалните организации на работниците, служащите, запаятчиите и земеделските стопани, кооперативните организации, младежките организации и други обществени и културни организации, както и на събранията на работниците и служащите по предприятия и учреждения, военнослужащите, трудоваците и граничарите по частите им, селяните в ТКЗС и в държавните стопанства.

Кандидатите за народни представители не могат да бъдат членове на никоя изборителна комисион.

Чл. 25. Централната изборителна комисион се състои от: председател, двама заместник-председатели, един секретар и от 9 членове и се утвърждава от Президиума на Народното събрание най-малко 55 дни преди избора.

Чл. 26. Централната изборителна комисион:

а) издава инструкции и разпоредения по приложение на закона;

б) ръководи изборите в цялата страна, напътствува по-долните изборителни комисии и други длъжностни лица и учреждения, натоварени с работа по произвеждане на изборите, проверява дейността им и бди за точното изпълнение на закона;

в) установява формата на изборителните списъци, изборителните кутии, пликове, протоколи и на всички други книжа, предвидени в закона;

г) разглежда жалби срещу неправилните действия на по-долните комисии и издава по тях окончателни решения.

Чл. 27. Околийските изборителни комисии се състоят от: председател, заместник-председател, секретар и 8—10 членове и се утвърждават от Президиума на Народното събрание не по-късно от 50 дни преди деня на избора.

В градовете, приравнени с околии, се образуват по същия ред градски изборителни комисии в състав и с правата и задълженията на околийските комисии.

Чл. 28. Околийските изборителни комисии:

а) ръководят изборите в своята изборителна околия, напътствуват изборителните комисии и други длъжностни лица и учреждения, натоварени с работа по провеждане на изборите, проверяват дейността им и бдят за точното изпълнение на закона;

б) следят за правилното образуване и своевременното оповестяване на секциите;

в) следят за своевременното и правилно съставяне на изборителните списъци и тяхното оповестяване;

г) разглеждат жалби срещу неправилните действия на общинските комисии в околията и издават по тях окончателни решения;

д) утвърждават и оповестяват кандидатните листи;

е) набавят изборителни пликове, протоколи и други изборни книжа и се грижат за правилното им разпределение между общинските изборни комисии в околията;

ж) проверяват изборните книжа, установяват резултата от изборите, провъзгласяват избраните народни представители, издават удостоверения на избраните и предават изборните книжа на управата на околийския народен съвет.

Чл. 29. Градските изборителни комисии и районните изборителни комисии за градовете с районно деление се състоят от: председател, заместник-председател, секретар и 6—10 члена и се утвърждават от управата на околийския народен съвет, респективно на приравнения с него градски съвет, не по-късно от 45 дни преди деня на избора.

Чл. 30. Градските и районните изборителни комисии:

а) ръководят изборите в своята община или район, напътствуват секционните комисии, проверяват дейността им и бдят за точното изпълнение на закона;

б) следят за своевременното и правилно съставяне на изборителните списъци и тяхното оповестяване;

в) приемат заявления за неправилности в избирателния списък и ги внасят в управата на съвета, който изготвя и оповестява списъка;

г) набавят от околийската избирателна комисия необходимото количество избирателни пликкове, протоколи, статистически листове и други изборни книжа и се грижат за правилното им разпределение между секционните комисии;

д) съдействуват на околийската избирателна комисия за произвеждане на избора.

Чл. 31. Селско-общинските избирателни комисии се състоят от: председател, заместник-председател, секретар и 2—4 члена и се утвърждават от управата на околийския народен съвет не по-късно от 40 дни преди деня на избора.

Чл. 32. Селско-общинските избирателни комисии:

а) ръководят изборите в своята община или район, напътствуват секционните комисии, проверяват дейността им и бдят за точното изпълнение на закона;

б) следят за своевременното и правилно съставяне на избирателните списъци и тяхното оповестяване;

в) приемат заявления за неправилности в избирателния списък и ги внасят в управата на съвета, който изготвя и оповестява списъка;

г) набавят от околийската избирателна комисия необходимото количество избирателни пликкове, протоколи, статистически листове и други изборни книжа и се грижат за правилното им разпределение между секционните комисии;

д) съдействуват на околийската избирателна комисия за произвеждане на избора.

Чл. 33. Секционните избирателни комисии се състоят от: председател, двама членове и секретар и се утвърждават от управата на околийския народен съвет един месец преди избора.

Чл. 34. Секционните избирателни комисии:

а) приемат заявления за неправилности в избирателния списък и ги внасят в управата на общинския народен съвет;

б) произвеждат избора и извършват всички действия съгласно чл. 45 и последващите.

Чл. 35. Всички държавни органи и учреждения са длъжни да оказват на избирателните комисии най-пълно и широко съдействие при изпълнение на задачите, поставени им в настоящия закон.

Чл. 36. Околийските избирателни комисии и приравнените към околийските градски комисии най-късно 20 дни преди изборния ден получават толкова пликкове, колкото избиратели има в околията плюс 10%. Същите комисии ги разпределят и изпращат до по-долните избирателни комисии, които от своя страна ги разпределят между секционните избирателни комисии, така че последните да ги получат най-късно три дни преди деня на избора.

Пликвите се изготвят от непрозрачна хартия.

Ако не се получат два дена до изборния ден определеното количество избирателни пликкове, секционната комисия констатира това с протокол, набавя пликкове отгдето намери, скрепява ги с печата на общинския народен съвет и с тях извършва гласуването.

Глава V

Кандидатни листи

Чл. 37. Изборите за народни представители стават по избирателни околии.

Избирателните околии, както и броят на кандидатите за всяка от тях се определят с указ на Президиума на Народното събрание, при спазване съответните разпоредения на Конституцията.

Чл. 38. Кандидатните листи могат да се поставят от Единната народна общественно-политическа организация, Отечествения фронт, от партиите и от другите обществени организации.

Правото да се постави кандидатна листа се осъществява както от централните ръководства на тези организации, така и от другите техни по-долни ръководства или от общите събрания на същите организации.

Чл. 39. Заявлението, с което се поставя кандидатната листа за народни представители, се подава до съответната околийска или приравнена на нея избирателна комисия най-късно двадесет дни преди деня на избора.

Кандидатната листа може да съдържа най-много толкова кандидати, колкото е броят на мандатите, и същото число подгласници, но не по-малко от двама.

Кандидатът трябва да даде писмено съгласие за кандидатирането му.

Чл. 40. Никой не може да бъде кандидатиран в повече от една кандидатна листа в една и съща избирателна околия, но може да бъде кандидатиран в различни избирателни околии.

Не могат да бъдат кандидати лица с фашистки или други противонародни прояви.

Чл. 41. Партия, която участва със свои кандидати в листата на Единната народна общественно-политическа организация, Отечествения фронт за дадена избирателна околия, не може да постави друга кандидатна листа в същата околия.

Ръководството на Единната народна общественно-политическа организация, Отечествения фронт и отделните партии не могат да поставят повече от една кандидатна листа.

Чл. 42. Околийската избирателна комисия, след като разгледа поставените кандидатни листи, оповестява намерените от нея за редовни най-късно два дена след изтичане срока за поставянето им.

В тридневен срок от обявяването организациите, които могат да поставят кандидатни листи, и всеки избирател имат право да

подадат пред същата комисия писмено възражение срещу ония кандидати, за които считат, че не могат да бъдат избираеми.

Околийската комисия, след като събере доказателства по възраженията, се произнася по утвърждаване на кандидатурите, което трябва да стане най-късно десет дни преди избора.

Комисията съобщава веднага на управата на околийския народен съвет утвърдените кандидатни листи за разгласяване.

Чл. 43. Партиите и организациите, които са поставили кандидатна листа, могат да упълномощават писмено застъпници.

Всяка кандидатна листа може да има само един застъпник в избирателната секция.

Застъпниците не могат да преупълномощават други лица.

Чл. 44. Обявените кандидати и застъпници имат право да присъствуват при произвеждане на избора.

Глава VI

Начин на гласуване

Чл. 45. В определения за произвеждане на избора ден, в 7 часа сутринта, секционната избирателна комисия се явява в изборното помещение и председателят обявява започването на избора.

Отсъствието на един или повече членове на комисията не може да спре произвеждането на избора. Мястото на отсъстващия се попълва с един грамотен избирател по покана на комисията.

Чл. 46. В изборното помещение се поставят една или две прегради от дъски, черга, зебло и прочее, затулени от прозорците и стоящи 50 см. над пода, за тайна стаячка.

Чл. 47. Преди да почне гласуването, председателят на комисията показва на избирателите празната избирателна кутия, заключва я и я запечатва на три места с печат на местния народен съвет.

Председателят на комисията натоварва един от членовете да отмята имената на гласувалите избиратели по избирателния списък.

След това започва гласуването, което продължава до 18 ч. Ако пред помещението има негласували избиратели, то продължава до 19 часа.

Чл. 48. Избирателите гласуват лично, тайно и поединично. Избирател, който не е познат на избирателната комисия, удостоверява самоличността си с лична карта, карта от професионално сдружение, партийен билет, карта за членуване в някоя обществена организация или по какъвто и да било друг начин.

След като комисията се увери в самоличността на избирателя, председателят на комисията му дава избирателен плик, който скрепя с подписа си на лицевата страна.

Чл. 49. След като получи избирателния плик, избирателят отива в тайната стаячка, гдето поставя бюлетината си в плик, залепва го, връща се при комисията и предава плик на председателя, който, след като провери, че избирателят връща получения от него плик, предава го на избирателя, който сам го пуца в изборната кутия.

Избирателят не може да поставя бюлетината в плик, който не е скрепен с подписа на председателя, иначе пликът му се връща от комисията.

В тайната стаячка трябва да има бюлетини от всички кандидатни листи на разположение на избирателите.

Чл. 50. Срещу името на всеки гласувал избирател член от комисията отбелязва гласуването и се разписва.

За всеки избор списъкът трябва да бъде чист и без знакове.

Чл. 51. Лицата, които са се явили в изборната секция с удостоверение по чл. 17 или чл. 20, се вписват в избирателния списък, който се подписва от председателя и секретаря на комисията. Удостоверенията се прилагат към изборните книжа.

Чл. 52. Бюлетините се надписват с мастило, на пишеща машина или се отпечатват.

Бюлетините задължително носят наименованието на партията или организацията, която е поставила листата.

Чл. 53. Избирателят е длъжен да влезе в тайната стаячка и там да постави бюлетината в плик, иначе не се допуска да гласува.

Чл. 54. Избирателната комисия не може да запрети гласуването на някой избирател под предлог, че неправилно е записан в списъците.

Чл. 55. Председателят на комисията се грижи за реда и тишината и при нужда може да разпорежда за милиционерска или военна помощ.

Чл. 56. Лицата, които не са записани в избирателния списък и не носят удостоверение за право на гласуване, както и ония, които са вече гласували, не могат да влизат в изборното помещение.

Чл. 57. Забранено е да се влиза в изборното помещение с оръжие.

Военни и други служебни лица, които носят оръжие, са длъжни да го оставят на съхранение на специално натоварено от милицията лице.

Чл. 58. На избирателите се позволява да си раздават и разменят бюлетини в района на изборното помещение.

Чл. 59. Забраняват се каквито и да било публични събрания и речи в деня на избора.

Чл. 60. Кандидатите и застъпниците могат да заявят пред комисията за допуснати нарушения при избора. Комисията е длъжна да се произнесе по тях заявления.

Недоволните от решенията на комисията могат да изложат възраженията си по тях в протокола на избора или в особени заявления, които предават на комисията.

Чл. 61. Избирателната комисия разрешава всички възникнали при произвеждане на избора въпроси.

Решенията на комисията се вземат с мнозинство. При равногласие решава гласът на председателя.

Глава VII

Преброяване на гласовете и провъзгласяване на избраните

Чл. 62. Шом се свърши гласуването, комисията назначава двама грамотни избиратели за проверители. Кандидатите или застъпниците, както и представители на обществени организации и печата имат право да присъствуват при преброяването.

Чл. 63. Един от проверителите, заедно с член от комисията, преброява гласувалите по списъка и съобщава резултата на председателя. Последният съобщава с висок глас броя на гласувалите избиратели.

Чл. 64. След установяване броя на гласувалите избиратели председателят на комисията отпечатва и отключва избирателната кутия. Намеренията в нея пликосе преброяват от един член на комисията с помощта на един проверител.

Ако числото на пликосе не е еднакво с броя на избирателите, отгнетати като гласували, комисията е длъжна да отбележи това в протокола за избора.

След това се пристъпва към отваряне на пликосе и преброяване на бюлетините.

Бюлетините се разпределят на купчини според кандидатните листи, като недействителните бюлетини се поставят в отделна купчина.

Резултатите от преброяването се отбелязват в един преброителен лист-формуляр, в една екземпляра.

Чл. 65. Бюлетините са недействителни:

1. Когато в плика се намерят две или повече бюлетини от разни кандидатни листи, и

2. Когато бюлетината не е напечатана или не е написана с мастило или на пишеща машина.

Ако в плика се намерят две или повече еднакви бюлетини, те се броят за една. Намеренията в повече се унищожават.

Допуща се заличаване на отделни имена. Това не прави бюлетината недействителна.

Вписването на нови имена е недействително, а бюлетината се счита за действителна.

Недействителните бюлетини, след като се проверят, се прошигуроват, подпечатват и се прилагат към протокола.

Действителните бюлетини също се прошигуроват и подпечатват поотделно за всяка кандидатна листа.

Чл. 66. Председателят обявява гласно резултата от преброяването, отбелязан в преброителните листове, а именно:

1. Колко действителни бюлетини е получила всяка кандидатна листа.

2. Какъв е броят на недействителните гласове (недействителни бюлетини, празни пликосе, лозунги и др.).

Чл. 67. Веднага след това се съставя в два екземпляра протокол, който съдържа:

1. Дата и номер на указа за насрочване на избора.

2. Деня и мястото на избора.

3. Наименованието на общината и избирателната секция.

4. Имената и качеството на членовете на комисията.

5. Имената на проверителите и присъстващите кандидати и застъпници.

6. Частта, когато е почнало гласуването и когато е свършило.

7. Числото на избирателите, записани в избирателните списъци.

8. Числото на гласувалите с удостоверения избиратели.

9. Числото на избирателите, които са гласували.

10. Числото на намеренията в избирателната кутия пликосе.

11. Броят на подадените за всяка кандидатна листа действителни бюлетини и колко гласа е получил всеки кандидат.

12. Броят на недействителните бюлетини.

13. Заявленията, които са били направени на изборната комисия както от избирателите, така и от кандидатите или застъпниците, и решенията на комисията по тях, и

14. Извънредните случаи, ако е имало такива.

Чл. 68. След подписването на протокола и преброителния лист от комисията и проверителите един екземпляр от протокола се изпраща веднага чрез общинската избирателна комисия на местната временна управа, а от всички останали избирателни книжа се образува един общ пакет, който съдържа: избирателния списък, протокола, преброителния лист, бюлетините, удостоверенията за гласуване, заявленията, тължбите и др., ако има такива, и се изпраща чрез общинската избирателна комисия на околийската избирателна комисия.

Чл. 69. На другия ден околийската избирателна комисия в публично заседание проверява протоколите на избирателните комисии и съставя таблица, съдържаща броя на:

1. Записаните избиратели

2. Гласувалите избиратели

3. Действителните бюлетини

4. Недействителни гласове.

5. Действителните бюлетини, подадени за всяка листа и за всеки кандидат поотделно.

За всички свои действия околийската избирателна комисия съставя протокол в два екземпляра, които се подписват от присъстващите членове на комисията.

Чл. 70. Околийската избирателна комисия разпределя мандатите между листите, които са получили гласове над изборния делител. Този делител се получава, като се раздели общото

число на действителните бюлетини, подадени за всички кандидатни листи в избирателната околия, на числото на мандатите плюс единица. Ако гласовете на някоя листа не достигат този изборен делител, тогава общото число на всички действителни бюлетини се разделя на числото на мандатите плюс две, за да се получи втор изборен делител; ако никоя листа не достигне и този делител — на числото на мандатите плюс три единици и т. н., докато остане поне една листа над делителя.

След това числата на получените действителни бюлетини на всяка кандидатна листа, участваща в разпределянето, се делят последователно на 1, 2, 3 и т. н. и се подчертават подред най-големите числа (частни), докато числото на подчертаните числа стане равно на числото на мандатите. Тъй подчертаните числа показват от коя кандидатна листа колко лица са избрани.

Във всяка кандидатна листа мандатите се дават на първите по ред кандидати, които комисията прогласява за избрани.

Чл. 71. В случаите, когато е имало само една кандидатна листа, ако тя е получила по-малко от половината от общо подадените гласове, изборът се счита за несполучлив. В такъв случай Президиумът на Народното събрание насрочва нов избор най-късно след един месец.

Чл. 72. Комисията праща препис от протокола на Президиума на Народното събрание, а останалите изборни книжа — на управата на околийския народен съвет.

Чл. 73. Когато някой народен представител измеси грубо на идеите и програмата, в името на които е кандидатирал, или наруши основните положения на дисциплината на своята партия или организация, той може да бъде отзован по искане на организацията, която е поставила неговата кандидатура, а за народни представители, избрани с листата на Отечествения фронт — на Националния съвет на Отечествения фронт. Решението за отзоваването се взема от Народното събрание с мнозинство повече от половината от всички избрани народни представители.

На мястото на отзования, починалия или оттеглил се народен представител Народното събрание прогласява следващия в листата кандидат или подгласник. Ако са изчерпани подгласниците в листата, прави се избор за един народен представител и двама подгласници в същата избирателна околия. Изборът трябва да се произведе в срок не по-дълъг от три месеца.

Глава VIII

Наказателни разпоредби

Чл. 74. Който наруши разпоредбите на този закон, ако не подлежи на по-тежко наказание по други закони, се наказва с тъмничен затвор и глоба от 1.000 лв. до 100.000 лв. или с едно от тях наказания.

Чл. 75. Който чрез насилие, измама, заплашване или подкуп пречи на избирателя свободно да осъществи изборното си право, се наказва със строг тъмничен затвор до 5 години и глоба от 1.000 лв. до 100.000 лв.

Глава IX

Последни разпоредби

Чл. 76. Всички книжа, заявления, жалби, удостоверения и пр. по настоящия закон се освобождават от гербов налог и всякакви мита, такси, берии и др.

Чл. 77. Този закон отменя всички закони, които му противоречат, и влиза в сила от деня на обнародването му.)

Председателстващ Атанас Драгиев: Моля докладчика на законодателната комисия да докладва предложението на комисията.

Докладчик Павел Цолов (к): Другарки и другари народни представители! Навярно ви е направило впечатление, че докато в миналото законодателната комисия излизаше с много предложения за съществени изменения и допълнения на законопроектите, през време на настоящата извънредна сесия тя в повечето случаи се задоволява да излезе с едно предложение за одобрение на съответния законопроект такъв, какъвто е внесен от Министерския съвет или от съответния министър. Това се дължи на обстоятелството, че законодателната комисия през време на настоящата извънредна сесия въпреки една нова практика на обсъждане на законопроектите. Законопроектите се обсъждат в законодателната комисия преди да бъдат одобрени от Министерския съвет, и всички предложения, които комисията прави за изменения, допълнения и поправки на законопроектите, се въприемат от Министерския съвет и той внася законопроектите с тези поправки, предложени от комисията.

Като ви изтъквам всичко това, правя от името на законодателната комисия следното предложение: (Чете)

ПРЕДЛОЖЕНИЕ

на законодателната комисия по законопроекта за избирание на народни представители

Комисията предлага на пленума на Великото народно събрание да гласува и приеме горния законопроект така, както е внесен от Министерския съвет, без изменения.

Председател на законодателната комисия: Д-р Ив. Пашов.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Пристъпваме към разискване по законопроекта.

Има думата народният представител д-р. Владимир Димчев.

Владимир Димчев (к): (От трибуната) Другари и другарки народни представители! Пред вид на това, че на 27 октомври т. г. изтича мандатът на Великото народно събрание — а съгласно разпоредбата на чл. 31 от Конституцията най-късно в тримесечен срок от разпускането на Народното събрание ще трябва да се произведат избори за ново Народно събрание — и пред вид на това, че старата наредба-закон за избиране на народни представители за обикновено Народно събрание от 8 юни 1945 г. в сравнение със закона за избиране на народни съвети и съдебни заседатели за местните народни съдилища, по които извършихме изборите на 15 май т. г., се оказва по-несвързана и остаряла в много отношения, предлагам ни се да гласуваме сега поставения на разглеждане законопроект, който е съставен в по-демократичен дух и в пълно съгласие с изискванията на народно-демократическото устройство на Народната република България.

Законопроектът, който ни се предлага, по съдържание е такъв, какъвто е вече гласуваният от нас закон за избиране на народни съвети и съдебни заседатели за местните народни съдилища, с известни допълвания само, които се налагат от самото естество на изборите за народни представители.

Със станалите на 15 май т. г. избори за народни съвети ние вече имаме възможността на практика да проверим полезността и правилността на началата, въз основа на които е изграден предлаганият ни законопроект.

Денят на изборите — 15 май т. г. — у нас беше ден на всенародно тържество, ден на празник и веселие, без никакъв инцидент, без насилие, без произволи. Докато няколкото дни преди изборите и в самия ден на изборите, които се произвеждаха под режима на старата монархо-фашистка власт, бяха дни на тормоз, на страшни насилие и издевателства над волята и съвестта на избирателите, сега при управлението на Отечествения фронт изборите стават напълно свободно. Тази основна разлика между изборите преди и тези, които стават и ще стават при управлението на народната отечественофронтowska власт, обезпечава между другото и почти пълното и доброволно участие на народа ни в изборите.

Законопроектът е изграден въз основа на новата ни Димитровска конституция и в пълно съгласие с нейните разпоредения. Нашата страна е Народна република с представително управление — чл. 1 от Конституцията. В Народната ни република цялата власт произтича от народа и принадлежи на народа — чл. 2 от Конституцията. Тази власт се осъществява чрез свободно избрани представителни органи, каквито са на първо място Народното събрание, което се състои от народни представители, избрани от народа по един на 30.000 жители — чл. 18 от Конституцията — въз основа на всеобщо, равно и пряко изборително право с тайно гласуване — чл. 2 от Конституцията.

Всички тези основни конституционни положения са намерили място и са изразени в текстовете на предлагания ви за гласуване законопроект. Поради това обстоятелство ние, народните представители от пленума, ще гласуваме единодушно предлагания ни законопроект.

След въоръженото въстание на 9 септември 1944 г. властта мина в ръцете на работническата класа при пълната подкрепа на трудещите се селски и градски маси и трудовата интелигенция и в тесен съюз с тях. Днешната власт прозежда диктатура на пролетариата в съгласие и при подкрепата на трудовите маси. От текстовете на Конституцията и на законопроекта за избиране на народни представители обаче ние виждаме тази диктатура на пролетариата да се провежда при едно крайно разширение на демокрацията, което разширение стига почти до пълна демокрация. Сега вече избираем и избиратели са всички граждани от двата пола, навършили 18-годишна възраст, без разлика на народност, раса, вероизповедание, образование, занятие, обществен положени и имотно състояние. Изключват се само поставените под запрещение или пък лишени от изборително право по присъда. Виждате какво граматно разширение в изборителните права на нашия народ има, като същевременно в текстовете на избирателния закон, с който се урежда съставянето на изборителните списъци, се предлагат мерки, които всички избиратели, живущи постоянно или временно на дадено място, да могат да гласуват — т. е. да не остане нито един, без да може да упражни своето право на глас. По-рано при старите изборителни системи на буржоазната власт ние си спомняме, че имаше нареждане да бъдеш непременно жител на общината от 6 месеца, за да можеш да получиш право на глас. По този начин в миналото маса свят оставаше вън от изборителната урна. Днес се вземат мерки, които нито един да не бъде лишен от възможност да гласува.

Изборителното право сега не само се предвижда, но то се и фактически обезпечава. Осигурява се, значи, не формална демокрация, а една фактическа демокрация. Поради това ние виждаме да вземат участие в изборите над 94—95% от българските избиратели, и то в сегашното време — в преходния период на усилена и изострена класова борба. А имаме всички основания да вярваме, че този процент ще има да расте непрекъснато напред, да се увеличава, въпреки напъните на малкото останали опозиционни и фашистки елементи.

Поставянето на кандидатните листи за народни представители се урежда с членове 38 и 41 от предлагания законопроект. Чл. 38 гласи: «Кандидатните листи могат да се по-

ставят от Единната народна обществено-политическа организация Отечествения фронт, от партиите и от други обществени организации».

Правото да се постави кандидатна листа се осъществява както от централните ръководства на тия организации, така и от другите техни по-долни ръководства или от общите събрания на същите организации.»

В чл. 41 се казва: «Партия, която участва със свои кандидати в листата на Единната народна обществено-политическа организация Отечествения фронт за дадена изборителна околия, не може да постави друга кандидатна листа в същата околия».

Ръководството на Единната народна обществено-политическа организация Отечествения фронт и отделните партии не могат да поставят повече от една кандидатна листа.»

С това се изчерпва въпросът за кандидатните листи. Сега, когато изграждаме новата наша държавна власт и когато сме се впрегнали в изграждането на своето планово стопанство, отивайки към изграждане на социализма, необходимо е пълното сплотяване на народните сили, изграждането на пълното народно единство. Цитираните текстове на членове 38 и 41 от проекта ще допринесат много в това отношение. Чрез отечественофронтовските организации, чрез професионалните организации, чрез партийните организации, чрез кооперациите и чрез всички други масови организации се отива към въвеждането на широките народни маси в организационен живот и към участие в обществено-политическия живот на страната. И когато се предвижда, щото поставянето на кандидатни листи да става именно от някои от изброените в чл. 38 организации, с това се разкрива голяма възможност за участие на широките народни маси в изборите. Но това да не става безредно или по волята на отделни малки групи от 10 души, както беше по стария избирателен закон, или пък самолично, както беше в 1940 и 1941 г., с което се прокарваше едно, тъй да се каже, разгъсване на народните сили. Това сега се избягва, като се цели пълното сплотяване на изборителната маса.

Единението прави силата. При сегашното международно положение и при грандиозната задача на строителството на социализма ние трябва да лизим и изграждаме народното единение. В това отношение законопроектът ни подпомага значително. Чрез Комунистическата партия и Българския земеделски народен съюз, чрез организациите на Отечествения фронт и чрез всички други спомогателни, професионални и обществени организации, които съществуват и подпомагат властта в нейните начинания, се осъществява организационно народното единение и затова целесъобразни и народоползни са разпореденията в членове 38 и 41 от този законопроект.

Разширението на демокрацията днес, при диктатурата на пролетариата, се проявява и в разпоредяването на чл. 4 от нашата Конституция, в който текст се постановява отговорност на избраниците пред народа и правото на народа да отзовава преди срока на мандата им своите избраници. Това начало се провежда и в чл. 73 от законопроекта, който гласи: «Когато някой народен представител измени грубо на идеите и програмата, в името на които е кандидатирал, или наруши основните положения на дисциплината на своята партия или организация, той може да бъде отзован по искане на организацията, която е поставила неговата кандидатура, а за народни представители, избрани с листата на Отечествения фронт — на Националния съвет на Отечествения фронт. Решението за отзоваването се взема от Народното събрание с мнозинство повече от половината от всички избрани народни представители.»

И това право не е само книжно. То намери приложение във Великото народно събрание при четирите случая, в които бяха отзовани четирма народни представители. Занапред то също така ще се прилага във всички случаи, където се яви необходимо.

Правилото по този текст от законопроекта и от Конституцията предпазва избраниците от главозамайване и от тъй, да сматат, че могат да се откъснат от контролата на партията си или на Отечествения фронт, както и от контролата на своите избиратели. Това правило винаги ще напомня на избраница, че той е длъжен да бъде верен на програмата на партията си, на дисциплината на партията си, в името на които той е бил поставен като кандидат и е бил избран. Всеки един, който се отклони към самовластие, към излитане над своите избиратели и над програмата на Отечествения фронт, по силата на тия текстове ще бъде отзован.

Не напразно това начало, другари и другарки народни представители, намери място и в Парижката комуна в 1871 г. — първата пролетарска власт. Тогава също се предвиди това правило, за да разберат всички народни представители, че те са длъжни неуклонно да бъдат верни на програмата, в името на която са избрани.

Заслужава известно внимание и въпросът за съставянето на изборителните секции според законопроекта. С настоящия законопроект броят на изборителите в изборителните секции се намалява. Всяко населено място с до 1000 жители съставлява изборителна секция. Цели се по този начин да се подсилят бързото и спокойно участие на всички избиратели. Едновременно с това се дава възможност за спокойно гласоподаване. Разчленяването на малки секции има това преимущество, че изборите свършват рано през деня, народът узнава резултатите и се създава едно по-голямо въодушевление в народната маса.

Заслужава също така внимание разпоредването на чл. 19: «В болници, санаториуми, инвалидни домове, родилни домове и други такива могат да се образуват самостоятелни секции.» Да не бъдат лишени и болните, които не могат да излизат до избирателни секции, от възможността да упражнят правото си да гласуват, и техният глас да се обезпечи. Народните съвети осигуряват образуването на избирателни секции и в болници, санаториуми, инвалидни домове и в родилни домове, за да не остане нито един глас неизползван.

Според чл. 20 «за военноръководните се образуват отделни избирателни секции с число не по-малко от 50 и не повече от 1000 души».

Заслужава внимание и глава IV от законопроекта — за избирателните комисии. «Изборите, се казва в чл. 23, се ръководят, произвеждат и контролират от избирателни комисии: централна — за цялата страна, околийска — за всяка избирателна околия, градска и районна — за градовете с районно деление, селска — за селските общини, и секционна — за всяка избирателна секция.»

Чл. 24 гласи: «Избирателните комисии се избират от представители на Единната народна общественно-политическа организация Отечествен фронт, партияте, професионалните организации на работниците, служащите, занаятчиите и земеделските стопани, кооперативните организации, младежките организации и други обществени и културни организации, както и на събранията на работниците и служащите по предприятия и учреждения, военноръководните, трудоваците и граличарите по частите им, селяните в ТКЗС и в държавните стопанства.»

Вие виждате, че целият трудещ се народ, който е организиран в тия разнородни организации, взема участие в избирането на тия избирателни комисии, които имат за задача да проконтролират и преди изборите, и в деня на изборите правилното, съвкупното и свободното гласоподаване на всички избиратели. При отечественофронтовската власт се обезпечават, както виждате, една широка демокрация, която осигурява правото на глас на всички български граждани.

От името на нашата парламентарна група заявявам, че ние единодушно ще гласуваме законопроекта. (Ръкоплескания)

Председателстващ Атанас Драгиев: Има думата народният представител д-р Пенчо Костурков.

Д-р Пенчо Костурков (нез): (От трибуната) Другари и другарки народни представители! Предлагаият законопроект за избиране на народни представители се различава съществено от досегашната наредба-закон за избиране народни представители за обикновено Народно събрание, по която се произвежда изборите през 1945 г. за XXVI обикновено Народно събрание. Той се отличава и от закона за избиране на народни представители за Велико народно събрание, тъй като последният въпреки почти изцяло разпоредбите на наредбата-закон от 1945 г.

Поставеният на разглеждане законопроект почива на нови начала, изграден е на нови основи и представлява наистина една нова избирателна система. Преди да вляза в разглеждане накратко на някои от неговите основни принципи, искам да спомена, че проектът от външна страна, от гледище на законодателна техника, има много предимства. Той изпълва със своята яснота, точност и стройна система, която го правят лесно разбираем и приложим. Всеки закон се нуждае от яснота и разбираемост от средния гражданин, по тези качества са особено необходими за избирателен закон, в рамките на който гражданинът ще упражнява своето върховно право, избирайки чрез него върховния орган на държавната власт — Народното събрание, на което са подчинени, съгласно Конституцията, другите органи на държавната власт и на държавното управление.

Другари народни представители! Първата отлика между внесените от министър-председателя д-р. Васил Коларов законопроект за избиране народни представители и досега действащия такъв е тази, че законопроектът е изработен съобразно разпоредбите на новата, Димитровската конституция. А съгласно нея избиратели и избираеми са всички граждани на Народната република, които са навършили 18 години. Докато по наредбата-закон за избирателите се изискваше възраст 19 години, а за избираеми — 23 години, законопроектът усвоява конституционното начало: 18 години за избиратели и избираеми като възраст за политическа зрялост и дееспособност на младите граждани на Народната република.

Едно друго важно нововъведение, прокарано в законопроекта, е учредяването на избирателни комисии. Както е постановено в закона за избиране на народни съвети и съдебни заседатели, и тук, в чл. 23 на проекта, се предвижда съставяне на избирателни комисии — централна за цялата страна, околийска — за всяка околия и селски — за селските общини, които ръководят, произвеждат и контролират изборите в предвидените в закона райони и които комисии се избират от представителите на Единната народна общественно-политическа организация Отечествен фронт, от партияте, професионалните организации на работниците, служащите, занаятчиите и земеделските стопани и други обществени, културни и професионални организации. С тази реформа избирателните маси участвуват активно и непосредствено в подготовката и произвеждането на изборите.

С оглед да се привлечат по възможност най-голям брой избиратели към упражнене на това върховно гражданско право — участие в изборите — без да се превръща то в задължение, създават се с внесенния законопроект големи улеснения за гласуване в района на даден народен съвет. Така, в из-

бирателните списъци се вписват всички граждани, които имат избирателно право, независимо от това, дали живеят там постоянно или временно. А за всеки избирател, който промени местопребиването си, управата на народния съвет му издава удостоверение за гласуване другаде.

Тази система, като не предоставя на гражданите сами да се грижат за вписването им в списъците, улеснява избирателите и допринася за увеличаване процента на гласувалите — както се вижда в произведените на 15 май избори за народни съвети.

И наистина, не трябва да се изпуска из пред вид, че големият брой на гласувалите се дължи и на повишената политическа активност на масите, съпроводена с повишено гражданско съзнание, което се наблюдава при управлението на Отечествен фронт и което е характерен белег за режима на народните демокрации.

В разлика от стария закон, изборите за бъдещото Народно събрание ще се произведат не по избирателни колегии, които представляваха част от административни области или административни околии, а според чл. 37 от законопроекта ще стават по избирателни околии, районът на които, както и броят на кандидатите на всяка от тях ще се определят с указ на Президиума на Народното събрание при спазване съответните разпоредби на Конституцията, а именно: по един народен представител на 30.000 жители.

В законопроекта е намерило приложение — както и в закона за избиране на народни съвети — конституционното начало за отзоваване на народния представител, който измени гласува на идеите и програмата, в името на които е кандидатирал, или наруши основните положения на дисциплината на своята партия или организация.

Това важно начало, макар и критикувано от много теоретични на буржоазния парламентаризъм, представлява демократическа придобивка за народно-демократическия Парламент, защото той изхожда от зачитане волята на избирателите и държи сметка за върхост към идеите, в името на които е избран народният представител. Това е и белег на демократическото устройство и характер на управлението.

От този бегъл преглед на някои от постановленията на законопроекта проличава, че той се доближава в много отношения до системата на закона за избиране на народни съвети, използвайки, както се казва в мотивите му, «опита на произведените неотдавна избори за народни съвети и съдебни заседатели», и се отличава много различава в основните си линии от досегашната наредба-закон за избиране народни представители от 1945 г., която, както се казва пак в мотивите, «в много отношения със своите постановления е вече остаряла и не отговаря напълно на изискванията на народно-демократическото устройство на нашата държава».

Другари и другарки народни представители! Великото народно събрание приключва своята законодателна дейност с изтичане мандата му на 27 октомври т. г. В своята тригодишна усиlena и неослабна творческа дейност по изработи и прие не само новата Димитровска конституция, но гласува и важни устройствени закони, които изпълниха със съдържание обществено-политическите отношения, създадени от 9 септември след сваляне на монархо-фашистския режим.

Великото народно събрание чрез законодателната си дейност даде нов облик на общественно-политическия, стопанския и културния живот, даде път и кръв на нашата народна демокрация. То изигра решителна роля, създавайки със законодателните си мероприятия предпоставки за движение напред към укрепване на народната демокрация и осъществяване социалистическото строителство във всички области на живота. С тази си законодателна дейност Великото народно събрание ще записва епохална страница в историята на българския Парламент. В тази си дейност избраниците на Отечествен фронт във Великото народно събрание, при ръководната роля на Българската комунистическа партия, са се въодушевявали и ръководили от желанието да бъдат полезни на народните маси — да служат на интересите на трудещите се от града и селото.

Отечественият фронт и неговото Велико народно събрание, вдъхновявани и ръководени от вождя и учителя на българския народ, незабравимия министър-председател на Народната република Георги Димитров, изпълниха достойно своя дълг.

С единодушното одобрение на предложения законопроект, който, както се казва в мотивите, «ще осигури напълно възможността за произвеждане на народно-демократически избори за народни представители», ние ще изпълним още веднаж дълга си към трудещите се в нашата родина и ще допринесем за постигане на тази благородна историческа цел — осъществяване социализма в нашата страна. (Ръкоплескания)

Председателстващ Атанас Драгиев: Има думата народният представител Атанас Тотев.

Атанас Тотев (з): (От трибуната) Другари и другарки народни представители! Като сравним политическата обстановка, при която се произвежда изборите за Велико народно събрание преди три години, с днешната политическа обстановка, не можем да не констатираме колко много сме отишли напред към укрепване и заздравяване на нашата народна демокрация.

Съотношението на политическите сили преди три години беше такова, че вътрешната наша реакция, всички фашистско-капиталистически сили, обединени около т.н. земеделския съюз на Никола Петков и социал-предателската група на Коста Лулчев, подкрепени от международната реакция, се опитаха чрез парламентарните избори да завладеят политическата власт

и да отнемат управлението на държавата от ръцете на трудещите се.

Напразни бяха техните усилия. Монархо-капиталистическата клика у нас беше здраво ударена още на 9 септември 1944 г., а мнозинството на българския трудещ се народ силно възражеше в крепката власт на пашата народно-демократическа държава. Властта не бе случайно дадена в ръцете на народа. Тя бе извоювана след дълги и неосияни кървави борби, които възпитаха здрави надри смело и без страх да палят устоите на новата държава.

Неуспели в парламентарните избори по законен път да вземат властта, чуждите агенции на международната и вътрешната реакция потънаха в престъпни заговори, за да постигнат насилственото завземане на властта. Заговорите бяха разкрити и престъпниците унищожени и наказани. Заблудената част от трудещите се, които вярват чрез лъжи, клевети и подмамки беше успял да повлече след себе си, бяха отнети от неговите нечисти ръце и поставени под влиянието на своите другари отечественофронтовци.

Така се дойде до днешния политически момент, който бележи друго отношение на политическите сили. Изборите за народни съвети и съдебни заседатели, станали на 15 май т. г., свидетелствуват за една дълбока промяна в политическото съзнание на народните маси. При най-голям ентузиазъм, проявен от страна на народа на 15 май, изборите бяха една грандиозна манифестация на единството и сплотеността на трудещите се от града и селото под знамето на Отечествения фронт и под ръководството на работническата класа.

Изборите на 15 май подчертаха твърдото решение на трудещия се народ в нашата страна да върви смело и неустрашимо напред по избрания и начертан път за изграждане на социализма в нашата страна, да претвори в живо дело програмата на Отечествения фронт и да изпълни петгодишния народно-стопански план.

Разпръснати са вече реакционно-фашистките огнища, не съществува групата на съборените от власт капиталисти, агенциите на чуждите монополии са вече унищожени. Реакционните сили днес съществуват само поединично и, разбити, дият да се прикрият в някое учреждение, предприятие или организация. Бдителността обаче на народа не трябва да отслабва до окончателното тяхно изчезване.

Положителните изменения в нашия политико-обществен живот се дължат на множество фактори от вътрешен и външен характер, за които аз тук не ще говоря. Ще се спра накратко и в общи черти само на дейността на Великото народно събрание, което работи вече три години. През законодателния свой период Великото народно събрание извърши огромна работа, за да оделотвори завоеванията на трудещия се народ в закони, по които ще се управлява установената народно-демократическа държава.

Старата сграда на буржоазната държава не можеше да послужи на трудещите се, които установиха свой народно-демократически строй. Буржоазно-демократическата държава служеше само на едно малцинство капиталисти, да пазят техните интереси и привилегии и да потиска трудещите се, подложени на експлоатация и робски наемнически труд.

Новата народно-демократическа държава трябваше да бъде изградена с нови институти, нови органи на държавната власт, нови учреждения, които да служат за защита интересите на трудещите се маси, да служат за потискане на капиталистическата класа до окончателното нейно изчезване и за изграждане на безкласовото общество.

Чрез създаването на основния закон на нашата Народна република — Димитровската конституция — се положила от Великото народно събрание основите на новата народно-демократическа държава и се начертах контурите, по които тя ще бъде изградена. Чрез нея се съвети новото обществено-стопанско устройство, поставено на основата на социалистическото изграждане, начертах се новите органи на държавната власт и държавното управление и се утвърдиха завоеванията от народа права и свободи.

През тригодишния законодателен период Великото народно събрание, освен основния закон Конституцията, въз основа на нея създаде и ред административни, стопански и социални закони, двегодишния и петгодишния народно-стопански планове, които затвърдяват властта на трудещия се народ, гарантират извоюваните негови права и трасират пътята на социалистическото преустройство на нашата страна.

Съгласно член единствен от закона за продължение мандата на Великото народно събрание с още една година, приет на 4 септември 1948 година, мандатът на Великото народно събрание изтича на 27 октомври т. г., от която дата то ще се счита за разпуснато. По силата на чл. 31 от Конституцията на Народната република България най-късно три месеца след разпускане на Народното събрание се произвеждат избори за ново Народно събрание. По този повод е представен на нас за разглеждане законопроектът за избиране на народни представители.

Както е казано в мотивите на законопроекта, досегашната наредба-закон за избиране на народни представители за обикновено Народно събрание в много свои постановления е остаряла и не отговаря пълно на изискванията на народно-демократичното устройство на нашата държава.

Предстоящите избори за народни представители ще имат огромно значение за нашата страна. За пръв път след създаването на Димитровската конституция пашият трудещ се народ ще упражни своето право да избере народни представители,

които ще осъществяват чрез Народното събрание върховната власт, която принадлежи на народа. С предстоящите избори за народни представители добива реален израз постановлението на чл. 2 от Конституцията, в който се казва: «В Народната република България цялата власт произтича от народа и принадлежи на народа.» Тази власт се осъществява чрез свободно избрани представителни органи и чрез допитване до народа. Изборите за народни представители ще осъществят пряката намеса на народа в управлението. Народното събрание ще упражни върховната власт на народа за мирното доизграждане на народно-демократическата държава за осъществяване на петгодишния народно-стопански план и полагане основите на социализма в нашата страна.

Освен това предстоящите избори ще бъдат една форма на класовата борба на работническата класа, в съюз с бедните и средните селяни, против различните капиталистически остатъци в преходния период от капитализма към социализма. Те ще бъдат една нова манифестация на трудещите се маси за тяхното единство, манифестация на вечна и перазривна дружба с великия Съветски съюз и държавите с народни демокрации, една нова манифестация за мир, против подпалачите на нова война.

Предложеният на вниманието ни законопроект има същите основни начала, върху които е изграден законът за избиране на народни съвети и съдебни заседатели.

Първото нещо, което трябва да се отбележи в законопроекта, е неговата пълна демократичност. Предоставено е на широките трудещи се маси пълното участие в цялостното произвеждане на изборите — в изготвяне и поправяне на избирателните списъци, в избиране на изборни комисии, в поставяне на кандидатни листи — и пълна свобода при гласуването. Тази демократичност на закона, както това се вижда при изборите за народни съвети, довежда до увеличаване на трудещия се народ в изборната борба за участие в управлението на собствената си народно-демократична държава.

Считам за уместно да посоча пример за това увеличаване на народа в миналите избори. В деня на изборите за народни съвети в гр. Габрово няколко работнички, след като тичаха да дият в коя секция по списъците са записани и не можаха да се намерят, истински плаха, че не могат да осъществят избирателното си право поради това, че са пропуснати в списъка.

Буржоазните политики и обществености от западните капиталистически държави считат за невероятно 96.73% от избирателите у нас да са се явили да гласуват, а още по-невероятно — за поставените кандидатни листи от Отечествения фронт да подадат гласа си 92.01% от гласувалите. За тях това е необичайно, защото избирателното право в капиталистическите страни е ограничено, защото държавата там не принадлежи на народа, а се намира в ръцете на едно малцинство, защото най-често там има само формален демократизъм за трудещите се, а истинският демократизъм остава само за господстващата класа. Изборите в тези страни се извършват при разгорещена класова борба и при морално насилие над трудещите се от страна на господстващата класа.

По отношение съставяне на избирателните списъци в законопроекта е легнало същото начало, както в закона за изборите за народни съвети: в списъците ще се вписват не само жителите на общината, а и избирателите временно пребиваващи, които се окажат там в деня на избора. Дава се възможност да гласуват не само жители и временно пребиваващи, но и случайно отишли в дадено населено място било на гости, било за медицински преглед и пр. На такива гласоподаватели им се изпращат удостоверения, или те ги вземат от общината, и с тях удостоверения гласуват там, където са в деня на изборите. По този начин се осъществява всеобщото избирателно право. На всекиго от избирателите е предоставено да поиска поправяне на списъците било за негово лично, било за друго, ако е забелязал някоя грешка.

Най-сполучливото постановление в законопроекта е това, с което се създава институтът на избирателните комисии. Чрез избирателните комисии ръководството, произвеждането и контролът на изборите става дело в ръцете на народа.

Избирането на избирателни комисии при изборите за народни съвети създаде първия жив интерес и увеличаване на народа в изборите. На многолюдни събрания бяха представени единните организации на Отечествения фронт, партияте, професионалните организации на работниците и пр., предвидени в чл. 24 на законопроекта, в които събрания в живи разисквания по избирателния закон и изказване по значението на изборите се посочиха достойни избраници за членове на комисии.

В чл. 23 от законопроекта се предвижда избирателна комисия за цялата страна, околийска — за всяка околия, градска и районна — за градовете с районно деление, селска — за селските общини и секционна — за всяка избирателна секция.

Функциите на избирателните комисии, както споменах, са да ръководят, произвеждат и контролират изборите. Те издават всички разпоредения по прилагането на избирателния закон, напътствуват по-долните избирателни комисии, извършват проверки на всички лица, заангажирани в подготовка на изборите, грижат се за списъците, избирателните кутии, пликовете, протоколите и другите книги и разрешават всички жалби за неправилни действия, утвърждават кандидатните листи и провъзгласяват избраните.

Съгласно чл. 37 от законопроекта, изборите за народни представители ще станат по избирателни околии, а не по избирателни колегии, както бе по-рано. Избирателните околии, както и броят на кандидатите за всяка околия, ще се определят с указ на Президиума на Народното събрание, като се

спази постановлението на чл. 18 от Конституцията, който предвижда един народен представител на 30.000 души.

Съгласно чл. 38, кандидатните листи се поставят от Единната народна общественно-политическа организация Отечествения фронт, партияте и другите обществени организации. Правото да се постави кандидатна листа се осъществява както от централните ръководства на тези организации, така и от другите по-долни ръководства или от общите събрания на същите организации.

Пред вид извънредно важните задачи на Народното събрание, за кандидати в кандидатните листи за народни представители ще бъдат посочени най-верните синови на народа, които никога не са се колебали и не са му изменяли. Такива ще бъдат най-дейните общественици и политици, заслужилите хора на науката и изкуството, ударници и рационализатори, избобщия, които са спечелили доверието и обичта на народа и имат качества, достойни да носят зваанието народни представители.

В предстоящите избори трябва да бъде манифестирано единството на трудещия се народ под знамето на Отечествения фронт, под ръководството на работническата класа. Все по-силно трябва да бъде укрепван боевият съюз на работническата класа и трудещите се селяни, тъй необходим за окончателното унищожение на капиталистическата класа и изграждане на новия обществен строй.

Вследствие на това ние не се съмняваме, че за парламентарните избори ще се излезе с единична листа на Отечествения фронт. От ден на ден вярата на народа в своята собствена демократична държавка се засилва. Расте влиянието на Единната народна общественно-политическа организация Отечествения фронт. Неоспоримо и всепризнато е ръководството на работническата класа и нейния преден отряд — Българската комунистическа партия. Невзличими ще останат в съзнанието на народа мъдрите съвети и ръководство на непрежалимия учител и вожд др. Димитров.

С налите организационни сили, с високо съзнание за великото дело на Отечествения фронт, с избирателния закон ние ще нанесем съкрушително поражение на вътрешните и външните реакционни сили и ще се отправим още по-здраво към мирното строителство на социализма в нашата страна.

От името на парламентарната група на Българския земеделски народен съюз заявявам, че единодушно ще гласуваме за законопроекта. (Ръкопляскания)

Председателстващ Атанас Драгиев: Има думата народният представител Петър Анастасов.

Петър Анастасов (нез): (От трибуната) Другари и другарки народни представители! Вземайки думата по законопроекта за избиране на народни представители, аз има да заявя, че ще го гласувам.

Искам обаче да се спра само на някои въпроси, за които е дума в глава V на законопроекта.

Избирателният закон у нас, другари, е претърпявал много често изменения, а и не по-малко често е бил заменен с нов такъв, за който винаги се е казвало, че е по-съвършен от предшестващия.

Първоначално у нас беше въведена мажоритарната избирателна система, при която много често някои кандидатни листи и кандидати биваха проваляни само с по няколко гласове. Това можеше да стане при мажоритарната система, ако листата би получила един глас по-малко от съперническата с нея. И така, обикновено правителствената листа вземаше всичките мандати и хиляди и хиляди избиратели оставаха без цито един свой представител в Парламента, в окръжния или в общинския съвет. Това караше групите и партияте на труда да пропагандират и да настояват за въвеждане у нас на пропорционалната избирателна система, като издигаха като идеално разрешение на въпроса испането, цялата страна да бъде една избирателна колегия и по този начин никак да не се губят гласове и да бъде застъпена, представена и зачетена волята на всички избиратели.

След упорити борби, които дълго водихме, наложих се да бъде възприета и прозарана в Парламента пропорционалната избирателна система и при изборите за окръжни и общински съветници, и при изборите за народни представители, като за избирателна единица бе приета цялата страна, както искаме, а окръгът. По-късно избирателната система беше променена, като за избирателна единица се възприе околията и с това се приближихме до мажоритарната система.

Като коректив на това пък още по-късно се възприе — по-край околийските листи — така наречената централна листа.

В предлагания ни сега законопроект не виждам да ни се предлага централна листа, благодарение на която в миналите избори за Великото народно събрание някои станаха не само народни представители, а отпосле влязоха и в състава на бюрото на Великото народно събрание, станаха членове на Президиума на Великото народно събрание, станаха и са и до днес министри.

Намирам, че заслужава да се помисли по този въпрос и да се направи нещо, което ще спомогне за по-правилното изразяване и зачитане на народната воля.

Във всички досегашни избирателни закони и в последния такъв се даваше правото и възможността на пет или десет избиратели да поставят кандидатни листи. Не разбирам защо това не е предвидено в сегашния законопроект.

Нали трябва да бъде зачетена и волята на безпартийните? Защо да не се даде правото, както досега, на пет или десет избиратели, безпартийни граждани, да поставят кандидатурата

на свои безпартийни представители? Намирам, че това трябва да стане. Едто малко опущение е направено в проекта, като не е упоменато в него нищо — поне аз не го намерих — за цвета на бюлегиците.

Обаждат се: Безпартийните са в блок с Отечествения фронт.

Петър Анастасов (нез): И това може. — Опущение в законопроекта е също така, че не е казано в него, че застъпниците се упълномощават и от самите кандидати, а не само от партияте и организациите, които поставят листите.

Другари и другарки народни представители! В чл. 42 на настоящия законопроект се казва: «Околийската комисиия, след като събере доказателства по възраженията, се произнася по утвърждаване на кандидатурите, което трябва да стане най-късно десет дни преди избора. Комисиията съобщава веднага на управата на околийския народен съвет утвърдените кандидатни листи за разгласяване.» Тук би могло да се прибави: които веднага биват разгласявани с обявление в цялата избирателна околия.

Искам обаче да обърна вниманието на другарите народни представители още и върху следното. Според цитирания чл. 42 работата около поставяне, утвърждаване и разгласяване на кандидатните листи ще бъде окончателно завършена едва 8—10 дни преди изборния ден. Не с ли малко времето, което остава до изборния ден, за печатане, разнасяне и прогитиране на утвърдените вече листи? Мисля, че трябва и тук да се направи нещо.

Както казах още в началото, аз ще гласувам на първо четене предлагания ни законопроект, като се надявам, че ще се внесат горните и някои други поправки при второто му четене.

Ползувам се от случая да изясня пред Парламента и пред обществото засега само някои въпроси, не безинтересни, които се отнасят лично до мен и до моето положение. Задоволявам се сега само със следното.

Другари и другарки народни представители! На 6 февруари 1948 г. аз отпратих до Великото народно събрание чрез бюрото на Великото народно събрание едно съобщение. Ето самото съобщение: (Чете)

«Чрез бюрото на Великото народно събрание до Великото народно събрание. Тук. Съобщение от Петър Анастасов, оряховски народен представител.

Почитаеми господа! Преценявайки добре днешното международно и вътрешно политическо и стопанско положение на страната ни, считам за необходимо да ви направя, за пълно изясняване, следното съобщение:

1. Като социалист от детинство бил съм и днес съм против войната, за мира и за братското споразумение между народите, и на първо място за споразумение с братския Съветски съюз.

2. Бил съм и днес съм за разбирателството и сътрудничеството между трудовите организации, когато са в опозиция и когато са на власт.

3. Намирам съм и намирам, че нашите вътрешни работи са могл и могат да бъдат уреджани и разрешавани само с наши вътрешни сили и само вътрешно между нас, с чисто парламентарни и легални средства, без ничия външна помощ и намеса.

4. Бил съм и съм за Народната република и за нейното затвърдяване и издигане.

5. Бил съм и съм, по принцип, за национализацията и по-специално за национализацията на индустрията и банковото дело, както и въобще за плановото социалистическо строителство, като се бди за избягване, отстраняване и изправяне на грешките.

6. Заявам ви също така, че ще подкрепям, честно и искрено, всички полезни за нашия трудещ се народ и за родината ни начинания на Отечествения фронт.

С уважение: Петър Анастасов, София, 6. II. 1948 г.»

На 16 септември с. г. отпратих до Националния съвет на Отечествения фронт, до Президиума на Великото народно събрание и до бюрото на Великото народно събрание почти същото съобщение, но допълнено, видоизменено и разширено. То гласи — ще видите, че някои точки се повтарят — така: (Чете)

«Съобщение. Подписаният Петър Анастасов Георгиев, оряховски народен представител, преценявайки добре днешното международно, вътрешно-политическо и стопанско положение на страната ни, считам за необходимо да ви направя за пълно изясняване следното съобщение:

1. Като социалист от детинство бил съм и днес съм против войната, за мира и братското споразумение между народите, на първо място за споразумение с братския Съветски съюз.

2. Бил съм и днес съм за разбирателството и сътрудничеството между трудовите организации, когато са в опозиция и когато са на власт.

3. Намирам съм и намирам, че нашите вътрешни работи са могл и могат да бъдат уреджани и разрешавани само с наши вътрешни сили и само вътрешно между нас, с чисто парламентарни и легални средства, без ничия външна помощ и намеса.

4. Бил съм и съм за Народната република и за нейното издигане и затвърдяване.

5. Бил съм и съм, по принцип, за национализацията и по-специално за национализацията на индустрията, мините и банковото дело, за монополизирание на търговията и по-специално търговията с пшеница, а така също за конфискация на незаконно придобитите богатства, както и за плановото строителство, като се бди за избягване, отстраняване и изправяне на грешките.

6. Явявам ви също така, че съм престанал да се числя към парламентарната група на Работническата социалдемократическа партия — обединена и че се обявявам за безпартиен и десни социалист. Като такъв присъединявам моите скромни сили към грандиозните усилия на Отечественния фронт за издигане на Народната ни република и за нейното затвърдяване, за изграждане на социализма у нас и следователно за благополучието и доброчестината на нашия изстрадал трудещ се народ. С уважение: Петър Анастасов.»

Другари и другарки народни представители! Мнозина ме запитват, като се бях записал да говоря на 4 януари т. г. по бюджета на държавата, защо не говорих и, ако бях говорил, какво щях да кажа.

Дължа да отговоря публично на тия, които ме питат, а така също да осветля Парламента и общественото по въпроса.

Не говорих не по моя вина. Бях се записал първ и беше ми съобщено от председателството на Великото народно събрание, че ще говоря пръв. След експозето на министъра на финансите др. Иван Стефанов следваше да бъде извикан да говори аз. Вместо това, въпреки разпоредбата на правилника за вътрешния ред на Великото народно събрание, беше извикан друг да говори. И говорих не само той. Говориха шест души преди мен и аз бях произволено поставен на последно място в списъка, което означаваше, че не говоря към полующо и което, от друга страна, означаваше и ми подсказваше — поне аз така го изтъквах — че не съм желал, че не се желаше моята дума по въпроса, и аз се отказах да говоря, напуснах пленума на Великото народно събрание и не се завърнах.

Какво щях да кажа, ако бях говорил? Щях, между другото, да ви прочета току-що прочетеното горно съобщение и, разгледайки представения ми за 1949 г. бюджет, щях да завърша, заявявайки накрай:

Що се отнася към до гласуването на държавния бюджет за 1949 г., има да заявя, че ще го гласувам и най-вече за това, че от неговото приемане и реализиране зависи и реализирането на петгодишния държавен народостроителски план, който пък ще тласне страната ни с гигантски крачки напред в нейното стопанско развитие.

Накрай считам за мой дълг да отпраща от трибуната на Великото народно събрание, а не от скамейката на подсъдимия, един апел към всички другари и съмишленици, към всички приятели и познати, които скъпят и искрено желаят спокойното развитие на страната ни и нейното процъфтяване, които желаят да подготвят радостно бъдеще за тия, които идат след нас, да присъединят своите сили към усилията на Отечественния фронт за издигане, построяване и затвърдяване на социализма у нас, който носи и ще донесе за нас, както и за цялото човечество, щастие, мир и благополучие.

Това щеше да бъде мой апел на 4 януари т. г. Това е и днес мой апел и моята последна дума.

Председателстващ Атанас Драгиев: Няма записани други оратори по законопроекта, затова ще пристъпим към гласуване.

Моля ония другари народни представители, които приемат по принцип, на първо четене, законопроекта за избиране на народни представители, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Пристъпваме към точка втора от дневния ред:

Първо четене на законопроекта за събиране на материалите по съпротивителното движение.

Моля секретаря да прочете законопроекта

Секретар Илия Радков (з): (Чете)

«МОТИВИ

към законопроекта за събиране на материалите по съпротивителното движение

Другари народни представители! Периодът на съпротивителното движение, обхващащ времето от 9 юни 1923 г. до 9 септември 1944 г., представлява една от най-светлите страници в историята на българския народ и на Българската комунистическа партия в борбата им срещу фашистката власт и немските окупатори.

Големият размах на това движение, което заслужено може да се гордее с десетки хиляди героични партизани и партизанки, има грамадно историческо значение за извоюването и окончателното затвърдяване на крайната победа над фашизма в страната.

Ето защо и всички материали, които отблизко или далече са свързани с тази епохална борба на нашия народ, се явяват днес като ценности от общонародно значение. Наложително е да се признае това тяхно значение и час по-скоро да се съберат тия материали, разпръснати на разни места и в разни лица в страната, да се подредят и да се запазят. Така събрани и подредени, тия материали ще обрисуват цялостно съпротивителното движение у нас и ще служат за поука и възпитание на поколенията. Предложенят законопроект има за предмет да уреди този въпрос.

Като ви излагам това, моля, другари народни представители, да обсъдите предложенния законопроект и, ако го одобрите, да го приемете и гласувате.

Гр. София, 20 юни 1949 г.

Председател на Комитета за наука, изкуство и култура,

Министър: **В. Червенков**

ЗАКОНОПРОЕКТ

за събиране на материалите по съпротивителното движение

Чл. 1. Всички материали, като вестници, позиви, брошури, окръжни, снимки, писма, оръжия, облекло и др., отнасящи се до съпротивителното движение от 9 юни 1923 г. до 9 септември 1944 г., се обявяват за ценности от общонародно значение.

Чл. 2. Правото за издирване и събиране на тия материали принадлежи изключително на Комитета за наука, изкуство и култура. Последният може да възложи издирването и събирането на същите материали и на други държавни учреждения или обществени организации.

Чл. 3. Събраните материали се предават за пазене в Централния комитет на Българската комунистическа партия.

Чл. 4. Всеки, който държи материали по чл. 1, е длъжен в 6-месечен срок от влизането на този закон в сила да ги обяви пред КНИК или пред посочените от него учреждения или организации и да ги предаде в срока, който ще му се определи.

Преданите материали се заплащат по оценка на КНИК.

Чл. 5. За неизпълнение разпоредбата на чл. 4, с цел да се укрият материалите по чл. 1, виновните се наказват с глоба до 100.000 лв. или с тъмничен затвор.

Със същото наказание се наказва и онзи, който повреди или унищожи материали по чл. 1.

Чл. 6. Подробностите по приложението на този закон се уреждат с наредба, издадена от председателя на КНИК.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Моля докладчика на законодателната комисия да докладва предложението на комисията.

Докладчик Цветана Киранова (к): (Чете)

«ПРЕДЛОЖЕНИЕ

на законодателната комисия по законопроекта за събиране на материалите по съпротивителното движение

Комисията предлага на пленума на Великото народно събрание да гласува и приеме горния законопроект така, както е внесен от Министерския съвет, без изменение.

Председател на законодателната комисия: Д-р Ив. Пашов»

Председателстващ Атанас Драгиев: По законопроекта няма записани оратори, затова ще го положа на гласуване.

Моля ония другари народни представители, които приемат по принцип, на първо четене, законопроекта за събиране на материалите по съпротивителното движение, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събрание приема.

Пристъпваме към точка трета от дневния ред:

Първо четене на законопроекта за лицата и семейството.

Моля секретаря да прочете законопроекта на първо четене.

Секретар Илия Радков (з): (Чете)

«МОТИВИ

към законопроекта за лицата и семейството

Другари и другари народни представители! Предложенят на вашето обсъждане законопроект цели да уреди цялостно материята по личното и семейното право. Законодателните разпоредби по тия материи се съдържат в осем закона. Въпреки това обаче много от въпросите, които се отнасят до обществените отношения относно физическите и юридическите лица и семейството, не са уредени с нужната пълнота. При това разпоредбите в отделните закони не са в хармония помежду си и не са редки случаите на неясно и противоречиво уреждане на отделни въпроси.

Законите, които сега уреждат положението на лицата и на семейството, са от различни времена; би могло дори да се каже от различни епохи — като се почне от 1889 г. и се свърши с годините през последната война. Тия закони са заимствувани от чужди стари правни системи, които са непригодни да уредят личните и семейните отношения у нас — особено сега при нашето ново обществено устройство.

Всичко това налага да се създаде един нов закон, който да уреди цялостно обществените правоотношения относно лицата и семейството, и то в съгласие с принципите, съдържащи се в нашата нова Конституция и в очертаните тенденции на нашето ново обществено развитие по пътя към изграждане на социализма. Законопроектът си е поставил тази именно задача.

I

А. Физически лица. На първо място законопроектът се занимава с физическите лица. Тази материя в действащата днес правна система няма едно определено място; правилата, отнасящи се до нея, са разпръснати на различни места в закона за лицата и в закона за настоянничеството. Законопроектът разгръща проблемите, отнасящи се до този отдел, в едно систематично единство.

Чл. 1 от проекта се отнася до така наречената правоспособност в гражданското право. В него се прогласява началото, че всяко лице от момента на раждането си придобива способността да бъде носител на права и задължения. Този текст дава конкретен израз на установения в чл. 71 от Конституцията принцип за равенството на гражданите пред закона без разлика на пол, възраст, народност, произход, вяра и имотно състояние.

Следващите четири члена от проекта уреждат въпроса за дееспособността, т. е. за способността на правния субект чрез своите действия да придобива права и да се задължава. Пълната дееспособност се придобива с пълнолетието, което според проекта настъпва с навършването 18-годишната възраст. По този въпрос проектът се съобразява преди всичко с постановлението на Конституцията (чл. 3).

Относно недееспособните, поради липса на възраст, проектът усвоява началата, възприети от съветския кодекс. Напълно недееспособни (малолетни) са лицата, които не са навършили 14-годишна възраст. Вместо тях и от тяхло име правни действия извършват законните им представители — родители или настойници. Лицата, които са навършили 14-годишна възраст, но не са достигнали 18 години (непълнолетни), са ограничено дееспособни. По общо правило, те могат да извършват правни действия само със съгласието на техните родители или поличители. По изключение такова съгласие не е необходимо, т. е. те извършват правни действия само в случаите, изброени в алинея втора на чл. 4. Тези изключения намират оправдание в характера на самите сделки. Разпоредбите на чл. 5 се отнасят до недееспособност, която се дължи на слабоумие, душевна болест или физически недъг. Тук проектът не се отклонява от основните правила, които и днес важат за тази материя (членове 100—116 от закона за лицата). Ново е положението, с което се допуска поставянето под запрещение (пълно или ограничено) на лица, които страдат от физически недъзи, които им пречат да се грижат за своите работи. Относно сключването на правни сделки, пълно запрещение са приравнени с малолетните, а ограничено запрещение — с непълнолетните.

Свършено нова разпоредба в проекта е тази на чл. 6 относно името. С употребения в текста на чл. 6 израз се установяват елементите на името на всяко лице, като се сочи и начинът на тяхното образуване. Казаният текст освен това има и друго общо значение: той установява принципа, че всяко лице има право на име. С това се подчертава, че името е един институт на гражданското право, който като такъв се ползува с правна защита.

В материята за местожителството проектът изоставя познатото сега в закона за лицата (чл. 1) различие между местожителство и местопребиваване. Като унифицира тези две понятия, проектът регламентира само едното от тях — местожителството. От практическа гледна точка възприемането на едно единствено понятие в тази материя създава значително по-голяма яснота и простота в системата.

Важни изменения са предвидени и в института на отсъствието, разпоредбите на който, остарели дори и за времето, когато е създаван законът у нас, днес представляват истински анахронизъм. Следвайки системата на съветското и другите нови законодателства, проектът възприема института за обявяване смъртта на изчезнали, който институт предлага по-широки възможности за уреждане на всички сложни правоотношения, които поражда отсъствието. С извеждането на този институт обаче не се налага да бъдат отменени изцяло всички разпоредби от института на отсъствието; двата института могат да бъдат съгласувани и да съществуват съвместно. Такова разрешение предлага и проектът, който като въвежда обявяване смъртта на изчезнали, запазва и основните положения на началния период на отсъствието, който обаче значително подобрява чрез опростяване на формите и съкратяване на сроковете.

Проектът предвижда и някои особени правила за производство, по обявяването на отсъствието и смъртта, с които се цели да се създаде по-голяма гаранция за правата на засегнатите от отсъствието или от смъртта лица. Тези правила се предвиждат като допълнение на закона за гражданското съдопроизводство в края на законопроекта.

Б. Юридически лица. Тук на първо място се съдържа общи правила, които се отнасят до всички видове юридически лица — както до юридическите лица с нестопанска цел, така и до предприятията, дружествата, организациите и други, които са си поставили за постигане стопански цели. Това са разпоредбите, съдържащи се в членове 131—133 на проекта. След това в членове 134—154 са дадени правилата, които се отнасят до устройството, целите, функционирането и прекратяването на юридическите лица с нестопанска цел. В обхвата на това също понятие ще се включат политическите партии, професионалните и другите масови организации, културните сдружения, като читалища, спортни организации и пр.

Положението на юридическите лица със стопански цели, каквито са държавните предприятия, кооперациите, търговските и гражданските дружества и пр., се урежда с особените за тях закони; разпоредбите на този закон, които се отнасят до сдруженията и до фондациите, не ще се прилагат за тях.

Устройството на юридическите лица с нестопанска цел, което законопроектът предвижда, е напълно демократично. Най-важните положения за съществуването и за дейността на всяко сдружение трябва да се уреждат в устава му, който се приема и гласува от общото учредително събрание. Като върховен орган на сдруженията е общото събрание, в което решението се взима с гласовете на мнозинството от членовете.

Членовете на сдружението нямат никакви права върху имуществата му; тия имущества трябва да служат единствено за постигането на ония обществени цели, които сдружението преследва. Ако сдружението бъде прекратено, имотите му, след като се покрият задълженията, следва да се продават на държавата, защото тя е върховната организация на трудещия се народ.

Относно фондациите трябва да се отбележи, че законопроектът разширява значително правата на държавната надзорна власт относно припособяването на целите и устройството на фондациите на обществените задачи, за осъществяването на които трябва да служат средствата на същата.

II

А. Брак. Вторият дял от законопроекта се отнася за семейството. Тук на първо място са поместени разпоредбите относно брака. Както е известно, тази материя се урежда в специален закон за брака, който е в сила от 27 май 1945 г. Според него само гражданският брак, сключен в предписаните от закона форми, поражда правата и задълженията, които законите свързват в брака. При това, в различие от религиозния брак, който даваше приоритет на мъжа в семейството, от поменатата между съпрузите, според същия закон, са поставени върху началата на пълно равнопоставяне.

Законопроектът запазва тия основни начала на големата реформа, които се извърши у нас с този закон в областта на брачното право, като прави и известни изменения в някои от тях.

Преди всичко се внасят изменения в разпоредбите, които засягат пречките за встъпване в брак.

Наред с душевната болест, като пречка за встъпване в брак, се предвижда и слабоумието, когато то е осъществено за поставяне под пълно запрещение или когато поради същата причина лицето е поставено под такова запрещение.

Забранява се изрично встъпването в брак между осиновител и осиновен, както и между единия от тях и съпруга или роднините по права линия на другия. Като последница от включването като роднини по сватовство роднините на единия съпруг с роднините на другия съпруг се явява и забраната за сключване на брак и между тези лица, когато те са роднини до трета степен.

Премахва се обжалването пред съда на отказа на длъжностното лице да извърши бракосъчетанието. Този отказ може да бъде обжалван пред висшия орган и съдебната намеса тук е излишна.

Относно развода законопроектът внася също известни промени. На първо място за развода по взаимно съгласие се изисква не само съгласието да бъде непоколебимо, но и сериозно. Не бива да се допуска развод тогава, когато съгласието за него е дадено лекомислено. На второ място законопроектът премахва предвиденото в чл. 36 от закона за брака осъзнаване за развод. На практика половата неспособност или 15-годишното безплодие на единия от съпрузите като абсолютно основание за развод довежда до неспособности. Текстът на закона допуска днес например да се иска развод, когато половата неспособност е естествена последница от напредналата възраст на съпрузите. Това води до възможността, след продължителен брак единият от съпрузите да поиска развод на това основание. С това не може да се оправдае и разводът поради безплодие на един от съпрузите. Запад пред изтъкнатите обстоятелства ще могат да служат като основание за развод само когато са довели до дълбоко разстройство на брака.

Със законопроекта се прави едно допълнение и към разпоредбите на сега действащия чл. 43 от закона за брака. При прилагането на тази разпоредба се повдига спор, как трябва да се изнеси частта на съпруга в придобиванията на другия съпруг, за които той е съдействувал. Както е известно, тази част не може да надминава дълга, който съпругът би имал в наследяванията на другия съпруг по закона. Законопроектът изменява, че тази част се определя съобразно дълга, който съпругът би имал в момента на предявяването на иска.

Законопроектът внася по-голяма яснота в текстовете, които се отнасят до сключване на смесените бракове, до браковете, сключени между български граждани в чужбина и между чужди граждани в страната. Предвижда се признаването на решения по брачни искове, постановени от чуждестранни съдилища, когато единият или и двамата съпрузи са български граждани. Условиата за това са посочени в чл. 60 от законопроекта.

Правят се някои размествания на отделните текстове с оглед да се получи по-добра систематика. Внасят се и редакционни поправки, за да се уточнят и направят по-ясни някои от текстовете.

Що се отнася до производството по брачните искове, те се отнасят от материалните разпоредби и се пренасят в закона за гражданското съдопроизводство, в отдела «Разни производства».

Дава се възможност така също на съда, който разглежда брачния иск служебно, да пристъпи привременна издръжка на децата.

Премахва се и обжалването на решенията постановени по молба за развод по взаимно съгласие.

Б. Произход. На първо място тук се подчертава, че взаимните права и задължения на децата и родителите се основават на кръвния произход и че родените извън брака деца, произхождат па която е установен, имат еднакви права с родените от брака. Заедно с това, вместо сложните положения, предвидени в досегашния закон за лицата и закона за извънбрачните деца и осиновяването, законопроектът предвижда по-прости и по-ясни правила по въпросите, свързани с установяването на произхода.

Законопроектът дава възможност да се доказва бащинството на общо оскуване без да е необходимо да са налице предпоставките, които сегашният закон изисква за предявяването на иска.

В. Родство. Новото, което се внася тук, е, че роднини по сватовство са помежду си и роднините на двамата съпрузи, а не само съпругът и роднините на другия съпруг. Също така се установява родство по сватовство във втора степен и между съпрузите на двама братя или на две сестри. По тия начин се узаконяват едни действително съществуващи отношения на родство, какъвто нашият народ счита, че възникват между тия лица след брачната връзка.

Г. Основоуяване. Важна промяна по осиновяването е, че такава се допуска само на лица, ненавършили 18-годишна възраст, и то изключително в техен интерес. С това се отнема възможността да се правят осиновявания на възрастни лица само по чисто материални съображения. Назначението на института осиновяване е да се създадат между осиновите и осиновици преди всичко отношения на родител към дете, а това би могло да се постигне, когато осиновяването не е навършило пълнолетие и с най-малко с 15 години по-млад от осиновите, както се предвижда в законопроекта. Все за постигане на тази цел да се създадат близки до естествените отношения на родител към дете е и изискването на съгласието от осиновявания, ако той е навършил 10-годишна възраст. Трябва да се подчертае също, че са опростени значително формите за извършване на осиновяването. Околийският съдия съставя акт за даденото съгласие и се произнася за допускането му или не. Запазено е и стъпената система на осиновяването по взаимно съгласие и по иск, предявен от единия (осиновител или осиновец), когато другият се е провинил тежко спрямо него. С това изменение се дава по-широка възможност за отмяна, като цененката за провинението се предоставя на съда.

Искове до осиновяването като неосъществени, също както и исковете по произхода, са подседни на областните съдилища.

Д. Права и задължения на родителите. В тежест на родителите са поставени задълженията да се грижат за своите деца до навършване на 18-годишна възраст и да възпитат от тях полезни граждани на обществото. Принципът за равенството на двамата родители е отразен в членове 84—88. Решенията за извършване на действия относно личността и имуществото на ненавършилите пълнолетие деца се вземат от двамата родители съвместно. Но като добри смека за обстоятелствата, че принципът за взаимното съгласие на двамата родители при упражняване на родителските права се натъква на мъжотин при представителството на децата пред трети лица, учредения и при управление на имуществото им, законопроектът дава едно практическо разрешение, като позволява на всеки един от родителите да извършва правни действия за непълнолетните си деца, съгласно чл. 4 на проекта.

При извършване на представителните действия всеки от родителите трябва да се съобразява с решенията, взети от двамата родители съвместно.

Законопроектът обаче не позволява на родителите да извършват правни действия на разпоредение с имуществата на непълнолетните деца без нужда, очевидна полза и без разрешението на околийския съдия. В случай на колизия между интересите на родителите и децата предвижда се назначаване особен представител на последните.

Е. Настоящност и попечителство. Една от главните задачи на законопроекта е да се даде добро и правилно възпитание на децата и да се предпазят те от всякакви вредни влияния на обществената среда. Затова проектът предвижда в чл. 86, че родителите имат право на надзор върху децата си, които са длъжни да живеят при своите родители. Но това родителско право не е абсолютно. Когато моралното поведение на родителя е опасно за възпитанието на децата, съдът има право да отнеме децата от родителите и да ги настави в подходящо за възпитанието им място. А в случай че родителът бъде осъден за разврат или за престъпление, което се наказва с лишаване от свобода повече от една година, извършено спрямо личността на децата, той се лишава по право от родителски права. Законопроектът предвижда лишаване на родителите от родителски права със съдебно решение и в случай, когато той упражнява родителските права във вреда на децата си. Така също родителските права се губят по право в случаите на пълно или ограничено запощение на родителите.

За да даде закона защита на личността и имуществото на малолетните деца, законопроектът в чл. 96 и следващите урежда института за настоящност.

Малолетните деца, които нямат живи родители или родителите им са лишени от родителски права или не могат да ги упражняват, се поставят под специалната закрила и покровителството на закона. На тях местният народен съд или околийският съдия, где то няма такъв, назначава настоящици, които се грижат за техните интереси и управляват имуществата им. Законопроектът предвижда настаняване на тия деца в обществено-възпитателни заведения. Но, за разлика от досегашния закон за настоящността, новият проект премахва роднинските съвети. Като премахва роднинския съвет, законопроектът предвижда възможността настоящическият съд да назначава някой близки роднини на детето, които могат да дадат ценни мнения на съда за действията на настоящица. Досегашната практика показва, че роднинските съвети не оправдаха задачите, които законът им възлагаше.

С навършването на 14-годишна възраст малолетните деца се освобождават от настоящност и настоящическият съд им назначава попечител. Настоящици се назначава и на децата, поставени под пълно запрещение, а попечител — на поставените под ограничено запрещение лица. Настоящици, съответно попечител по право на запретеното лице, е неговият съпруг, а ако няма такъв — родителите му.

Ж. Издръжка. Проектът в общи линии запазва сега съществуващото положение относно издръжката според измененията в закона за издръжката от месец август 1948 г. Но разпоредбите в проекта са съгласувани всецяло с прогласения в чл. 73 от Конституцията трудов принцип. По общо правило може да иска издръжка само онова лице, което се нуждае от такава, сиреч не може да се издръжка от имота си и е нетрудоспособно. Трудоспособният гражданин не трябва да се осланя на другото за своята издръжка. Проектът предвижда общо задължение и за пълнолетните братя и сестри да издръжат своите ненавършили пълнолетие братя и сестри, ако последните не могат да се издръжат от имотите си и са нетрудоспособни.

Размерът на издръжката трябва да се съобрази с нуждите на лицата, на които тя се дължи, и с възможностите на лицето, което я дължи. Родителят обаче не може да откаже да издръжа пълнолетните си деца под предлог, че няма достатъчна възможност за това. Разпоредбите от процесуален характер се предвиждат като нови текстове в закона за гражданското съдопроизводство, а наказателните разпоредби се помещават в наказателния закон.

З. Актове за гражданско състояние. Законопроектът съдържа само общите положения за съставянето на актовете за раждане, за женитба и смърт. Уредени са и въпросите относно значението и доказателствената сила на същите актове. Подробностите по воденето на регистрите, в които се вписват актовете за гражданското състояние, се уреждат от особени правилници.

Законопроектът съдържа и предходни разпоредби, в които се уреждат отношенията във връзка с внесените промени главно с намаляване на възрастта, при която се извършва пълнолетие.

Не се предвиждат преходни разпоредби относно срокове за предявяване на искове за установяване на произход на навършили пълнолетие на избирателни деца, тъй като според законопроекта тия искове не се погасяват с давност. Заварните пълнолетни избирателни деца ще могат да предявяват такива искове без да са ограничени със срок.

Като излагам това, моля, другари народни представители, да обсъдите предложението законопроект и ако го одобрите, да го приемете и гласувате.

Гр. София, 10 май 1949 г.

Министър на правосъдието: Р. Найденов.»

Ана Розенберг (к): Другарю председател! Понеже законопроектът е известен на народните представители, правя предложение текстът на законопроекта да не се чете.

Председателствуващ Атанас Драгиев: Понеже законопроектът е много обмислен, съгласно чл. 54 от правилника за вътрешния ред има предложение, текстът на законопроекта да не се чете.

Моля ония другари, които са съгласни с това предложение, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

(ЗАКОНОПРОЕКТ

за лицата и семейството

1. ФИЗИЧЕСКИ ЛИЦА

1. Всяко лице от момента на раждането си придобива способността да бъде носител на права и задължения.

2. С навършване на 18-годишна възраст лицата стават пълнолетни и напълно способни чрез своите действия да придобиват права и да се задължават.

3. Лицата, които не са навършили 14-годишна възраст, са малолетни.

Еместо тях и от тяхно име правни действия извършват техните законни представители — родители или настоящици.

4. Лицата от 14 години до навършване на 18-годишна възраст са непълнолетни.

Те извършват правни действия със съгласието на техните родители или попечители, но те могат сами да сключват обикновени дребни сделки за задоволяване на текущите им нужди и да разполагат с това, което са придобили със своя труд.

5. Лицата над 14-годишна възраст, които поради слабост, душевна болест или физически недъг не могат да се грижат за своите работи, се поставят под пълно запрещение и стават недееспособни.

Лицата с такива страдания, навършили 18 години, ако състоянието им не е така тежко, за да бъдат поставени под пълно запрещение, се поставят под ограничено запрещение.

За правните действия на лицата по алинея първа се прилага чл. 3, алинея втора, а за тия на лицата по алинея втора — чл. 4, алинея втора.

6. Всяко лице носи име, което се състои от собствено име, презиме и семейно име. Презиме може да бъде името на един от родителите или на съпруга на лицето; за семейно име може да служи и презимето на един от родителите или на съпруга на лицето.

7. Местожителство на едно лице е онова място, където се е установило да живее постоянно или преимуществено.

За местожителство на малолетните и на поставените под пълно запрещение се счита онова на техните законни представители.

Когато родителите, които упражняват родителски права, имат различно местожителство, малолетното им дете има местожителство на родителя, при когото то живее.

8. Когато пълнолетно лице няма сведения за него, околийският съд, по молба на заинтересуваните или по искане на

прокурора назначава лице, което да го представлява, да извършва всякакви действия на управление и да взема всички други мерки за запазване на неговите интереси.

Представителят се назначава предпочитително измежду роднините или близките на отсъстващия.

Ако отсъстващият има законен представител, друг представител не се назначава.

Когато отсъстващият има пълномощник, представител се назначава само за онези работи, които пълномощникът няма право да извършва.

9. Ако отсъствието продължи повече от една година, съдът, по искане на заинтересуваните или на прокурора, обявява лицето за отсъстващо.

10. Лицата, които се явяват наследници на обявения за отсъстващ по времето, за което се отнася последното известие за него, могат да искат от съда да бъдат въведени във временно владение на имотите му.

От деня на въведа пълномощието и представителството, ако има такива, се прекратяват.

11. Въведените във владение имат право да управляват имотите на отсъстващия, да го представляват пред съда и да се ползват от приходите на имотите му.

Те не могат да отчуждават, да инотекират, да залагат имотите или да извършват други действия на разпореждане, освен в случаите на нужда или при очевидна полза за отсъстващия, и то с разрешение на околийския съд.

12. Заветниците и лицата, които имат права, зависещи от смъртта на отсъстващия, могат да искат да бъдат допускати временно да се ползват от тия права.

Изпълнението на задълженията спрямо отсъстващия, които се погасяват с неговата смърт, като издръжка и др., се спира.

13. Ако се окаже, че отсъстващият е жив, въведените във владение лица са длъжни да върнат само доходите, които са събрали след поканата за връщане на имота.

Определението за обявяване на отсъствието се отменя.

14. След като изтекат пет години от деня, за който се отнася последното известие за отсъстващия, съдът по искане на прокурора или на всеки заинтересуван обявява неговата смърт.

Обявяването на смъртта може да стане и без да е обявено отсъствието на лицето.

15. Когато някой е изчезнал при военни действия или при друго събитие, което дава основание да се предполага, че той е загинал, смъртта може да бъде обявена, ако са изтекли две години от прекратяването на военните действия или от събитията.

16. Съдът определя деня, а по възможност и часа на предполагаемата смърт.

При липса на противни данни, за момента на смъртта се приема денят, за който се отнася последното известие.

17. Обявената с решението на съда смърт поражда същите правни последици, които произтичат от действителната смърт на лицето.

По бракът не се прекратява по право, а само с определение на съда, по искане на другия съпруг или с встъпване на същия в нов брак.

18. Ако се окаже, че обявеният за умрял е жив, той може да иска:

а) имотите, които са налице, отчуждените по безвъзмезден начин имоти, всяко, което е придобито срещу отчуждението по възмезден начин имоти, и цената, която се дължи от трети лица срещу извършените отчуждения;

б) имотите, отчуждени по възмезден начин, ако приобретателят в момента на придобиването е знаел, че обявеният за умрял е жив, и

в) изпълнението на задълженията по чл. 12, алинея втора, от деня на поканата.

Прекратеният брак не се възстановява.

19. Ако след решението на обявяване предполагаемата смърт се установи по съдебен ред точната дата на действителната смърт на лицето, неговите наследници към тази дата могат да упражнят само правата по букви «а» и «б» на чл. 18

II. СЕМЕЙСТВО

A. БРАК

20. Само гражданският брак, сключен във формата, предписана от този закон, поражда правата и задълженията, които законите свързват с брака.

Ако бракосъчетаните желаят да се извърши и черковен обред, съществуващият извършва обряда само след като му се представи препис от акта за женитба.

УСЛОВИЯ ЗА ВСТЪПВАНЕ В БРАК

21. Могат да встъпват в брак мъж, който е навършил 18 години, и жена, която е навършила 17 години.

Председателят на областният съд може да разреши на мъж, който е навършил 17 години, и на жена, която е навършила 16 години, да встъпят в брак, ако важни съображения налагат това.

Молбата за това се подава лично от двамата, желаещи да встъпят в брак, до председателя на съда, в района на който е местожителството на лицето, което се нуждае от разрешение. По тази молба се изслушват и родителите или попечителят на нуждаещия се от разрешение.

Когато и двамата встъпващи в брак се нуждаят от разрешение, молбата им се подава пред председателя на съда по местожителството на единия от тях. Определението не подлежи на обжалване.

22. Не може да встъпи в брак лице, което:

1) е свързано с друг брак;

2) страда от душевна болест или слабоумие, които са основание за оставянето му под пълно запрещение или е поставено под пълно запрещение поради същите причини.

3) страда от болест която би изложила на сериозна опасност здравето на другия съпруг или на потомството от брака.

23. Забранено е встъпването в брак с роднини по права линия, с роднини по съребърна линия до четвърта степен и по сродство до трета степен между основител и осиновен, както и между единия от тях и съпруга или роднините по права линия на другия.

24. За чуждите граждани, които встъпват в брак с български или с чужди граждани в страната, способността и пречките за това се определят според закона на държавата, чийто граждани са те. Но в този случай за тях са задължителни и разпоредбите на членове 22—23.

СКЛЮЧВАНЕ НА БРАК

25. Бракът се сключва с взаимното съгласие на встъпващите в брак, дадено лично от тях пред длъжностното лице по гражданското състояние.

Действителен е бракът, извършен пред лице, което публично е изпълнявало такава служба, макар да не е имало това качество.

26. Бракосъчетанието се извършва публично в общинския народен съвет, в присъствието на двама свидетели.

Когато някой от желаещите да встъпи в брак не може да се яви в общинския народен съвет поради болест, бракосъчетанието може да се извърши другаде.

27. Длъжностното лице по гражданското състояние, след като се удостовери в самоличността на встъпващите в брак, трябва да им посочи установените в членове 21—23 пречки за встъпване в брак и да изиска от тях декларация, че не съществува някоя от тези пречки.

28. При съставяне на акта за женитба всеки от съпрузите може да заяви дали ще носи презимето и семейното име на другия съпруг.

29. След като встъпващите в брак заявят, че желаят да сключат брак помежду си, длъжностното лице по гражданското състояние ги обявява за бракосъчетани, съставя акт за женитба, прочита го на съпрузите и на свидетелите, след което се подписва от последните и от него.

30. Когато български гражданин встъпва в брак в чужбина, бракът може да бъде сключен пред консулски или дипломатически представител.

Бракът, сключен от български гражданин в чужбина, е действителен и когато е сключен във формите, предписани от законите на страната, където е извършено бракосъчетанието.

Бракът, сключен в страната пред чужд консулски или дипломатически представител, е действителен само ако и двамата съпрузи са граждани на държавата, на която принадлежи този представител.

ПРАВА И ЗАДЪЛЖЕНИЯ НА СЪПРУЗИТЕ

31. Съпрузите са длъжни чрез взаимно разбирателство и общи усилия да обезпечат благополучието на семейството и да се грижат за издръжката и възпитанието на децата.

32. Всеки от съпрузите има пълна свобода при избор на своето занятие и местожителство.

33. Всеки от съпрузите запазва имуществото си, управлението и ползването от него.

34. За задълженията, които единият от съпрузите е поел за текущите нужди на домакинството, отговаря солидарно и другият съпруг.

35. Ако единият от съпрузите е предоставил на другия изрично или мълчаливо да управлява неговото имущество, този последният при липса на противна уговорка дължи само плодоте, които са налице, когато управлението бъде отнето или бракът се прекрати.

НЕДЕЙСТВИТЕЛНОСТ НА БРАКА И РАЗВОД

36. Бракът се обявява за недействителен само:

1) ако при сключването му е съществувала някоя от пречките по членове 22 и 23;

2) ако при сключването му единият от съпрузите е бил неспособен да разсъждава поради временна причина или се е намирал в грешка относно акта, който сключва или относно лицето, с което встъпва в брак;

3) ако единият от съпрузите е бил принуден да сключи брака поради заплашване с тежка и предстояща опасност за живота, здравето или честта — негов или на неговите близки, и

4) ако при сключването на брака не са били налице изискванията на чл. 21.

37. В случаите на т. 1 на предходния член обявяване недействителността на брака може да се иска от всеки от съпрузите, от прокурора и от всяко лице, което има правен интерес.

Прокурорът не може да иска обявяване недействителността на един брак, който е вече прекратен.

Ответници по предявения от прокурора или от трето лице иск са и двамата съпрузи.

В случаите на точки 2, 3 и 4 искът може да бъде предявен само от засегнатия съпруг.

38. В случай на двубрачие, обявяването недействителността на брака не може да се установи, ако по-раншият брак е прекратен или е обявен за недействителен и съпругът на двубрачия е бил добросъвестен.

Последният обаче може да иска обявяването на втория брак за недействителен най-късно в едногодишен срок от прекратяването на по-ранния брак.

39. Ако посочените в чл. 22, точки 2 и 3, пречки престанат да съществуват, обявяването на недействителността на брака може да се иска само от другия съпруг до 6 месеца от оздравяването.

40. Искът по чл. 36, точки 2 и 3, може да се предяви най-късно до 6 месеца от деня, когато съпругът е открил основанието за недействителността на брака или когато е престанал да бъде под действието на заплашването, но в никакъв случай не по-късно от три години след сключването на брака.

41. Не може да се предяви иск на основание чл. 36, т. 4, след 6 месеца от навършване на възрастта по чл. 21, алинея първа, или ако съпругата е забременяла.

42. Искът не може да се позове на недействителността на един брак, преди той да бъде обявен за недействителен.

43. Бракът, който е обявен за недействителен, има действието на законен брак до влизането на решението в законна сила спрямо лицето, което го е сключило доброволно.

44. Развод се допуска при сериозно и непоколебимо съгласие на съпрузите.

45. Съпругът може да иска развод в следните случаи:

1. Ако другият съпруг е извършил прелюбодеяние.

Искът може да се предяви до изтичане на една година от деня, в който съпругът е узнал за прелюбодеянието, но не по-късно от три години след извършването му.

Искът не може да се предяви от съпруг, който е дал съгласието си за прелюбодеянието или чрез поведението си съзнателно го е направил възможно, улеснил го е или го е опростил.

2. Ако другият съпруг посегне на живота му.

Искът може да се предяви до изтичането на една година от узнаване за посегането, но не по-късно от три години след извършването му. Искът не може да се предяви, ако е последвала прошка.

3. Ако другият съпруг е осъден на лишаване от свобода не по-малко от пет години, освен ако той е одобрил извършването на деянието, за което е последвало осъждането, или ако осъждането е станало преди брака и същият е знаел това. Разводът не се постановява, ако осъденият е вече освободен.

4. Ако другият съпруг бъде обявен за отсъстваващ.

5. Ако другият съпруг страда от болест, която би изложила на сериозна опасност здравето му или здравето на поколението.

След развода болният може да встъпи в нов брак само ако установи пред председателя на онзи областен съд, който е издал решението, че е напълно оздравял. Определението на председателя не подлежи на обжалване.

46. Съпругът може да иска развод, ако поради физическо или морално изтезание, тежко оскорбление, позорно престъпление, лишаване по правик, разточителство, безчестен живот или изобщо поради грубо нарушение на брачните задължения от другия съпруг не може да се иска продължаването на семейния живот.

47. Всеки от съпрузите може да иска развод, ако поради дълбоко разстройство на брака не може да се иска продължаването на семейния живот.

Ако разстройството е предизвикало по изключителна вина на единия от съпрузите, съдът постановява развод по негова вина.

48. Правото да се иска развод не преминава върху наследниците. Те могат обаче да продължат предявения вече иск, за да установят неговата основателност.

49. След развода съпругът не може да носи името на другия съпруг, когато последният се противопостави на това.

50. След развода бившите съпрузи престават да бъдат законни наследници един на друг и губят всички изгоди, произтичащи от разпоредбата по случай на смърт, направени преди това. Същите последници настъпват и когато основателността на иска е установена и след смъртта на ищеца, съгласно чл. 48.

51. Когато бракът се прекрати поради развод, даренията, които съпрузите са си направили във връзка или през време на брака, се отменяват, доколкото дарението е налице; то се връща в състоянието, в което се памира.

Плодовете, придобити преди отменението, не се връщат.

Отменяването не засяга правата, придобити от трети лица.

Ако подареното е било отчуждено от надарения, той дължи това, с което се е обогатил.

52. Когато бракът се прекрати поради развод, или когато основателността на иска е установена след смъртта на ищеца, съгласно чл. 48, всеки съпруг има право да получи част от това, което другият е придобил през време на брака.

Съдът определя частта на съпруга в придобиванията на другия съпруг по справедливост, като държи сметка за това, доколко той е съдействувал за тези придобивания с труда си, със средствата си, с работата си в домакинството или изобщо с помощта си.

Частта не може да превишава дела, който съпругът би имал като наследник по закон на другия съпруг по време на предявяване на иска.

Решението има прехвърлително действие. Когато частта е определена в пари, съдът може да даде срок за изплащане.

53. Правата, предвидени в членове 51 и 52, не могат да се предявят след изтичането на една година от деня, в който бракоразводното решение е влязло в законна сила.

54. В случай на развод съдът постановява на кого от съпрузите се предоставят родителските права върху децата и определя мерките относно упражняването на тия права и личните отношения между децата и родителите. Съдът може да постанови децата да живеят и у някое трето лице или в съот-

ветно заведение, както и да пристъпи служебно привременна издръжка на децата.

В тия случаи съдът изслушва родителите, а ако е уместно, и децата и близки на семейството и решава въпросите само с оглед интересите на децата.

Ако положението се измени вследствие на нови обстоятелства, съдът, по молбата на единия от съпрузите или служебно, може да измени постановените по-рано мерки и да предприеме нови.

55. Разпоредбата на членове 48—54 се прилагат съответно и при обявяване на брака за недействителен.

56. Разпоредбата на членове 31—35 са приложими за действия, които трябва да произведат последици в страната и когато единият или двамата съпрузи са чужди граждани, независимо от това къде е сключен бракът.

57. Обявяването на недействителността на брак, сключен в страната или в чужбина между български и чужд гражданин, се урежда по този закон.

За обявяване на недействителността на брак, сключен между чужди граждани, се прилага отечественият закон на съпрузите и законът по местосключването на брака, доколкото последният е задължителен за чужденците.

58. Разводът се урежда по закона на страната, чиито граждани са съпрузите по време на подаване молбата за развод. Ако в това време съпрузите имат различно гражданство, прилага се законът на държавата, на която и двамата съпрузи са били граждани преди подаване на молбата. При липса на общо гражданство прилага се този закон.

59. Брачните искове се разглеждат от българските съдилища и когато само единият от съпрузите е български гражданин.

Когато и двамата съпрузи са чужди граждани, брачните искове се разглеждат от българските съдилища само когато подсъдността пред тях се признава от законите на държавите, чиито граждани са съпрузите.

60. Решение по брачен иск на чуждестранен съд, което се отнася до български граждани, може да бъде признато в страната при спазване разпоредбите на членове 878—884 от закона за гражданското съдопроизводство, ако е постановено на някое от основанията, които са предвидени в този закон, и ако ответникът при предявяване на иска е имал местожителството си в страната, където е постановено решението.

Б. ПРОИЗХОД

61. Взаимните права и задължения на децата и родителите се основават на кръвния произход.

Извънбрачните деца, произхождат на които е установен, имат еднакви права с родените от брака.

62. Произходът от майката се установява с факта на раждането.

Искът за установяване на майчинството може да се предяви от всяко заинтересувано лице; той иск не се погасява с давност по отношение на детето.

Ако майката е починала, искът се предявява против наследниците ѝ.

63. Предполага се, че съпругът е баща на детето, което е родено през траенето на брака или не по-късно от 300 дни след прекратяването му.

Ако детето е родено преди да са изтекли 180 дни от сключване на брака, съпругът може да оспори бащинството, като предяви иск за това, без да е длъжен да доказва други обстоятелства; по този иск в тежест на противната страна е да докаже, че съпругът е бащата. Такъв иск съпругът не може да предяви, ако е знаел за бременността на жена си при сключването на брака или ако е обявил детето за свое в акта на раждането.

Ако детето е родено след 180 дни от сключването на брака, съпругът може с иск да оспори бащинството, като установи, че не би могъл да бъде баща на детето.

64. Искът може да бъде предявен не по-късно от 6 месеца след като съпругът се е научил за раждането.

Ако съпругът умре преди изтичането на този срок, искът може да се предяви от неговите наследници най-късно 6 месеца след неговата смърт или след раждането, ако то е станало по-късно.

Искът се предявява против детето.

65. Детето, което е родено през траенето на брака или не по-късно от 300 дни след прекратяването му, може да предяви иск, за да оспори бащинството, когато съпругът на майката не би могъл да бъде негов баща.

Искът може да се предяви до три години от навършване на пълнолетието.

66. Детето може да предяви иск, за да установи своя брачен произход. Той иск не се погасява с давност.

67. Всеки от родителите може да припознае своето извънбрачно дете, като го обяви лично за свое: в акта за раждането, в писмена декларация, подадена пред длъжностното лице по гражданското състояние, в завещание или в друг писмен акт с нотариално заверен подпис.

Могат да бъдат припознати и заченати както и вече починали деца, ако последните са оставили низходящи.

68. Не се допуска припознаването на дете, произхождат на което е установен с акта на раждането.

69. Детето може да оспори писмено припознаването пред длъжностното лице по гражданското състояние до изтичането на три години от навършване на пълнолетието или от узнаване на припознаването, ако това е станало по-късно.

Оспорването се съобщава на родителя, който е припознал детето, а ако той е починал — на наследниците му. В тримесечен срок от съобщението родителят или наследниците му

могат да предявят иск за установяване на бащинството или майчинството.

Ако искът не бъде предявен или ако предявеният иск бъде отхвърлен, припознаването се смята за нестванало.

70. Припознаването може да бъде оспорено и от всеки заинтересуван чрез иск, предявен в едногодишен срок от узнаването.

71. Детето, родено извън брака, може да предяви иск за установяване на бащинството. Искът не се погасява с давност. Искът за установяване на бащинството може да се предяви от майката до изтичане на три години от раждането. Решението по този иск не може да се противопостави на детето.

72. По исковете, предявени, съгласно членове 64, 65, 66 и 71, като страна се призовава и майката.

В. РОДСТВО

73. Роднини по права линия са лицата, които произхождат едно от друго. Роднини по съребърна линия са лицата, които имат общ родоначалник без да произхождат едно от друго.

Между двама роднини по права линия има толкова степени, колкото са поколенията.

Между двама роднини по съребърна линия има толкова степени, колкото са поколенията от единия от тях до общия родоначалник и от този последния до другия роднина.

74. Роднините на единия съпруг са роднини по сватовство както с другия съпруг, така и с неговите роднини.

В линията и степеня, в които едно лице е роднина с единия съпруг, той е роднина по сватовство с другия съпруг.

Степента на родството по сватовство между роднините на единия съпруг и роднините на другия съпруг се определят със събиране на степените на родство между единия съпруг и неговите роднини и другия съпруг и неговите роднини.

Съпрузите на двама братя или на две сестри са роднини по сватовство във втора степен.

Г. ОСИНОВЯВАНЕ

75. Могат да бъдат осиновявани само лица, ненавършили 18-годишна възраст, и то изключително в техен интерес.

Навършните тази възраст лица могат да бъдат осиновени само ако преди навършване на пълнолетието те са били отглеждани от осиновителя.

Могат да осиновяват лица, които са дееспособни, памет низходящи (включително осиновени и припознати) и са най-малко 15 години по-възрастни от осиновявания.

76. Никой не може да бъде осиновен от няколко лица, освен двама съпрузи.

77. За осиновяването се изисква съгласието на осиновителя и на родителите на осиновявания, а ако той има настойник или попечител — съгласието на последния. Ако осиновяваният е навършил 10-годишна възраст, изисква се и неговото съгласие.

Необходимо е също така и съгласието на съпрузите на осиновителя и на осиновявания, освен ако те са недееспособни или местожителството им е неизвестно.

78. Съгласието на лицата по чл. 77, алинея първа, трябва да бъде дадено лично пред околийския съдия. Съгласието на съпрузите може да бъде дадено и чрез особен пълномощник или чрез отделен акт с ютарично заверен подпис.

79. Околийският съдия съставя акт за даденото съгласие. След като провери дали са изпълнени изискванията на закона и дали осиновяването е в интерес на осиновявания, той в разпоредително заседание се произнася по допускането или не на осиновяването без да излага мотиви.

Ако осиновителят умре преди произнасянето, околийският съдия даже да допусне осиновяването само ако и след неговата смърт той е в интерес на осиновявания.

Определението не подлежи на обжалване.

80. Допуснатото осиновяване има действие от датата на акта на съгласието.

81. Между осиновения и осиновителя се създават отношения на дете към родител, по осиновителят не наследява осиновения.

Осиновеният може да приеме името на осиновителя. Осиновяването не създава гражданско-правни отношения между осиновения и роднините на осиновителя, нито между последния и роднините на осиновения, освен ако законът разпоредва друго.

Осиновеният запазва всичките си права и задължения спрямо семейството, към което принадлежи по рождение.

82. Родителските права и задължения прехвърлят върху осиновителя, а ако той е в невъзможност да ги изпълнява, те принадлежат на родителите по рождение.

83. Осиновяването може да бъде отменено от околийския съдия по взаимно съгласие на осиновителя и на осиновения, когато и двамата са дееспособни. Съгласието трябва да бъде дадено лично пред съдията.

Осиновяването може да бъде отменено и по иск, предявен от единия от тях, когато другият се е провинил тежко спрямо него. Наследниците могат да продължат предявения иск.

Действието на осиновяването престава от момента на отменяването му, но ако това е станало след смъртта на осиновителя, осиновеният не го наследява.

Д. ПРАВА И ЗАДЪЛЖЕНИЯ НА РОДИТЕЛИТЕ

84. Родителите са длъжни да се грижат за децата си до 18-годишната им възраст и да ги подготвят за обществено полезна дейност.

85. През траенето на брака родителските права и задължения се упражняват от двамата родители, и то само в интерес на децата.

86. Родителите могат да искат връщането на ненавършилите пълнолетие деца, когато последните не живеят при тях. Околийският съдия, ако това е в интерес на детето, издава заповед за връщането му при родителите. Тази заповед се привежда в изпълнение по административен ред.

87. Решенията за извършване на действия, които се отнасят до личността или до имуществото на ненавършилите пълнолетие деца, се вземат от двамата родители съвместно.

При липса на съгласие между родителите, въпросът се решава от местния народен съвет, а където няма такъв — от околийския съдия.

88. Всеки от родителите може сам да представлява малолетните си деца пред трети лица и учреждения и да управлява техните имуществата (чл. 3).

Така също всеки от родителите може сам да даде съгласие за извършване на правни действия от непълнолетните им деца (чл. 4).

89. Отчуждаване на движими и недвижими имоти, с изключение на плодовете и вещите, които подлежат на бърза развала, обременяването на тия имоти с тежести и изобщо извършване на действия, които излизат вън от пределите на обикновеното управление, отнасящи се до ненавършилите пълнолетие деца, се допуска само при нужда или очевидна тяхна полза и с разрешение на околийския съд. Същото важи и за тежеле на вложени суми и за сключване на заеми.

Тези разпоредби не се отнасят до имотите, които непълнолетният е придобил с труда си.

90. При противоречие в интересите на родителите и децата, околийският съдия назначава особен представител на последните.

91. Когато поведението на родителя представлява опасност за правилното възпитание на детето, околийският съдия, по искане на прокурора или на близки на детето, може да вземе надлежните мерки в интерес на детето и ако е необходимо, да го настаня в подходящо място.

92. Родителят се лишава по право от родителски права, когато той е осъден за разврат или за престъпление, извършено спрямо личността на някое от своите деца, за което се предвижда наказание лишаване от свобода повече от една година.

Лишаването от родителски права настъпва по право и когато родителят бъде поставен под пълно или ограничено заповед.

93. Родителят може да бъде лишен от родителски права, когато ги упражнява във вреда на децата, когато бъде осъден за престъпление, което се наказва с лишаване от свобода не по-малко от пет години или когато се отпаде на порочен живот и с това поставя в опасност интересите на децата.

Лишаването от родителски права се постановява от областния съд по молба на близките на децата или по искане на прокурора.

94. Родителят, който е лишен от родителски права, може да иска от областния съд да бъде възстановен в тия права.

Възстановяването в правата може да се иска не по-рано от три години след лишаването, а при осъждане — след като родителят бъде реабилитиран.

При лишаване от родителски права поради заповед, възстановяването на правата настъпва по право с отменяването на заповедта.

95. В случаите на членове 92—94 съдът съобщава на общинския народен съвет по местожителството на родителя, за да се отбележи лишаването и последвалото възстановяване в правата в особената за това книга.

Е. НАСТОЙНИЧЕСТВО И ПОПЕЧИТЕЛСТВО

96. Когато малолетните деца останат без родители, или родителите са лишени от родителски права или са в невъзможност да ги упражняват, настойничествият съд — местният народен съвет, а където няма такъв, околийският съд — им назначава настойник, негов заместник и двама съветници измежду роднините и близките на децата.

Настойничествият съд упражнява надзор върху дейността на настойниците и може да определи мястото, където да живее малолетният.

97. Малолетните деца, които са настанени в обществено възпитателно заведение, имат за настойник управителя на същото.

В тия случаи настойнически дела не се образуват.

98. Настойникът е длъжен да се грижи за личността на малолетния, да управлява имотите му и да го представлява пред трети лица. Разпоредбата на чл. 89 се прилага съответно и при настойничество.

Настойничествият съд може по всяко време да смени настойника, когато интересите на малолетния изискват това.

При противоречие в интересите на настойника и малолетния и когато настойникът е възпрепятствуван да упражнява длъжностите си, те се изпълняват от заместника му.

99. Когато средствата на малолетния се недостатъчни за издръжката му, настойникът трябва да се обърне към общинския народен съвет за съдействие.

100. Всяка година през м. февруари, а така също когато престанат да изпълняват длъжността си, настойниците дават сметка по настойничеството дело за извършеното от тях относно личността и имуществото на малолетния.

Настойничествият съд се произнася по сметката и ако констатира нередовности, прави потребното за отстраняването им.

101. Когато настояническият съд намери за уместно, той призовава и близки на детето, за да вземе мнението им преди да се произнесе.

102. Когато настояникът без оправдателни причини не се яви пред настояническият съд или не представи сметка, последният му налага глоба до 10.000 лв.

103. Настояникът не може да задържа у себе си суми, припадващи на малолетния. Той е длъжен да ги внася в банкови институти или в Пощенската сестовна каса. Върху внесените своевременно суми той дължи законна лихва.

За всички неотчетени или невнесени суми настояническият съд издава изпълнителен лист срещу настояника.

104. С навършването на 14-годишна възраст децата се освобождават по право от настояничество и настояническият съд им назначава попечител.

105. На встъпил в брак непълнолетен, попечител по право е неговият пълнолетен съпруг.

106. На поставения в обществено-възпитателно заведение непълнолетен, попечител по право е управителят на същото.

107. При попечителство се прилагат съответно членове 84, 89, 90, 96, алинея втора, и 98, алинея втора.

108. На лица, поставени под пълно запрещение настояническият съд назначава настояник и заместник-настояник, а на поставените под ограничено запрещение — попечител, съгласно разпоредбите на тази глава.

Настойник или попечител по право на такова лице е неговият дееспособен съпруг; ако няма такъв, родителите на лицето упражняват родителски права и задължения, освен ако те са лишени от тия права или са в невъзможност да ги упражняват.

Когато съпругът е настояник или когато родителите упражняват родителски права, настоянически дела не се образуват.

109. Не могат да бъдат настояници и попечители:

- 1) недееспособните;
- 2) чуждите граждани;
- 3) глухонемите;
- 4) лишените от права с присъда;
- 5) лицата, интересите на които са противоречиви с интересите на поставения под настояничество и попечителство;
- 6) лица с фашистки прояви.

110. Настояническият съд може да освободи настояника или попечителя от тази длъжност, когато изпълнението и се явява крайно обременително за тях поради старост, болест, служебни задължения и пр.

Ж. ИЗДРЪЖКА

111. Родителите са длъжни да издържат своите деца, които не са навършили 18-годишна възраст и не са встъпили в брак.

Когато децата нямат родители, не могат да се издържат от имотите си и са нетрудоспособни, издръжката се дължи от пълнолетните братя и сестри.

112. Издръжка се дължи и между съпрузи, както и между възходящи и низходящи роднини, но само в полза на оня, който не може да се издържа от имотите си и е нетрудоспособен.

113. Издръжката се дължи преди всичко от съпруга, а след това от най-близкия роднина; при еднаква степен на родство с възходящи и с низходящи издръжка се дължи от низходящите.

114. Ако задълженият да дава издръжка няма възможност да я доставя изцяло или отчасти, задължението за съответната част тежи върху следващия най-близък от задължените роднини.

115. Лишените от родителски права не се освобождават от задължението да дават издръжка на децата си, но те не могат да искат издръжка от последните, освен в случаите на чл. 92, алинея втора.

116. При развод издръжка се дължи само от съпруга, по чиято вина е постановен разводът, а при недействителност на брака — от съпруга, който е бил недобросъвестен при сключването му. Ако разводът е постановен по вина на двамата съпрузи или ако и двамата са били недобросъвестни, издръжката не се дължи.

При развод, допуснат без вина поради болест, здравият съпруг дължи издръжка на болния, ако последният не може да се издържа от имотите си и е нетрудоспособен.

117. Няма право на издръжка лицето, което се е провинило тежко срещу оня, който дължи издръжката, или срещу негов низходящ, възходящ или съпруг.

118. Размерът на издръжката се определя според нуждите на лицето, на което тя се дължи, и според възможността на лицето, което я дължи, но родителят не може да откаже издръжка на децата си под предлог, че не може да я даде.

119. Когато няколко лица от една и съща степен са задължени да дават издръжка, задължението се разделя между тях съразмерно с възможностите им.

Държавата поема грижата за издръжка на останали без родители и близки роднини, навършили пълнолетие деца, които не могат да се издържат от имотите си и са нетрудоспособни.

120. Издръжка за минало време може да се иска най-много за три месеца преди завеждането на иска.

Отказ от издръжка за бъдеще време е недействителен.

121. Влязло в законна сила решение по дело за издръжка може да бъде изменявано по иск на една от страните, ако обстоятелствата, въз основа на които е била определена издръжката, са се изменили.

Във всички случаи, когато размерът на заплатата, пенсията или пенсията на осъдения длъжник бъде изменен по силата на законно разпоредяне, присъдената за издръжка сума се изменя от съдията-изпълнител съразмерно.

3. АКТОВЕ ЗА ГРАЖДАНСКО СЪСТОЯНИЕ

122. Актовете за раждане, женитба и смърт, както и актовете за мъртвородени деца се съставят от длъжностното лице по гражданското състояние в общината, където тия събития са се случили.

Службата на длъжностно лице по гражданско състояние се изпълнява от председателите на общинските народни съвети или от други длъжностни лица, на които те са възложили тази служба.

123. Актовете за гражданско състояние на военни лица, които се намират в поход, и на лица, които съпровождат войската, се съставят съгласно военните правилници.

За раждания, женитби и смърт, ставали при пътувания по море, началникът на кораба изпълнява службата на длъжностно лице по гражданското състояние.

За български граждани в чужбина актовете за гражданско състояние може да се съставят освен от чуждестранните органи, и от консулските или дипломатическите представители на републиката.

124. Актовете за гражданско състояние, съставени по установения ред, съставляват пълно доказателство за това, което длъжностното лице е отбелязало, че е станало пред него, до доказване на тяхната неистинност по реда на закона за гражданското съдопроизводство.

Заявленията на лицата, които участвуват при съставянето на акта, доколкото се отнася до обстоятелства, които трябва да бъдат вписани, имат достоверност до доказване на противното.

125. Регистрите за гражданско състояние са публични; длъжностните лица по гражданското състояние не могат да откажат да дадат извлечение или удостоверение от регистрите.

126. Когато не е съставен акт за гражданско състояние или съставеният акт е изгубен или унищожен, околийският съдия, след като призове заинтересуваните лица и изслуша прокурора, може да постанови да се състави такъв акт.

В тоя случай събитиято може да се установява и със свидетелски показания. Съдът може да събира доказателства и служебно.

127. По искане на заинтересуваните лица околийският съд може да постанови да се исправят допуснати явни грешки в актовете за гражданско състояние.

128. Определението по членове 126 и 127 не може да се противопостави на ония, които не са взели участие в производството.

129. Всяка промяна в гражданското състояние на лицата, които засяга обстоятелствата, отбелязани в съставен вече акт (включително и осиновяването), се отбелязва от страна на акта въз основа на влязъл в законна сила съдебен акт.

Отбелязва се и припознаването на извънбрачно дете; извършено във от акта за раждането, както и обстоятелството, че припознаването се смята за несполучило (чл. 69).

130. Актове за гражданско състояние се съставят по реда и във формата, предвидени в правилниците за водене на регистрите за гражданско състояние.

III. ЮРИДИЧЕСКИ ЛИЦА

ОБЩИ РАЗПОРЕДБИ

131. Юридическите лица са носители на права и задължения.

Те придобиват права и задължения чрез своите органи.

132. Юридическите лица имат своето седалище там, където се намира управлението им.

133. Държавните предприятия, кооперациите и другите юридически лица със стопанска цел се уреждат с особени закони.

ЮРИДИЧЕСКИ ЛИЦА С НЕСТОПАНСКА ЦЕЛ

СДРУЖЕНИЯ

134. Сдружението придобива качеството на юридическо лице с вписване в предназначения за това регистър при околийския съд.

135. След като едно сдружение е вписано в надлежния регистър под известно име, друго такова под същото име в същото населено място, макар и с нееднаква цел, не може да се впише.

136. Вписването на сдружението става по молба на управителния съвет, към която трябва да се приложат решенията за основаването му и уставът на същото, подписан от основателите, както и доказателства, че са изпълнени изискванията на особения закон за съществуването на сдружението.

Препис от молбата и от приложението се изпращат на прокурора, който в месечен срок може да направи възражения. Съдът се произнася по молбата, след като изслуша явилите се членове на управителния съвет и прокурора.

137. Вписването на сдружението трябва да съдържа разпоредбите на устава, посочени в чл. 138, и имената на членовете на управителния съвет. Вписват се и всички последвали промени.

Промените в подлежащите на вписване обстоятелства не могат да се противопоставят на трети добросъвестни лица преди вписването им.

138. Сдруженията се управляват по устав, който трябва да съдържа разпоредби относно: името, целта, средствата, устройството, срока за съществуването, ако има такъв, начина на представяването, на свикването на общото събрание, на оповестяване на дневния ред и начина за приемане на нови чле-

нове и прекратяване на членството и реда за определяне на членския внос.

139. Общото събрание на членовете е върховен орган на сдружението. То се свиква от управителния съвет в случаите и по начина, предвидени в устава или по искане на една десета от членовете. Ако в последния случай управителният съвет не свика общото събрание в двенеделен срок, то се свиква от околийския съд.

Общото събрание се състои от делегати, когато уставът предвижда това.

140. Общото събрание се счита законно, ако присъствуват най-малко половината от всички членове или делегати. Ако не се яви нужното число, събранието се отлага за един час по-късно при същия дневен ред и се счита законно, колкото и членове и делегати да се явят.

141. В общото събрание всеки член или делегат има право на един глас. Не се допуска гласуване с пълномощие.

Решенията в общото събрание се вземат с мнозинство на гласовете, но за изменение на устава, за прекратяване на сдружението или за сливането му с друго е необходимо мнозинство 2/3 от присъстващите.

По въпроси, които не са били предварително вписани в дневния ред и надлежно оповестени, не могат да се вземат решения.

Това не важи за отстраняване на членовете на управителния съвет и за избиране на нови членове вместо тях.

142. Никой член няма право да гласува при решаване на въпроси, отнасящи се до него, неговия съпруг, неговите низходящи и възходящи роднини, както и роднините му по съвръхна линия и по сватовство до втора степен.

143. Решенията на общите събрания, които противоречат на закона или на устава, могат да бъдат отменявани от държавния орган, под надзора на който се намира юридическото лице. Тази разпоредба не се отнася до политическите партии.

144. Управителният съвет се състои най-малко от трима членове и се избира от общото събрание най-много за три години.

Той управлява работите на сдружението и го представлява, съгласно устава.

145. До избиране на нов управителен съвет старият управителен съвет продължава да изпълнява своите функции.

146. Освен по решение на общото събрание сдружението се прекратява и с решение на околийския съд: а) ако в продължение на три месеца остане с по-малко членове, отколкото са нужни според устава за образуване на управителен съвет; б) ако дейността му е противна на закона, на устава или на държавния и обществен ред; и в) ако стане неплатежоспособно. Съдът се произнася след като изслуша и прокурора.

147. Прекратяването на сдружението се вписва служебно, когато то е постановено от съда, и по съобщение на управителния съвет — в останалите случаи.

148. След прекратяването на сдружението имуществото му се предава на държавата.

Държавата отговаря за задълженията на сдружението до размера на полученото имущество.

ФОНДАЦИИ

149. Фондацията се учредява с акт за дарение или със заповед, в който се посочват целта и имуществото на фондацията. Тя придобива качеството на юридическа личност с вписването ѝ в регистъра на околийския съд. Устройството и начинът на представляването ѝ се уреждат с учредителния акт.

150. Вписването става въз основа на същия акт, а ако той не съдържа необходимите данни, те се посочват от надлежния, според целта на фондацията, министър.

151. Министърът упражнява надзор и следи за използването на имуществото на фондацията според предназначението му.

152. Министърът може, след като изслуша управителния орган на фондацията, да измени устройството или да смени управителите, ако това изменение се налага за запазване на имуществото или за постигане на целта на фондацията.

Той може по същия ред да измени и целта на фондацията, ако характерът или обектът на целта се е изменил дотолкова, че фондацията явно вече не отговаря на волята на учредителя или ако целта е била вече постигната.

При сегашните условия и по същия начин може да се изменят или изменят текстите и условията на фондацията, които пречат за постигането на целта ѝ.

153. Фондацията се прекратява от околийския съд, когато целта ѝ е станала непостижима или противна на законите или на държавния и обществен ред.

154. Относно прекратяването на фондациите се прилагат разпоредбите на членове 147 и 148.

IV. ПРЕХОДНИ РАЗПОРЕДБИ

155. За лицата, които в деня на влизането на този закон в сила са навършили 18 години, но не са навършили 21 години, сроковете за упражняване на права, които зависят от навършване на пълнолетие, започват да текат от този ден.

156. За действително извършени преди влизане на този закон в сила от ненавършили 21 година и от поставени под пълно или ограничено запрещение, се прилагат разпоредбите, които са били в сила преди това.

157. Сдружения, които са придобили качеството на юридически лица преди влизането на този закон в сила, запазват това качество.

158. Действителността на брак, сключен преди 27 май 1945 г., се определя според разпореденията, които са били в сила при сключването му.

Не може да се иска обявяване на недействителност на брак, сключен преди влизането на закона за брака в сила, на основание, каквото не се предвижда в него.

Граждански брак, сключен в чужбина преди влизането на същия закон в сила, е действителен само ако на 27 май 1945 г. съпрузите са водили съпругески живот.

159. Основанията за развод, предвидени в закона за брака, важат и за бракове, сключени преди влизането му в сила.

Когато преди влизането на същия закон в сила е възникнало основание за развод по действащото тогава право, разводът се допуска само ако то е основание за развод или за обявяване на недействителност на брак по закона за брака.

160. Развод на основание чл. 36 от закона за брака се допуска само ако искът е предявен до влизането в сила на настоящия закон.

161. Разпоредбата на чл. 52 се прилага и за ония имущества, които са придобити през време на брака до влизането на този закон в сила, ако разводът се постанови след тази дата.

162. По несвършените при влизането на този закон в сила дела, образувани по искове за отменяване на осиновявания, се прилагат разпоредбите на досегашния закон. Но алинея трета на чл. 83 от този закон се прилага и по тия дела.

Същото важи и по делата за лишаване от родителска власт.

163. Функциите, които законите възлагат върху роднинския съвет, се изпълняват от пасторическия съд.

Когато околийският съд трябва да вземе предварително решение и като настоятелен съд, той разрешава въпроса едно-единствено.

164. С влизане на този закон в сила се възстановява дееспособността на лицата, които са поставени под ограничено запрещение поради разточителство.

165. Този закон влиза в сила един месец след обнародването му и смени: закона за лицата, наречен закон за задълженията за издръжка, закона за изчезналите военни и граждански лица през време на последните войни и смутите от 17 март 1926 г., закона за извънбрачните деца и осиновяването, закона за настоятелството, закона за юридическите лица, постановлението на Министерския съвет относно безследно изчезналите, публикувано в «Държавен вестник», брой 101, от 17 май 1944 г., и закона за брака, с изключение на § 5—9 от особените разпоредби от същия закон, които остават в сила.

V. ИЗМЕНЕНИЕ НА ДРУГИ ЗАКОНИ

а) По закона за задълженията и договорите

§ 1. След чл. 212 се прибавя следният нов:

«Чл. 212-а. Актовете, които едно лице е извършило преди да бъде поставено под пълно запрещение, могат да бъдат унищожени, ако причината за запрещението е съществувала по времето, когато тези актове са били извършени, и то ако от естеството на договора, от голямата повреда, която произлиза и не може да произлезе от него за запрещения, или от всяко друго обстоятелство се установява недобросъвестността на оня, който е сключил договора със запрещения.

След смъртта на едно лице извършените от него актове не могат да се оборват по причина на слабоумие, освен ако запрещението е било поискано преди смъртта му или ако доказателството за слабоумието произлиза от същия акт, който се оборва.»

б) По закона за привилегиите и ипотеките

§ 2. Към чл. 15 се прибавя нова точка:

«3-а) от задължения за издръжка.»

в) По наказателния закон

§ 3. След чл. 284 се прибавя нов:

«Чл. 284-а. Осъденият да издържа свой съпруг, възходящ, низходящ, брат или сестра, който умислено забави да изпълни задълженията си повече от 3 месеца, се наказва с лишаване от свобода до две години и глоба до 50.000 лв. или с едно от тия наказания.

Същото наказание се налага и на този, който умислено се постави в невъзможност да дава издръжка, било като прехвърли имущества си, било като не упражнява правата си или по друг начин.

Наказателното преследване се възбужда само по тълба на пострадалия.»

г) По закона за гражданското съдопроизводство

§ 4. Чл. 11, алинея втора до петта се изменят така:

«За малолетните и поставени под пълно запрещение искат и отговарят пред съд техните законни представители.

Непълнолетните и ограничено запретените искат и отговарят пред съд с участието на своите родители или попечители.

Непълнолетните могат да искат и да отговарят сами пред съда по спорове, които се отнасят до това, което са придобили с труда си.»

§ 5. Към чл. 54 се прибавя нова алинея:

«Искът за издръжка може да бъде предявен и по местожителството на ищеца.»

§ 6. След чл. 594-а се прибавя нов член:

«594-б. Съдебното мито по искове за издръжка се причислява при постановяването на решението върху присъдените платени за една година, а ако искът бъде отхвърлен — в размер до 5.000 лв.»

§ 7. В чл. 879 думите «длъжникът има своето местожителство» се заменят с думите «осъденият има своето местожителство, а ако той няма такова в страната — по местожителството на молителя».

§ 8. След чл. 914 се прибавя:

«Глава III

ОБЯВЯВАНЕ НА ОТСЪСТВИЕ И СМЪРТ

Чл. 915. Молбите за обявяване отсъствието или смъртта на едно лице са подсъдни на околийския съд по последното местожителство на изчезналия, а при липса на такова — по мястото, където лицето е живяло напоследък.

В молбата трябва да се посочат и предполагаемите наследници на отсъстващия и неговият пълномощник или законен представител, ако има такива.

Чл. 916. След постъпване на молбата за обявяване на отсъствието съдът разпоредва да се съберат сведения по нея от общинския народен съвет и от народната милиция по последното местожителство на изчезналия и по друг подходящ начин.

Извлечение от молбата се изпраща на общинския народен съвет по последното жилище на отсъстващия, за разгласяване. Това извлечение се връчва и на лицата по чл. 915, алинея втора.

Чл. 917. Съдът се произнася по молбата за обявяване отсъствието или смъртта с участието на прокурора, след като изслуша лицата, посочени в чл. 915, алинея втора, и други заинтересувани.

Във основа на решението, с което е обявена смъртта на едно лице, се съставя акт за смъртта в последното местожителство на лицето.

Чл. 918. По молба на всеки заинтересуван или по искане на прокурора решението за обявяване на отсъствието или смъртта на едно лице може да бъде стменено или изменено, ако се установи, че отсъстващият е жив или че точната дата на неговата смърт е различна от тази, обявена от съда.

Искът се предявява срещу страната, която е искала обявяването на отсъствието или смъртта, и срещу лицата, които черпят права от съставения акт.

ПРОИЗВОДСТВО ПО БРАЧНИ ДЕЛА

Чл. 919. Искове за развод, за обявяване недействителността на брака и за установяване съществуването или не на брака между страните (брачни искове) са подсъдни на областния съд, в района на който е обикновеното жилище на ответника.

Ако ответникът не живее в страната, искът е подсъден на областния съд, в района на който живее ищецът.

Непълнолетни, ограничено запрети и поставени под пълно запрещение поради осъждане, могат сами да предявят брачни искове и да отговарят по такива.

Чл. 920. Брачни искове могат да бъдат съединени само с иск за издръжка.

Ответникът по брачен иск може да предяви насрещно друг брачен иск или иск за издръжка. Насрещни искове за развод на основание чл. 45, точки 1 и 2, от закона за лицата и семейството може да се предявят и след изтичане на сроковете за предявяването им.

Чл. 921. Съдът, пред който е предявен искът, определя, по молба на една от страните, привремени мерки относно издръжката и жилището на съпрузите и ползуването от придобитото през брака имущество, както и относно грижата за децата и издръжката им.

Това определение се подлага на отделно обжалване, но може да бъде изменяно от същия съд.

Чл. 922. Ищецът, чийто брачен иск е отхвърлен, не може да предяви друг брачен иск нито на основанията, които е предявил в делото, нито на основанията, които е могъл да предяви в него или чрез съединение на исковете, ако тия основания са му били известни. Същото важи и по отношение на ответника за основанията, върху които той е могъл да предяви насрещен иск.

Чл. 923. По брачни искове, не може да се отвежда свидетел на основание чл. 178; изявленията и признанията на страните, както и силата на частните документи и на другите доказателства се преценяват свободно от съда.

Съдът може да разпореди страната да се яви лично, за да я разпита върху обстоятелствата, поддържани от нея или от противната страна. Ако не се яви без уважителни причини, може да постанови да бъде доведена под стража.

Съдът може да събира доказателства и служебно.

Чл. 924. При постановяване на развода съдът се произнася и по вина на някоя от страните той се допуска, макар да не е било направено искане за това.

Решението, с което се обявява недействителността или се прекратява бракът, действува по отношение на всички.

Чл. 924-а. В молбата за развод по взаимно съгласие съпрузите трябва да изложат и постигнатото съгласие относно упражнението на родителските права, издръжката на децата и отношенията на всеки от родителите към тях.

В същата молба те могат да изложат и постигнатото съгласие относно издръжката и имуществените им отношения.

Чл. 924-б. Председателят на съда призовава съпрузите не по-рано от един месец след подаването на молбата на помирително заседание, в което те трябва да се явят лично.

Ако съпрузите настояват на взетото решение, председателят на съда съставя протокол за това и внася молбата за разглеждане в съдебно заседание, което не може да се състои преди да изтекат 3 месеца от деля на помирителното заседание.

В случай че някой от съпрузите не се яви без уважителни причини на помирителното или съдебното заседание, делото се прекратява.

Чл. 924-в. След като се убеди, че решението на съпрузите е сериозно и непоколебимо и намери, че постигнатото съгласие по чл. 924, алинея първа, относно децата е в интерес на последните, съдът допуска развода и одобрява сключените между съпрузите съгласения, посочени в чл. 912-а, алинея втора.

Непълнолетните и ограничено запрети могат сами да дадат съгласие за развод, обаче относно съгласенията, засягащи имуществените отношения между съпрузите, задълженията за издръжка и грижите за децата, необходимо е съгласието на техните родители или попечители.

Чл. 924-г. Решението за развод по взаимно съгласие не може да се обжалва.

§ 9. Членове 934—936 се отменят).

Моля докладчика на законодателната комисия да докладва предложението на комисията.

Докладчик д-р Пенчо Костурков: (Чете)

«ПРЕДЛОЖЕНИЕ

на законодателната комисия по закона за лицата и семейството

Комисията предлага на пленума на Великото народно събрание да гласува и приеме закона за лицата и семейството тъй, както е внесен от Министерския съвет, без изменение.

Председател на законодателната комисия: Д-р Ив. Пашов.»

Председателстващ Атанас Драгнев: Има думата народният представител д-р Георги Михайлов.

Георги Михайлов Георгиев (к): (От трибуната) Другарки и другари народни представители! От другаря министър на правосъдието е поставен пред нас на обсъждане и приемане един много важен законопроект както по широкия обхват на въпросите, които засяга, така и по тяхната дълбока обществена значимост, а също така и по новата светлина, в която се поставят тия въпроси — законопроектът за лицата и семейството.

Първата историческа и най-голяма задача, която имаше да решава Великото народно събрание — и вдъхновявано от нашия покоен вече велик учител и вожд, д-р Георги Димитров, то блестящо разреши — беше създаването на Димитровската народна Конституция. Димитровската конституция постави основите за разрешаването на другата не по-малко важна задача: изграждането на едно ново народно-демократическо законодателство, осигуряващо развитието на страната ни по пътя към социализма.

С право можем да кажем сега, в края на плодovitата дейност на Великото народно събрание, че то в основни линии разреши успешно и тая втора задача.

В новото законодателство като характерна черта се проявява все повече стремението към преодоляване разпокъсаността и цялостно уреждане на близки и сродни правни проблеми, както и доближаване на законите по простота, разбираемост и достъпност до широките народни маси.

В настоящия законопроект намира отражение именно тая тенденция. Вместо в осем закона, както беше досега, и то от най-различни времена и с противоречиви и неясни разпоредби, имаме един закон с ясни текстове, отговарящ напълно на новото време и на нашето социалистическо развитие.

Тук трябва да отбележим верния път, по който вървим — да се учим от великия опит на СССР, където е изграден социализмът, отношенията са кристализирани и изяснени напълно и ни позволяват да се ориентираме правилно, насочвайки поглед към бъдещето. Разбира се, този опит става истински ценен за нас, когато ние не го прилагаме механически, а го пречупваме през нашата собствена действителност и създаваме такива норми, които отговарят на нашия бит и условия.

Първият въпрос, с който се занимава законопроектът, това е въпросът за лицата — физическите лица, т. е. хората. Тук трябва да подчертаем великия демократически принцип, вложен в чл. 71 от нашата народна Конституция: «Всяки гражданин на Народната република България са равни пред закона. Не се признават никакви привилегии, основани на народност, произход, вяра и имотно състояние. Всяка проповед на расова, национална или религиозна омраза се наказват от закона.»

Правата и задълженията човек придобива още с раждането си, обаче упражнението им напълно той придобива, когато навърши 18 години, т. е. когато стане напълно дееспособен. Тая дееспособност по стария закон се придобиваше на 21-годишна възраст. Според сегашния проект, след навършване 14-годишна възраст гражданинът става ограничено дееспособен или може да извършва известни действия и без съгласието на родителите или попечители, особено когато се касае да разполага с това, което е придобил със своя труд. И това е напълно правилно и удовлетворява нашата трудова младеж, която расте физически и умствено в полето на богатия труд.

В законопроекта е даден обсегът на името на всеки гражданин и гражданка, който е достатъчно широк и в същото време с точно определени граници. От обичайното неравенство в буржоазното законодателство по отношение на жената тук не съществува и помен дори. Напълно е свободен изборът в посене на съпругеските имена или пък на родителите, особено когато го свържем с чл. 228 — при сключване на брак.

Уреден е по демократичен начин и въпросът с местожителството, което всеки пълнолетен гражданин свободно си избира, и е премахнато различие между местожителство и местопребиваване.

Урежда се и въпросът за отсъствието на лицето и свързаните с това последици, а наред с това е въведен нов исти-

тут — обявяване смъртта на лицето, като цялата система е значително опростена и съобразена с нуждите на живота.

Основният въпрос и последиците, свързани с него, които заемат най-голямо място в законопроекта, това е въпросът за семейството, за брака. Този институт е осветен в Димитровската народна Конституция — чл. 76, който гласи: «Бракът и семейството са под закрилата на държавата. Законен е само гражданският брак, сключен пред установените органи. Извънбрачните деца имат еднакви права с родените от брака.»

Като признава от една страна необходимостта от брака и семейството, народната Конституция в същото време закриля и изравнява брачните и извънбрачните деца, защото последните не могат да сирадат от това, че не по тяхна вина са се родили извън брака. А както е известно, старото буржоазно право поставяше във всякаква законна закрила такива деца. Тези основни принципи от народната Конституция за брака и семейството са развити в настоящия законопроект.

На семейството страната на социализма СССР отдава извънредно значение като основна и естествена обществена единица, където расте и се възпитават новият човек.

«Грижата за децата и майките и укрепване семейството — се казва в указа на Президиума на Върховния съвет на СССР от 8 май 1944 г. — винаги е била една от най-важните задачи на Съветската държава.»

Това се отнася пълно и за нашата народно-демократическа държава. И настоящият законопроект е проникнат изцяло от мисълта да се създаде едно здраво семейство, което да култивира най-висшите добродетели на нашия народ и да възпитава здраво социалистическо поколение.

Др. Георги Димитров заяви, че ние трябва да станем един народ от 10 милиона и за да се осъществи тая задача нам е необходимо именно такова семейство.

Още с народната-закон за брака от 3 май 1945 г. нашата народна власт проведе голямата реформа в брака, като ликвидира със стария религиозен брак. Но сега със законопроекта, след опита, който вече имаме, се внасят съществени подобрения в тая област.

Подчертава се в законопроекта, че само гражданският брак е законен, защото все още споменът за религиозния брак не е изчезнал, и това подчертаване се налага. Но понеже все още някои граждани зачитат религиозния обред, законът го допуска, обаче само след като е сключен граждански брак.

Първият важен извод, който трябва да се направи, е, че бракът трябва да бъде регистриран, че това има важни последици и е необходимо за правното съществуване на едно семейство.

Възприета е възрастта за встъпване в брак 18 години за мъжа и 17 години за жената, като се слиза на 17 години за мъжа, респективно 16 години за жената, при важни съображения, и то с разрешение на председателя на областния съд.

Някои съдии са на мнение, че можем да слезем и под тая възраст, защото такива случаи им се поставили често за разрешение и те изпадали в затруднение. Те обаче не са прави. Първо, тия случаи съвсем не са толкова чести, колкото те ги представят; второ, неестествено е да се слиза под тия възрасти; трето, когато животът допусне такива изключения, отношенията на тия младежи може да се оформят при павършване на законната възраст и, четвърто, най-важното — ние трябва да възпитаваме нашата младеж в сериозно отношение към такъв важен въпрос като брака. Законът в това отношение ще може да изиграе сериозна възпитателна роля.

Все с оглед за създаване на един истински здрав брак, са създадени в законопроекта известни пречки за встъпване в брак.

Преди всичко у нас е осветел принципът за еднобрачното — никой няма право да сключва повече бракове едновременно. Ние ще се стремим, щото, изкоренявайки привичките на капитализма, да осъществим на дело казаното от Енгелс, че именно в социалистическото общество, което ние сега строим, «моногамията не само не ще изчезне, но напротив, само тогава истински ще се осъществи».

Наред с болестите, като пречка за встъпване в брак е въведено и слабоумието, което наистина е вредно, особено за поколението, което ще се създаде.

Тук изниква един важен въпрос: необходимо ли е за установяване на болестите, вредни за брака, да се иска предбрачно освидетелстване или е достатъчна декларацията, която трябва да представят встъпващите в брак, съгласно чл. 27?

Законопроектът държи на декларацията. Министерството на народното здраве обаче излезе с едно доста обосновано изложение до законодателната комисия в полза на предбрачното освидетелстване. Доколкото съм направил справка, струва ми се, че такова освидетелстване не се изисква в СССР, но не е зле законодателната комисия да разгледа това изложение на Министерството на народното здраве, добре да го обмисли и ако намери, че заслужава да бъде възприето, да го предложи на пленума на второ четене. Но очевидно въпросът е доста спорен. Аргументи могат да се приведат в полза и на двете становища. Във всеки случай и самата декларация, ако се погледне сериозно на нея от страна на встъпващите в брак, е едно важно средство за сключване на здрави бракове.

Като основно условие за сключване на брака стои свободното и взаимно съгласие на встъпващите в брак, неоповлияно от никакви други съображения, освен от техните съкровени чувства един към друг.

Ние знаем, че за такова свободно съгласие се говори и в буржоазните закони, но по силата на обществения строй, основан на експлоатация, фактически това там е невъзможно. Бракът в буржоазните държави е също така търговска сделка. Съществуват дори специални капиталистически предприятия за женитба, които организират женитби чрез разни обявления.

Тия обявления са проникнати винаги от груби материални интереси. Ето едно от тях, взето из канадския печат: «Фермер, 37-годишен, желае да се запознае с девойка приблизително 30-годишна, собственица на трактор — цел женитба. Умолява се да изпрати снимка на . . . трактора.»

Такова беше положението и у нас преди 9 септември 1944 г. Ето, в брой 6128, от 16 септември 1939 г., на жълтия в. «Зора», наред с обявленията за «продажби и покупки», «търсене и даване под наем», «оказион и претостъпване», срещаме обявления и от друг род: «Висшист, солиден, желае брак с обезпечена жена, 30-годишна»; второ обявление: «Висшист, отлична професия, желае запознанство със замона и красива госпожица до 27-годишна — цел брак»; и трето: «Млада, красива, състоятелна чужденка желае задомиране с висшист 35 до 45-годишен.»

От друга страна в буржоазните държави строго са забранени тия наречените смесени бракове — бракове на хора с различен цвят на кожата. Така, в конституцията на щата Алабама тържествено е прокламирано: «Законодателната власт никога не ще издаде закон, който би разрешил или легализирал смесения брак.»

У нас такива неща сега и за в бъдеще са невъзможни. Трудът, който е еднакво достъпен и за мъжа, и за жената и ги поставя във фактическо равнопоставяне, им дава възможност свободно да решават и въпроса за своя брак. Нашата прекрасна младеж, която чрез бригадирското движение се научи да работи за благото на родината, за строежа на социализма, култивира у себе си чувствата на свободния човек, който сам твори своето бъдеще, застанал здраво като частица от общия колектив.

Така независимо и свободно тя ще строи и своя семеен живот, без всякакви други сметки, освен своите неподправени искрени чувства и здрави мисли за бъдещето на социализма.

В законопроекта относно правата и задълженията на съпрузите лежи принципът на взаимното разбирателство по всички въпроси, и най-вече по въпроса за това, което те най-много обичат и което е венец на брака — децата. За тях те са длъжни да се грижат до навършване на пълнолетието им. Тук и двамата родители са поставени на равноправни начала. Премахната е всяка дискриминация по отношение на жената, каквато съществуваше при буржоазното право. Интересът на децата е обаче, който доминира в случая над всичко. И когато родителите не се съгласуват, намесва се местният народен съвет или околийският съдия. А там, където има противоречия между интересите на родителите и на децата, назначават се на децата особен представител. Родителите могат дори при известни условия да бъдат лишени от родителски права.

Според законопроекта, сключеният брак може при известни условия да се признае за недействителен, или да се получи развод между съпрузите. Това се налага от гледище на обществен интерес. Ние знаем колко дива беше формулата при религиозния брак: «Това, що бог е съчетал, човек да не разлуча», когато развод по взаимно съгласие на съпрузите не се допускаше.

Но като допуска развод по взаимно съгласие, законопроектът съвсем правилно изисква, това съгласие да е сериозно и непоколебимо. Не трябва да се допуска развод, предизвикан от лекомислието на съпрузите, защото това не е само техен личен въпрос.

Заслужава отбелязване поводът за развод — дълбокото разстройство на брака, независимо има или няма вина у някого от съпрузите. Тият брак не бива да съществува. Съдът е, който ще решава кога имаме такъв случай.

Съдът е длъжен при развода да се произнесе за отношенията на родителите към децата започнал и дори да отдели децата от тях, когато това се налага в интереса на децата.

От казаното доук е ясно колко сериозно е отношението на нашата власт към брака, към семейството. А като си помислим само какви хули отпират към Съветския съюз и към страните с народна демокрация адептите на капитализма и империализма — че уж те били посягали на светостта на брака и семейното огнище и че уж бракът в буржоазните страни пък бил устойчив, че там съществувала «вярност до гроб» и пр.! Но фактите говорят точно обратното. Особено в Америка разводите постоянно растат. Така например в 90-те години на миналия век те са имали на 1000 брака само 61 развода, а през 1945 г. — 310 развода, или от три брака един свършва с развод. Такава е «устойчивостта» на фалшивия и материализиран буржоазен брак — брак по сметка.

В Съветския съюз такива разводи са невъзможни, все по-малко възможни ще стават те и в страните с народна демокрация, все по-малко ще стават и у нас, където строим и ще построим свободния от експлоатация социалистически строй.

Нещо ново в законопроекта, което следва безрезервно да приемем, е разширяването обсега на родството, особено сватовството на роднините на двамата съпрузи, както нашият народ го схваща и слава.

Особено трябва да се подчертае грижата, отредена в законопроекта за децата, за тия, които според др. Димитров ще строят комунизма в нашата страна. Те могат винаги да дият свои брачен и извънбрачен произход, без това да се покрива с някаква давност. Осиновяването става винаги в техен интерес.

Когато децата останат без родители или родителите им са лишени от родителска власт, назначават им се настоящи или попечители, които действуват под непосредствения надзор на настоящия съд при местния народен съвет или на околийския съдия. Премахнати са тук тежките бюрократически роднински съвети, а настояният има само заместник и двама съветници.

Децата получават издръжка не само от своите родители, но и от своите пълнолетни братя и сестри, когато те не могат

да се издържат от имотите си и са нетрудоспособни. Основната мисъл е — децата не трябва да се изоставят, а да се поддържат и подкрепят, защото те са най-важният плод на брака и най-голямата надежда на обществото. Затова законопроекта предвижда в алинея втора на чл. 119, че държавата поема тая издръжка на деца без родители и близки роднини.

Условията за издръжка на съпруг от съпруг при развод са: този, който получава тая издръжка, да е нетрудоспособен и невинен или болен. Издръжка не се дължи тогава, когато двамата съпрузи в развода са виновни или недобросъвестни.

На края трябва да добавя, че в законопроекта са разрешени още ред други правни проблеми: за актовете за гражданско състояние, за юридическите лица и фондациите, които са свързани помежду си и които ние сега ще търсим и намираме на едно място.

Правилно в законопроекта влизат измененията, които се налагат в други закони във връзка с постановленията на този законопроект, а именно: а) в закона за задълженията и договорите; б) в закона за привилегиите и ипотеките; в) в наказателния закон; г) в закона за гражданското съдопроизводство, особено в последния закон, където се урежда материята по обявяване на отсъствието и смъртта на лицето и производството по брачни дела.

В заключение: считам, че законопроектът, както е съставен, отговаря на нашето ново държавно устройство и сполучливо разрешава поставените в него задачи. Заявявам от името на парламентарната група на Българската комунистическа партия, че ние ще гласуваме законопроекта на първо четене единодушно.

Председателстващ Атанас Драгиев: Има думата народният представител Кръстю Недков.

Кръстю Недков (з): Отказвам се.

Председателстващ Атанас Драгиев: Няма други записани оратори. Пристъпваме към гласуване на законопроекта.

Моля ония другари народни представители, които приемат по принцип, на първо четене, законопроекта за лицата и семейството, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Пристъпваме към точна четвърта от дневния ред:

Второ четене на проекта за военно-съдебен закон.

Моля докладчика да го докладва.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«ВОЕННО-СЪДЕБЕН ЗАКОН.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни със заглавието на законопроекта, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«О Т Д Е Л I

ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Чл. 1. Съгласно чл. 59 от Конституцията на Народната република България, създават се военни съдилища.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни със заглавието и с чл. 1, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 2. Военното правосъдие има за задача да охранява мощта на българската народна войска — нейния личен състав, дух и материални средства, военната дисциплина и установения във войската правен ред.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 2, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 3. Военният съд, като налага наказания, цели не само наказване на престъпниците, но също така тяхното исправление и презвъпитание.

С цялата си дейност военният съд възпитава военните, приравнените и гражданските лица в дух на преданост към Родината и делото на социализма, в дух на точно и неотклонно изпълнение на законите в страната и уставите във войската, грижливо отношение към военното и другото общонародно имущество, строго спазване на военната дисциплина, честно отношение към военния дълг и уважение към правилата на войсковото общежитие.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 3, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 4. Докогато този закон не съдържа особени разпоредби, прилагат се разпоредбите на закона за наказателното съдопроизводство.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 4, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«О Т Д Е Л II СЪДОУСТРОЙСТВО

Глава I

Военни съдилища

Чл. 5. Военните съдилища са: първостепенни военни съдилища и Военната колегия на Върховния съд на Народната република.

Военните съдилища са териториални, но могат да бъдат установени и за отделни войскови съединения.

Териториалните военни съдилища се наричат областни военни съдилища.

Военните съдилища при отделните войсковы съединения носят название според степента на съединението.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни със заглавието и с чл. 5, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 6. Числото и съставът на първостепенните военни съдилища се определят с щатове на войската, а техните райони и седалища — със заповед на министъра на народната отбрана.

Съдиите във Военната колегия на Върховния съд получават чин и длъжност по щатове на войската.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 6, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 7. Върховният съд на Народната република, чрез Военната колегия, упражнява надзор над съдебната дейност на военните съдилища.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 7, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 8. Първостепенните военни съдилища разглеждат делата за военните престъпления и за други престъпления, отнесени към тях по подсъдност.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 8, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 9. Военната колегия на Върховния съд разглежда: 1) жалбите и протестите срещу съдебните актове, по делата, разглеждани от първостепенните военни съдилища;

2) отнесените по подсъдност към нея, като първа инстанция, дела и

3) предложенията на председателя на Върховния съд на Народната република, на главния прокурор на Народната република и на министъра на народната отбрана за преглед на влезли в законна сила съдебни актове на същите съдилища.

Преглед на влезлите в законна сила съдебни актове, издадени от Военната колегия като първа инстанция, се извършва от общото събрание на същата.

По предложение на председателя на Върховния съд на Народната република, на главния прокурор на Народната република, на председателстващия Военната колегия или на началника на Военно-съдебния отдел Военната колегия се произнася в общо разпоредително заседание по въпроси, които на практика повдигат съмнение или не се решават еднакво от военните съдилища.

Председателят на Върховния съд на Народната република може да свика общо събрание на всички съдии от състава на съда за обсъждане на въпроси, които се отнасят до дейността на съда изобщо или за установяване на единна практика по въпроси, по които съществува разногласие между Военната колегия и други колегии на съда.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 9, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 10. Първостепенните военни съдилища заседават в състав от двама съдии и един военно-съдебен заседател.

Президиумът на Народното събрание може с указ да определи за известни престъпления, първостепенните военни съдилища да заседават в състав от един съдия и двама военно-съдебни заседатели.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 10, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 11. Военната колегия на Върховния съд заседава в състав от трима съдии.

Когато Военната колегия разглежда дела като първа и последна инстанция, заседава в състав от двама съдии и един военно-съдебен заседател.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 11, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 12. Военно-съдебните заседатели са офицери, а в първостепенните военни съдилища могат да бъдат и подофицери или войници.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 12, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 13. Военно-съдебните заседатели се определят от съда в общо събрание, с участие на прокурора, измежду офицерите, подофицерите и войниците от частите в района на съда, удостоени от съответния командир.

За разглеждане на делата, отнесени по подсъдност към Военната колегия на Върховния съд като първа инстанция, военно-съдебните заседатели се избират от Президиума на Народното събрание.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 13, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 14. Когато се съди офицер или подофицер военно-съдебният заседател не може да бъде в чин по-малък от този на подсъдимия, а когато подсъдимият е генерал, той може да бъде и в по-младши генералски чин.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 14, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 15. Когато военно-съдебният заседател е старши по отношение на другите членове от състава, той може да възложи ръководството на съдебното заседание на старшия член-съдия.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 15, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Глава II

Военна прокуратура

Чл. 16. Военната прокуратура има за задача да охранява законността във войската. За осъществяването на тази задача военните прокурори:

а) упражняват надзор за точното изпълнение на законите от всички военни органи;

б) възбуждат наказателно дело за извършени престъпни деяния, повдигат и поддържат обвинение и дават заключение по делата пред военните съдилища;

в) упражняват надзор за основателността на задържането под стража и разпореждат за освобождаването на незаконно задържани лица от органи на войската или на военни и приравнени — от милицията и други органи;

г) разпореждат за привеждане на присъдите в изпълнение и следят за правилното изпълняване на наказанията във военно-исправителните места;

д) обжалват в защита на войската административните актове, които не са съобразени със закона, и

е) привличат вниманието на длъжностните лица и обществените служители за всяко тяхно действие, което не е съобразено с разпорежданията на правителството и с което се засягат интересите на войската, и съобщават за това на по-горните органи на властта, когато намират това за необходимо.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни със заглавието и с чл. 16, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 17. Военната прокуратура се състои от прокурор на войската и областни военни прокурори, като при нужда могат да се отпрат прокуратури и при отделни войсковы съединения.

Числото на военните прокурори и техните заместници се определя с щатотите на войската, а районите и седалищата им — със заповед на министъра на народната отбрана.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 17, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 18. Военните прокурори, при изпълнение на своите длъжности, действуват само въз основа на съществуващите закони и в интереса на войската.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 18, моля да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 19. Всеки военен прокурор е подчинен на по-горния по степен военен прокурор, а прокурорът на войската — непосредствено на главния прокурор на Народната република и е негов помощник.

Военните прокурори могат да заместват своите заместници във всяко време, или по тяхно разпореждане — да бъдат замествани от заместниците си. Допуска се и съвместното им участие в заседанията по едно и също дело.

Ако прокурорът на войската няма заместник, замества го един от областните военни прокурори.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 19, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 20. За произвеждане на предварително следствие, при военната прокуратура има военни следователи.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 20, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 21. Военните следователи действуват под непосредственото ръководство и надзор на военните прокурори.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 21, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Глава III

Съдебно-административен надзор и управление

Чл. 22. Общият съдебно-административен надзор над военно-съдебните места и лица принадлежи на министъра на народната отбрана. Той го упражнява лично или чрез непосредствено подчинения му началник на Военно-съдебния отдел.

Главният прокурор на Народната република упражнява надзор над военната прокуратура чрез прокурора на войската.

Министърът на народната отбрана може да направи предложение за отзоваване членовете на Военната колегия от органа, който ги е избрал.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни със заглавието и с чл. 22, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 23. Военно-съдебното управление се съсредоточава в началника на Военно-съдебния отдел, комуто в съдебно-административно отношение са подчинени военните съдилища. Военните прокурори и следователи във военно-административно отношение са подчинени на министъра на народната отбрана.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 23, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 24. При военно-съдебния отдел има съдебни инспектори.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 24, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Глава IV

Защита пред военните съдилища

Чл. 25. По делата пред военните съдилища се допуска защита.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни със заглавието и с чл. 25, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 26. Ако подсъдимият не си е избрал защитник, съдът служебно му назначава такъв, когато е обвинен в престъпление, за което е предвидено наказание смърт.

В останалите случаи служебен защитник се назначава, ако подсъдимият е поискал такъв, в срок, определен от съда.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 26, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 27. Служебните защитници се назначават от съда измежду адвокатите, посочени от адвокатските съвети, а където няма такива — от адвокатските колективи.

Възнаграждението на служебните защитници, назначени по реда на чл. 26, а именно първа, както и на тези, назначени по

реда на алинея втора на същия член по молба на подсъдими, на които е признато правото на обществено подпомагане, се определя от съда по установената таблица и се изплаща от кредитите на съда.

Възнаграждението на служебните защитници, назначени по реда на чл. 26, алинея втора, в случай на оправдателна при- съда, се заплаща от държавата по реда на предходната алинея.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 27, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 28. За защитници пред военните съдилища по дела за престъпни деяния, които нахвърняват или поставят в опасност боеспособността на войската, военната дисциплина или установения във войската правен ред, се допускат адвокати, изслужили редовната си военна служба.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 28, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Глава V

Вътрешният ред във военно-съдебните места

Чл. 29. Всеки, който присъства на съдебно заседание, е длъжен да спазва установения ред и да се подчинява в това отношение на председателя.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни със заглавието и с чл. 29, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 30. Ако разпорежданията на предходния член се нарушат от външно лице, председателят може да заповяда на нарушителя да напусне съдебната зала и ако е гражданско лице да го накаже с глоба до 5.000 лв. Ако нарушителят е военно лице, председателят може да му наложи дисциплинарно наказание, ако това лице е в чин по-младши от него, а ако то е по-старши — да съобщи на началника му, който е длъжен да му наложи съответно дисциплинарно наказание.

Когато не е възможно да се узнаят виновниците на нарушението, председателят, ако направената забележка остане неуспешна, може да нареди всички присъстващи да напуснат залата, като при необходимост поиска съдействието на най-близките военни или милиционерски органи.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 30, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 31. При неизпълнение разпорежданията на председателя от прокурора или защитата съдът съобщава за това на съответния по-горен прокурор или адвокатски съвет, за дисциплинарно наказание.

В случаите на по-нататъшно неподчинение на същите лица на разпорежданията на председателя, разглеждането на делото може да бъде отложено по определение на съда, ако няма възможност, без вреда за делото, да бъде заменено отстраненото лице с друго, за което се съобщава, съгласно предходната алинея.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 31, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 32. Ако участващите в делото лица, извън тези по предходния член, нарушат посочените в чл. 29 разпореждания, а също така, ако тези лица изказват оскорбителни думи против личността, частния или семейния живот на някое от лицата или разгласяват оскорбителни за него обстоятелства, неотносящи се до делото, председателят има право да направи на виновния забележка и мълчание, като го предупреди, че ако повтори това, ще бъде отстранен от залата на заседанието и делото ще се реши без участието му обяснения. Ако нарушенията се повтарят, виновният може да бъде временно отстранен от заседанието.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 32, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 33. Законните искания на военно-съдебните лица и места се изпълняват от всички длъжностни и частни лица незабавно.

За неизпълнение на тези искания виновните подлежат на дисциплинарно или съдебно наказание, като за целта съдебните органи съобщават на надлежните началници или прокурори.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 33, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Глава VI

Назначение, уволнение и преместване на лицата от военно-съдебното ведомство

Чл. 34. Длъжностите на военните прокурори и техните заместници, военните следователи, членовете и председателите на първостепенните военни съдилища, съдебните инспектори, началниците на отделенията при Военно-съдебния отдел, както и началникът на последния, се заемат само от офицери с висше юридическо образование.

Тези офицери се наричат съдебни офицери и се зачисляват към военно-съдебното ведомство.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни със заглавието и с чл. 34, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 35. За да може едно лице да заема военно-съдебна длъжност военен прокурор или военен следовател, трябва:

1) да не е лишено от граждански и политически права;
2) да не е осъждан на наказание лишаване от свобода повече от 6 месеца по който и да е закон или за престъпление, несъвместимо със званието съдебен офицер, макар и да е освободено от наказанието по давност, условно осъждане, помилване, амнистия или е било реабилитирано, с изключение амнистираните деяния, извършени до 9 септември 1944 г., и тези, извършени до 9 май 1945 г. във връзка със събарянето на съществуващата до 9 септември 1944 г. власт или във връзка с установяването, защитата и подпомагането властта на Отечествения фронт;

3) да не се намира под съд или следствие;
4) да отговаря на особените условия, предвидени в този закон за всяка длъжност;

5) да е прекарало най-малко 3 години на действителна служба като офицер.

Тези условия, с изключение на т. 4, се отнасят и за военно-съдебните заседатели. Когато военно-съдебните заседатели са подофицери или войници, срокът, предвиден в т. 5, е съответно — 3 или 1 година служба.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 35, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 36. На длъжност младши член-съдия при първостепенен военен съд и младши зам. областен военен прокурор (младши зам. прокурор при войсково съединение) може да бъде назначено лице, което отговаря на условията по чл. 34 и 35, преминало установения стаж и издържало или освободено от държавен изпит.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 36, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 37. На длъжност старши член при първостепенен военен съд, зам. областен военен прокурор (зам. прокурор при войсково съединение) и следовател може да бъде назначено лице, което е прослужило най-малко 3 години в длъжности по предходния член.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 37, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 38. На длъжност председател на първостепенен военен съд, областен военен прокурор (прокурор при войсково съединение), зам. прокурор на войската, следовател при прокурора на войската, съдебен инспектор и началник на отделение при Военно-съдебния отдел може да бъде назначено лице, което е прослужило най-малко 3 години в длъжности по предходния член.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 38, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 39. На длъжност прокурор на войската може да бъде назначено лице, което е прослужило най-малко 3 години в длъжности по предходния член.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 39, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 40. За началник на Военно-съдебния отдел може да бъде назначено лице, което е прослужило най-малко 3 години като прокурор на войската или член на Военната колегия на Върховния съд.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 40, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 41. Съдебните офицери могат да бъдат повишавани на място в по-горна степен и длъжност.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 41, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събраниято приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 42. Съдебните офицери, проявили особени способности и устрем в службата си, могат да бъдат повишавани в по-горна длъжност, без да се така навършването на предвидения служебен стаж.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 42, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събраниято приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 43. При липса на лица със служебен стаж по чл. чл. 35, т. 5, 36 и следващите могат да бъдат назначавани и такива с по-малък служебен стаж.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 43, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събраниято приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 44. Назначаването и повишаването на военните прокурори и следователи става от главния прокурор на Народната република, а на останалите съдебни офицери — от Президиума на Народното събрание, по предложение и в двата случая на министъра на народната отбрана, основано на мнение на комисия в състав: председател — началникът на Военно-съдебния отдел и членове: председателстващият Военната колегия на Върховния съд, прокурорът на войската, началникът на военно-съдебно кадровото отделение и непосредственият началник на подлежащия на назначаване или повишаване.»

Уволнението на същите лица става по предложение на министъра на народната отбрана от органа, който ги е назначил.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 44, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събраниято приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 45. За секретар на военен следовател може да бъде назначено лице, което има двегодишна съдебна канцеларска практика, завършено средно образование и е изслужило редовната си военна служба.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 45, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събраниято приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 46. За секретар на първостепенен военен съд, на областен военен прокурор (прокурор при войсково съединение) и на следовател при прокурора на войската може да бъде назначено лице, което е прослужило най-малко 2 години в длъжност по предходния член.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 46, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събраниято приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 47. За секретар на прокурора на войската може да бъде назначено лице, което е прослужило в длъжности по предходния член най-малко 2 години или има висше юридическо образование и е изслужило редовната си военна служба.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 47, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събраниято приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 48. За секретар на Военно-съдебния отдел и секретар на Военната колегия на Върховния съд може да бъде назначено лице, което е прослужило най-малко 2 години в длъжности по предходния член или 4 години в длъжности по чл. 46, или има висше юридическо образование и е изслужило редовната си военна служба.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 48, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събраниято приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 49. Секретарите при военно-съдебните лица и места и при Военната прокуратура могат да бъдат повишавани на място в по-горна степен.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 49, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събраниято приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 50. Същите лица, проявили особени способности и устрем в службата могат да бъдат повишавани в по-горна

длъжност, без да се така навършването на предвидения служебен стаж.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 50, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събраниято приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 51. Секретарите на военните прокурори и следователи се назначават от прокурора на войската, а всички останали служители при прокурорите и следователите — от съответния военен прокурор.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 51, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събраниято приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 52. При липса на лица със стаж по чл. 45 и следващите могат да бъдат назначавани и лица с по-малък служебен стаж.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 52, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събраниято приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Глава VII

Клетва, подчиненост и надзор

Чл. 53. Всеки военен съдия, при постъпването си на служба, полага пред общото събрание на съда следната клетва:

«Късна се в името на народа, в качеството си на съдия, да бъда верен на Народната република България, да прилагам точно и безпристрастно законите спрямо всички граждани, да се подчинявам само на закона, да пази тайната на съвещанията и с всичките си действия да охранявам мощта, дисциплината и установения правен ред в Българската народна войска и независимостта на Родината. Заклех се.»

Същата клетва полагат и военно-съдебните заседатели.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни със заглавното и с чл. 53, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събраниято приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 54. При постъпване на служба военните прокурори и следователи полагат следната клетва:

«Късна се в името на народа, в качеството си прокурор (следовател), да изпълнявам съвестно своята длъжност, да бъда верен на Народната република България, да пази установения от Конституцията държавен и обществен ред, да бдя зорно за точното изпълнение на законите в Българската народна войска и охранявам нейната дисциплина и мощ. Заклех се.»

Прокурорът на войската полага тази клетва пред главния прокурор на Народната република; останалите военни прокурори — пред непосредствено по-горния по степен прокурор, а следователите — пред съответния прокурор, комуто са подчинени.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 54, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събраниято приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 55. Във военно-административно отношение зависимостта и подчинеността на чиновите от военно-съдебното ведомство се уреждат по общите правила във войската.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 55, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събраниято приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 56. Службата, прекарана във военно-съдебното ведомство, се приравнява по права към службата, прекарана в съответните места по гражданското ведомство.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 56, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събраниято приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 57. Военната колегия на Върховния съд, при разглеждане на постъпили в нея дела от първостепенните съдилища, ако забележи неправилности в съдопроизводството или деловодството, с мотивирано определение, по реда на надзора, прави напомняне на виновните лица, а в случай на постъпили или повалени неправилности донася на председатели на Върховния съд на Народната република и известява на началника на Военно-съдебния отдел.»

При същите условия постъпва също така и прокурорът на войската по отношение на военните прокурори и следователи, като донася за това на главния прокурор на Народната република и на министъра на народната отбрана.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 57, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Глава VIII

Отговорност на длъжностните лица от военно-съдебното ведомство

Чл. 58. Длъжностните лица от военно-съдебното ведомство отговарят по дисциплинарен и наказателен ред.

Редът на наказателната им отговорност се определя в този закон, а този за дисциплинарната отговорност — съгласно дисциплинарния устав на българската народна войска.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни със заглавието и с чл. 58, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 59. Отстраняването от длъжност е задължително, когато съдебният офицер е привлечен като обвиняем за престъпление, несъвместимо с това му звание, или когато това се налага от нуждите на предварителното следствие.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 59, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«ОТДЕЛ III

ПОДСЪДНОСТ

Глава I

Общи положения

Чл. 60. Военните и приравнени лица, през време на службата им и след уволнение от нея, са подсъдни на военните съдилища за извършените от тях през време на службата им престъпни деяния по военно-наказателния и наказателния закони. За престъпни деяния, предвидени в другите специални закони, същите лица се съдят от гражданските наказателни съдилища, ако не е постановена в тях подсъдност пред военните съдилища.

Лицата по чл. 3, т. 1, от военно-наказателния закон се съдят от военните съдилища само за престъпни деяния по военния-наказателния закон.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни със заглавието и с чл. 60, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 61. Военните и приравнени лица се съдят от гражданските наказателни съдилища за извършени в съучастие с граждански лица престъпни деяния, които не накърняват или не поставят в опасност боеспособността на войската, военната дисциплина или установения във войската правен ред.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 61, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 62. Гражданските лица са подсъдни на военните съдилища за престъпни деяния, извършени в съучастие или в съпричинителство с военни или приравнени лица и които накърняват или поставят в опасност боеспособността на войската, военната дисциплина или установения във войската правен ред.

Същите лица са подсъдни на военните съдилища за престъпни деяния по военно-наказателния закон, извършени в съучастие с лица по чл. 3, т. 1, от същия закон.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 62, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 63. Президиумът на Народното събрание може с указ да изменя установената в предходните членове подсъдност, с изключение на тази за престъпните деяния, предвидени във военно-наказателния закон.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 63, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Глава II

Особни положения

Чл. 64. Първостепенните военни съдилища разглеждат подсъдните на военните съдилища престъпни деяния, с изключение на тези, подсъдни на Военната колегия на Върховния съд,

като съдилищата при войсковите съединения разглеждат само престъпни деяния, извършени от лица от същите съединения в района, в който е разположено съединението.

Военната колегия на Върховния съд разглежда, като първа и последна инстанция, подсъдните на военните съдилища престъпни деяния, извършени от лица на длъжност: командири на полкове, командири на дивизии, по-горни и съответстващи на тях, както и от военните аташета.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни със заглавието и с чл. 64, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 65. Военната колегия на Върховния съд може да вземе за разглеждане дело, подсъдно на първостепенен военен съд, когато това се налага от сложността на делото или от неговото обществено или политическо значение.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 65, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 66. При съвкупност на престъпни деяния, извършени в района на различни едностепенни военни съдилища, а така също и в случаите, когато едно престъпно деяние е започнато в един военно-съдебен район и е довършено в друг, делото е подсъдно: в първия случай — на този съд, в района на който е извършено най-тежко наказуемото престъпно деяние, а при еднаква тежест — где то е извършено последното престъпно деяние, а във втория случай — на съда, в района на който е довършено престъпното деяние.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 66, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 67. Деянията, подсъдни на военните съдилища, извършени във от пределите на страната, се разглеждат от онзи военен съд, който определи министърът на народната отбрана.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 67, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 68. Началникът на Военно-съдебния съдел, членовете на Военната колегия на Върховния съд, прокурорът на войската и неговият заместник, за всички престъпни деяния, подсъдни на военен съд, се съдят като първа и последна инстанция от състав: председатели на Върховния съд, двама съдии от наказателната колегия и двама военно-съдебни заседатели. Останалите съдебни офицери, за престъпни деяния по съдебната им служба, се съдят като първа и последна инстанция от Военната колегия на Върховния съд в състав: председателстващия колегията, двама съдии и двама военно-съдебни заседатели.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 68, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 69. Възбуждане на наказателно дело, в случаите на чл. 68, алинея първа, става от главния прокурор на Народната република или от министъра на народната отбрана, а в случаите на алинея втора — от прокурора на войската или от началника на Военно-съдебния отдел.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 69, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 70. Предварително следствие за престъпните деяния по чл. 68 е задължително и се произвежда от прокурор или следовател от военната прокуратура, назначен от Главния прокурор на Народната република.

Разглеждането на тия дела в съдилищата става по общия ред на съдопроизводството.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 70, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 71. За други престъпни деяния, подсъдни на военните съдилища, непоменати в ал. II на чл. 68, съдебните офицери се съдят на общо основание в най-близкия военен съд до тоя, в който те служат.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 71, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 72. Всеки съд сам решава дали му е подсъдно делото.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 72, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 73. Всяко дело, изпратено по подсъдност от един военен съд на друг, трябва безусловно да бъде разглеждано от съда, комуто е изпратено. Не се допускат никакви пререкания по този повод между съдилищата. Ако съдът, който е получил делото по подсъдност, счете, че то неправилно му е изпратено, може да стнесе по реда на надзора въпроса за това пред Военната колегия на Върховния съд, но само след като произнесе присъда по делото.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 73, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Глава III

Пренасяне на делата от един съд в друг

Чл. 74. Пренасяне на делата от един съд в друг се разрешава от началника на Военно-судебния отдел при Министерството на народната отбрана. Същият може да нареди, състав от един военен съд да разглежда дела в района на друг военен съд.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни със заглавието и с чл. 74, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 75. Пренасянето на делата от един военен съд в друг се разрешава:

1) когато голямо число подсъдими и свидетели по престъпното деяние, извършено в района на някой съд, живеят в района на друг съд;

2) когато мястото, където е извършено престъпното деяние, е далече от седалището на този съд, на който е подсъдно, и е по-удобно да бъде разглеждано в друг по-близък съд и

3) когато от производството на делото в надлежния съд може да последва нарушение на обществената безопасност или когато разглеждането на делото се налага да стане в друг съд, с оглед запазване боеспособността на войската и нейната дисциплина.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 75, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«ОТДЕЛ IV

СЪДОПРОИЗВОДСТВО

ОТДЕЛЕНИЕ I

ПРЕДВАРИТЕЛНО ПРОИЗВОДСТВО

Глава I

Възбуждане наказателно дело

1. За престъпни деяния от общ характер

«Чл. 76. Наказателно дело се възбужда при законен повод и достатъчно основание.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни със заглавията и с чл. 76, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 77. Законни поводи за възбуждане наказателно дело са:

- 1) заявления на граждани, предприятия и организации;
- 2) съобщения на учреждения и длъжностни лица;
- 3) когато виновният се открие сам;
- 4) предложение на прокурора;
- 5) непосредствена констатация на органите на дознанието, следователя или съда.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 77, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 78. Органите, които имат право да възбуждат наказателно дело по отношение на военни и приравнени са:

- 1) главният прокурор на Народната република;
- 2) военният прокурор;
- 3) военният следовател;
- 4) военният съд и
- 5) органите на дознанието (чл. 94).»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 78, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 79. Военният прокурор възбужда наказателно дело за престъпления, извършени на военните съдилища, извършени в неговия район или извършени от военни и приравнени от частите и учрежденията на съединението, при което той се намира.»

В останалите случаи военният прокурор или предава получените материали на съответния прокурор, или възбужда наказателно дело и изпраща своето постановление, заедно със събраните материали, по компетентност.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 79, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 80. Военният следовател възбужда наказателно дело само при отсъствие в дадено място на военния прокурор.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 80, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 81. Военните съдилища, като забележат през време на съдебното следствие признаци за извършено престъпление от лице, непривлечено в качеството на обвиняем по делото, или ако намърят показанията на свидетел съзнателно лъжливи, по предложение на прокурора или по собствена инициатива, могат да произнесат определение за възбуждане на наказателно дело.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 81, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 82. Органите на дознанието възбуждат наказателно дело за престъпления на военни и приравнени от своята част, независимо дали тя престъпления са извършени в разположението на частта или извън нея.

В случай на извършено престъпление в района на частта от лице, неподчинено на органа на дознанието, последният се ограничава с вземане необходимите мерки да не се укриве подозреният, или пък да не се заличат дирите на престъплението, след което изпраща всички събрани материали на надлежния орган на дознанието.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 82, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 83. При наличност на някои от поводите, указани в чл. 77, и на признаци за извършено престъпление, които дават достатъчно основание да се възбуди наказателно дело:

1) военният прокурор съставя мотивирано постановление за възбуждане наказателно дело и го изпраща на военния следовател, на органа на дознанието, на другите органи за разследване, или пък сам пристъпва към разследване;

2) военният следовател съставя мотивирано постановление за възбуждане наказателно дело, копие от което изпраща на военния прокурор, и пристъпва към произвеждане на предварително следствие;

3) военният съд произнася определение за възбуждане наказателно дело, копие от което изпраща на военния прокурор за разследване;

4) органите на дознанието съставят мотивирано постановление за възбуждане наказателно дело, което предават за произвеждане на дознание, а копие от постановлението изпращат на военния прокурор.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 83, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 84. Граждански лица за престъпни деяния, извършени от военни или приравнени, имат право да подават заявления до военния прокурор или непосредствено до военния началник, или до административните органи, като последните са длъжни незабавно да ги изпращат на съответния военен прокурор.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 84, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 85. Народната милиция и всяко длъжностно лице са длъжни да съобщават на военния прокурор и на съответния военен началник незабавно за всяко престъпно деяние, извършено от военен или приравнен.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 85, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 86. Заявленията, донесенията и тълките могат да бъдат писмени или устни и се приемат от военния прокурор или военния началник във всяко време.

Времето на подаването и съдържанието на устната тълба, както и показанията на мошителя при разпитването се записват в протокол.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 86, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 87. Военният прокурор, а също и военният началник, могат да оставят неуважени извънредното, досегащото или тъжбата само при явната им несъстоятелност»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 87, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 88. Когато военният прокурор или военният началник остави тъжбата неуважена, длъжен е да съобщи на тъжителя, който може да обжалва резолюцията на военния прокурор пред по-горния прокурор, а резолюцията на началника — пред военния прокурор.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 88, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«2. За престъпни деяния от частен характер

Чл. 89. По наказателни дела, които не могат да бъдат възбудени без тъжба от страна на пострадалия и които могат да бъдат прекратени чрез помирение, тъжбата се подава направо или чрез прокурора до началника, който има право да възбуди наказателно дело (чл. 94). Като получи тъжбата, началникът е длъжен сам или чрез свой подчинен да се опита да склопи страните към помирение.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с подзаглавieto и чл. 89, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 90. Опитът за помирение трябва да завърши в два седмичен срок от получаване на тъжбата. Ако страните се помирят, съставя се протокол за условията на помирието, който се подписва от помирените страни и лицето, извършило помирието, и се остави в архивата на учредението.

Протоколът за помирение има значение на влязла в законна сила присъда и при поновляване съответният първостепенен военен съд издава изпълнителен лист.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 90, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 91. Ако опитът за помирение не сполучи, началникът разглежда тъжбата и я оставя неуважена, когато тя не сочи на престъпление, а в противен случай — заповядва да се произведе дознание.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 91, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 92. След като бъде произведено дознание, началникът го разглежда и ако намери оплакването за основателно, изпраща преписката на съответния военен прокурор за по-нататъшен ход, а в противен случай прекратява преписката мотивирано.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 92, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 93. Ако подадената тъжба бъде оставена неуважена или преписката по произведеното дознание бъде прекратена, това се съобщава писмено на тъжителя. Последният може да обжалва резолюцията на военния началник пред военния прокурор, чиято резолюция подлежи на обжалване пред прокурора на войската. Резолюцията на последния не подлежи на обжалване.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 93, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Глава II

Дознание

Чл. 94. Органи на дознанието са: командирите на полкове, по-горните началници и съответстващите на тях, командирите на самостоятелни и временно отделно действащи дружини, по отношение на всички свои подчинени военни и приравнени лица.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни със заглавieto и с чл. 94, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 95. Дознанието се произвежда от нарочни офицери-дознатели, назначени за такива за по-продължително време със заповед от командира на частта, препис от която се изпраща на прокурора.

Офицерът-дознател трябва да бъде по-старши от подозрения. Министърът на народната отбрана може да възлага произвеждане на дознание и на други органи с подходяща специална подготовка.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 95, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 96. Дознателят започва произвеждане на дознание незабавно след получаване от органа на дознанието постановление за възбуждане наказателно дело.

В известни случаи предложението за започване на дознание може да се направи успешно, но при първа възможност трябва да бъде потвърдено писмено.

Предложението на военния прокурор за започване на дознание е задължително за органа на дознанието.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 96, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 97. Когато една команда е разположена далеч от мястото, където се намира органът на дознанието, началникът на командата е длъжен да събере сведения за извършеното престъпление, а така също да вземе мерки да не се скрие подозрението или пък да не се заличат дирите на престъплението, като незабавно донася на органа на дознанието.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 97, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 98. Както при заповядване на дознанието, така и при произвеждането му органът на дознанието взема мерки, за да попречи на подозрения да се откъпни от дознание и от наказателно преследване.

Когато при деяние, подсъдно на военните съдилища или макар неподсъдно на тях, по извършването в място, което се намира под изключителната власт на военния началник, са заподозрени граждански лица, последните могат да бъдат задържани по разпореждане на органа на дознанието само в случаите, предвидени в закона за наказателното съдопроизводство за органите на народната милиция и други невоенни органи.

В случаите на предходните алинеи за задържане повече от 48 часа органът на дознанието е длъжен да иска разрешение от съответния военен прокурор.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 98, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 99. Относно военните лица и приравнените, независимо от това дали те са действували сами или в съучастие с граждански лица, народната милиция или другите невоенни органи могат да произведат дознание само тогава, когато те са извършили престъпно деяние, подсъдно на гражданските наказателни съдилища, и то в място, което не се е намирало в изключителната власт на военния началник. За започване на дознание тези органи уведомяват военния прокурор и съответния военен началник.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 99, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 100. Когато невоенни органи са произвели дознание, или следствие, или отделни действия по правилата на закона за наказателното съдопроизводство, за деяния, подсъдни на военните съдилища, това дознание, или следствие, или тези действия могат да имат силата на такива, извършени по този закон, след като се спазят от съответния военен орган на дознанието или военния следовател изискванията на членове 113—119 от този закон — за дознанието, и чл. 128 от същия закон — за следствието.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 100, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 101. Законите искания на органите на дознанието се изпълняват от всички длъжностни и частни лица и обществени организации незабавно.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 101, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 102. Дознание се произвежда чрез устни разпитвания и справки, с които трябва да се изясни кога и как е станало събитието, което съдържа в себе си признаци на престъпно деяние, извършено ли е то от лицето, което е подозряно, и с какви доказателства се подкрепя подозрението срещу него. Дознателят, с разрешение на началника, който го е назначил, може да направи оглед, освидетелстване, претърсване и изземване, по правилата за военния следовател.

Дознанието се започва веднага и свършва най-много в три дни от получаване заповедта за произвеждането му. За продължение на срока се иска разрешение от съответния военен прокурор.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 102, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 103. Показанията на всяко разпитано лице се написват поотделно, саморъчно от разпитвания или от дознателя, по възможност със собствените думи на разпитвания, без изменения, изпускания и прибавки. Освен това трябва да се отбележи точно самоличността на разпитвания, а именно: името, бащиното име и презимето, възрастта, месторождението и местожителството (улица и №), гражданство, образование, съдебно минало, семейно положение, народност, занятие, обществено положение и социален произход, както и времето, когато е разпитан. За изпълнение на своите задължения по разпитване на лицата и събиране на справките дознателят може да призовава лицата в служебните помещения, где действа.

Председателят на Президиума на Народното събрание, министрите, екзархът и лицата, които по болест или други законни причини не могат да се явят, се разпитват в мястото, где то се намират.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 103, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 104. Ако трябва да се разпита някое лице или да се извърши друго действие далеч от мястото, где произвежда дознанието, дознателят се обръща към началника, който е заповядал дознанието, с нужните въпроси или искания за изпълнение на тези действия, до съответния военен началник или до административните или милиционерски органи в мястото, где трябва да бъде разпитано лицето или извършено исканото действие.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 104, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 105. При разпита на военни лица, поставяне лице срещу лице между началници и подчинени, а така също между офицери от една страна и войници и подофицери от друга не се допуска.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 105, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 106. При извършване на дознанието дознателят е задължен да разкрива и установява напълно безпристрастно както обстоятелствата, които изобличават подозрения, така и тия, които го оправдават.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 106, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 107. Ако дознателят намери за необходимо да се задържи подозреният, за да му се попречи да се отклони от наказателно преследване, незабавно донася за това на органа на дознанието.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 107, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 108. Непосредственият надзор и ръководство за сраващия и бързия вървеш на дознанието принадлежи на органа на дознанието, който го е заповядал. Същият приема и разглежда всички жалби и отводи, които се подават от подозрения и други лица.

Общият надзор за произвеждане на дознание принадлежи на военния прокурор, който за отделно дознание може да го възложи на военния следовател.

Военният прокурор и следовател имат право да разглеждат във всяко време материалите на дознанието и да дават задължителни за органите на дознанието указания по техниката на разследването, по мерките за попречване на подозрения да се отклони от дознание и наказателно преследване и по насочването на дознанието.

В случай на несъгласие с указанията на военния прокурор или следовател началникът може, без да спира тяхното изпълнение, да обжалва указанията на военния следовател пред военния прокурор, а тия на военния прокурор — пред по-горния прокурор.

Военният прокурор има право да изисква прекратението на дознание и да го възобнови със свое постановление. Когато военният началник е прекратил дознанието, като е упражнил своята дисциплинарна власт, военният прокурор може да подаде протест пред по-горния началник.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 108, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 109. Когато на дознанието се съберат доказателства, които дават достатъчно основание за привличане подозрения в качеството на обвиняем по делото, дознателят е длъжен да доложи за това на органа на дознанието. Ако последният се съгласи с мнението на дознателя, дава му нареждане за привличане подозрения в качеството на обвиняем. Дознателят е длъжен да състави постановление за привличане в качеството на обвиняем, което се утвърждава от органа на дознанието.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 109, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 110. Когато се касае за офицери и генерали, органът на дознанието е длъжен, преди привличането им в качеството на обвиняеми по делото, предварително да поиска разрешение от министъра на народната отбрана.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 110, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 111. Утвърденото от органа на дознанието постановление се съобщава незабавно на обвиняемия срещу подпис и се пристъпва към разпита му като обвиняем.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 111, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 112. За да се попречи на обвиняемия да избегне от дознание и наказателно преследване, може да се вземат мерките за неотклонение, указани в чл. 138 от настоящия закон.

За вземане мярка за неотклонение дознателят съставя мотивирано постановление, което се утвърждава от органа на дознанието. Постановлението за задържане под стража трябва да бъде утвърдено и от военния прокурор.

За задържане под стража на офицери и генерали се иска разрешение от министъра на народната отбрана.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 112, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 113. Свършеното дознание се представлява незабавно на органа на дознанието с кратък доклад, в който се указва какво е установено, кой и при какви обстоятелства е извършил деянието. От дознанието трябва да се вижда откога и колко време е бил задържан под стража подозреният.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 113, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 114. Ако намери, че дознанието е непълно, органът на дознанието го връща за допълване на същия или друг дознател, като посочва непълностите.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 114, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 115. Когато намери дознанието пълно, но от него не се е открило престъпно деяние или извършеното е явно малозначително и без предни последици (чл. 8 от военно-наказателния закон), органът на дознанието прекратява наказателното дело, за което уведомява прокурора и съобщава на пострадалия, който може да обжалва пред прокурора.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 115, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 116. Когато от дознанието е установено, че е извършена дисциплинарна простъпка или престъпление, за което е предвидена възможност да се наложи наказание, съгласно дисциплинарния устав на Българската народна войска, и органът на дознанието съете, че трябва да накаже виновния със своята дисциплинарна власт, палата дисциплинарно наказване, за което уведомява военния прокурор.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 116, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 117. Когато от дознанието не са напълно пояснени обстоятелствата на обвинението, или извършителят на престъпното деяние не е открит, или случаят представлява особена сложност, или пък има особено обществено значение, органът на дознанието изпраща материалите на дознанието на военния прокурор за по-нататъшно разследване.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 117, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 118. Когато от дознанието са се разкрили признаци на престъпно деяние, подсъдно на военен съд, и органът на дознанието е решил да предаде обвиняемия на съд, той започва да дознателя да съобщи това на обвиняемия и да му представи дознанието, като му съобщи напратко събраните по същото данни, предостави му да го прочете, ако той желае, и го пита дали иска да представи още нещо за допълване на дознанието. За предявяване на дознанието дознателят съставя прот. 101.

Дознателят уважава предявените искания от обвиняемия за допълване на дознанието, освен когато намери, че те не допринасят нищо за изясняване на делото, в който случай ги оставя неуважени с мотивирано постановление. Това постановление може да бъде обжалвано пред органа на дознанието, а отказът на последния — пред военния прокурор.

След допълване на дознанието то се предявява отново на обвиняемия, за което се съставя протокол.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 118, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 119. След приключване на дознанието дознателят съставя обвинително заключение, като се ръководи от правилата за военния следовател, и списък на лицата, които трябва да бъдат призовани в съдебно заседание.

Обвинителното заключение, подписано от дознателя, се утвърждава от органа на дознанието и се изпраща на военния прокурор заедно с всички материали на дознанието, лична карта на обвиняемия лице, списък от служебния списък на обвиняемия, извлечение от дневника за наказанията, кратка атестация и оценка за причинените на държавата вреди и загуби от престъпното деяние.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 119, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Глава III

Предварително следствие

I. Участващи лица в извършване на предварителното следствие

Чл. 120. Предварителното следствие за престъпни деяния, подсъдни на военните съдилища, се извършва от военните следователи по предложение на съответния военен прокурор или по собствена инициатива.

В извънредни случаи предложението за предварително следствие може да се направи устно, но при първа възможност да бъде потвърдено писмено.

Произвеждането на предварително следствие не е задължително и не е в зависимост от размера на предвиденото в закона наказание за дадено престъпление.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни със заглавията и с чл. 120, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 121. За започнатото предварително следствие военният следовател донася на военния прокурор и на надлежния военен началник още същия ден.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 121, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 122. Когато е необходимо да се разпита някой или да се извърши някое следствено действие във от района на военния следовател или далеч от седалището му, той може да възложи извършването на тия действия на съответния военен или граждански следовател.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 122, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 123. Военният следовател, като разкрие чрез разследване виновните, определя обвинението им и иска разрешение за привличането им в качеството на обвиняеми и предаване на съд от началника, посочен в чл. 94, а за офицери и генерали — от министъра на народната отбрана, ако това не е сторено по-рано.

Ако в тридесетдневен срок началникът не уважи или остави без отговор отправеното му искане, следователят донася на прокурора, който отнася въпроса до по-горния началник.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 123, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 124. Правилата на предходния член се прилагат и ако на предварителното следствие се разкрие, че обвиняемият е извършил и друго престъпно деяние, по-тежко наказуемо от престъпното деяние, за което е дадено разрешение, или се открити участници в извършеното престъпно деяние, или престъпни деяния на други лица.

Ако на предварителното следствие се разкрие, че обвиняемият е извършил и друго престъпно деяние, по-леко или равно по наказуемост с това, за което е дадено разрешение, правилата на предходния член не се прилагат.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 124, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 125. В случаите, предвидени в чл. 123, алинея първа, и чл. 124, алинея първа, военният следовател е длъжен да донесе на военния прокурор, а в тези на чл. 124, алинея втора — и на началника, посочен в чл. 123, алинея първа.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 125, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 126. Когато по обстоятелствата на делото военният следовател се убеди в необходимостта да вземе незабавно мерки за обезпечаване гражданските иски и глоби, за които може да бъде осъден обвиняемият, той налага заповест или възбрана върху имуществото му с мотивирано постановление, подготвящо на обжалване пред съответния военен прокурор, чиято резолюция не подлежи на обжалване.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 126, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 127. Лицата, по тълба на които се произвежда предварително следствие, нямат право да присъствуват на следствените действия, когато тия действия са свързани с държавна тайна.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 127, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 128. Военният следовател пред вид яснотата на делото или самопризнанието на обвиняемия, може да приеме извършените по дознание действия като извършени на предварително следствие и да не произвежда такова или да се ограничи с извършването само на отделни следствени действия, по следствените действия са задължителни при всяко предварително следствие:

- 1) да привлече и разпита лицето като обвиняем;
- 2) да му представи следственото дело и
- 3) да състави обвинително заключение.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 128, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 129. Военният следовател има право да се обръща към милицията и към органите на дознанието с искане да съберат сведения и да направят справки по негови посочвания и

да извършват вместо него отделни следствени действия по започнатото предварително следствие.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 129, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 130. Ако на военния следовател е известна някоя законна причина за отсъждането му, той е длъжен сам да се отстрани и да донесе за това на военния прокурор.

Ако военният прокурор признае причините на отвода за уважителни, възлага следствието на друг военен следовател.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 130, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 131. Военният следовател няма право да спира или прекратява започнатото предварително следствие. Ако намери, че са налице условия за това, преди приключване на предварителното следствие той го представи на прокурора с мотивирано постановление.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 131, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 132. Военният прокурор ръководи и надзирава действията на военните следователи, а когато намери за необходимо, сам извършва следствието или отделни следствени действия.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 132, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 133. Военният прокурор може да изменя или отменя взетата от следователя мярка за неотклонение. Тези действия на прокурора подлежат на обжалване пред по-горния прокурор.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 133, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 134. Военните прокурори се отвеждат по причините, по които се отвеждат военните съдии.

Ако прокурорът е взел участие в производството на дознанието или следствието, тези обстоятелства не могат да бъдат основание за отвод.

Ако прокурорът не се отведе сам, жалба се подава до по-горния прокурор.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 134, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«II. Огледи и освидетелствувания

Чл. 135. Огледи и освидетелствувания от военния следовател в място, което се намира в разпореждане на военния началник, се извършват и в присъствието на най-близкия началник на това място или на упълномощено от него лице. В същите случаи за поемни лица се поканват военни лица, назначени от техния началник по устно или писмено искане на военния следовател.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни със заглавието и чл. 135, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«III. Явяване и разпит на обвиняемия

1. Призоваване и довеждане на обвиняемия

Чл. 136. Обвиняемите военни лица се призовават от военния следовател или неговия секретар устно или писмено, чрез техния началник. За довеждане на тези обвиняеми, ако са задържани, искане се отправя до военния началник или до началника на местозадържането.

Ако призованият обвиняем не се яви без законна причина, военният следовател допаса за това на военния началник, чрез когото е бил призован обвиняемият, и иска неговото наказание и довеждане.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни със заглавието и чл. 136, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 137. Правилата, предвидени в членове 103, 104, 105 и 106, се отнасят и за военния следовател. Ако в следственото дело няма предвидените в чл. 119, алинея втора, книжа и документи, военният следовател ги събира.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 137, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«2. Мерки за неотклонение на обвиняемия от предварително следствие и съд

Чл. 138. За да се попречи на обвиняемото военно лице да се отвлече от предварително следствие и съд, вземат се следните мерки:

- а) поставяне под най-близко наблюдение в частта — за лица от войнския и подофицерския състав на срочна служба;
- б) подпаса за неотклонение — за лица от подофицерския състав на свръхсрочна служба, за офицерите и генералите;
- в) домашен арест — само за офицерите и генералите;
- г) задържане под стража в казармено помещение или в общите места за лишаване от свобода.

За задържане под стража на офицери и генерали се иска разрешение от министъра на народната отбрана.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с подзаглавието и чл. 138, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 139. Когато някой бъде поставен под най-близък надзор в частта, началникът на надзора се определя от началника на частта или учреждениято.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 139, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 140. Мярката за неотклонение — задържане под стража е задължителна и в случаите на: измена, предателство, шпионство.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 140, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 141. Постановлението на военния следовател за вземане на посочените по-горе мерки относно военните лица се привежда в изпълнение от началника на частта или учреждениято.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 141, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 142. Ако военният началник намери, че взетата от военния следовател мярка за неотклонение е недостатъчна, може да вземе по-строга мярка, за което иска незабавно одобрението на военния прокурор.

Ако пък военният началник намери, че взетата от военния следовател мярка е много строга, то, след като разпреди да се приведе тази мярка в изпълнение, изпраща мнението си заедно с препис от постановлението на военния следовател, до военния прокурор, чието решение е задължително.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 142, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 143. Ако срещу обвиняемото военно лице бъде взета мярка за неотклонение задържане под стража или домашен арест (за офицери и генерали), началникът му веднага го отстранява временно от длъжност.

В другите случаи, когато бъде взета мярка за неотклонение по-лека от указаните в предходната алинея, временно отстраняване на обвиняемия от длъжност може да стане с определение на военния съд, по мотивирано искане на военния началник, военния прокурор или военния следовател.

Отстранените от длъжност военни лица не получават заплата, но ако бъдат оправдани, или делото им бъде прекратено, или бъдат осъдени на наказание, което не влече уволнение от служба, получават заплатата си за цялото време на отстраняването; ако бъдат осъдени на наказание, което влече уволнение от служба — уволняват се от деня на отстранението им от длъжност.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 143, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 144. Военните началници са длъжни да следят в подчинените им части и учреждения кой да не бъде задържан

под стража без да е запазен редът, предвиден в законите. В случай на незаконно задържане военният началник е длъжен незабавно да освободи лицата от свобода, а ако задържането не е станало по разпоредба на негов подчинен, да съобщи за забелязаната неправилност на надлежния началник.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 144, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«IV. Призоваване на свидетели, вещи лица, тълкуватели и преводачи

Чл. 145. Свидетели, вещи лица, тълкуватели и преводачи — военни лица и приравнени — се призовават устно или писмено чрез техния началник.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни със заглавието и с чл. 145, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 146. Военните лица и приравнените, които са призовани от военния следовател в качеството на свидетели и други, се изпращат незабавно, освен когато по важни служебни причини това е невъзможно, за което началникът на частта или учреждение то уведомява следователя и донася на по горния началник.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 146, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 147. За свидетелите, вещи лица, тълкувателите и преводачите — военни лица и приравнени, които не са се явили без законни причини, военният следовател донася на военния началник, чрез когото са били призовани, за надлежно наказание.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 147, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«V. Приключване на предварителното следствие

Чл. 148. След като свърши предварителното следствие, военният следовател го представя на обвиняемия, като му съобщава накратко съдържанието по същото данни, предоставя му да го прочете, ако той желае, и го пита дали иска да представи още нещо за допълване на следствието. Невъзможността на обвиняемия в срока, който следователят му е определил в зависимост от възможността да дойде до неговото седалище, не спира по-нататъшния ход на делото.

Следователят уважава исканията на обвиняемия за допълване на следствието само ако намери, че те могат да допринесат за изясняване на делото, а в противен случай ги оставя неуважени с мотивирано постановление, след което веднага приключва следственото дело и го изпраща на военния прокурор с мотивирано заключение, което може да бъде обвинително или за прекратяване.

Ако обвиняемият не се намира в мястото, гдето се произвежда следствието, в интерес на бързината представянето може да се извърши чрез военния или граждански следовател, в чийто район се намира обвиняемият.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни със заглавието и с чл. 148, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 149. В обвинителното заключение се излага:

- 1) събитията, което съдържа признаци на престъпно деяние;
- 2) времето и мястото, гдето е извършено това деяние, доколкото е известно;
- 3) самоличността, чинът, длъжността и частта или учреждение то, в което служи обвиняемият, а ако са няколко — за всеки от тях поотделно;
- 4) по кой член от съответния наказателен закон се иска наказание за извършеното престъпление и
- 5) причинените на държавата вреди и загуби.

Към обвинителното заключение се прилага списък на лицата, които трябва да се призоват за съдебно заседание.

В списъка се помества само ония от разпитаните на предварителното следствие лица, чиито показания имат съществено значение за решаване на делото.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 149, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 150. Ако един или няколко обвиняеми са извършили няколко престъпни деяния и най-тежките от тях са разследвани, а за установяване на обстоятелствата за по-леките е необходимо продължително време, военният следовател ограничава

предварителното следствие за по-тежките престъпни деяния и изпраща следственото дело на военния прокурор, а за по-леките продължава разследването в отделни следствени дела.

По същия начин военният следовател постъпва, когато престъпното деяние е извършено от няколко лица; в този случай, за да не се забави следствието, последното също може да се раздели срещу отделни обвиняеми или срещу по-малки групи от обвиняеми, доколкото това не е във вреда на правилното правораздаване.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 150, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«VI. Обжалване на следствените действия

Чл. 151. Жалби против действията на военния следовател се подават чрез него до военния прокурор.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни със заглавието и с чл. 151, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 152. Подадената жалба трябва да бъде изпратена на военния прокурор в течение на 3 дни, ако се отнася до бавност на производството или до обезпечаване на иска за вреди и загуби, и в течение на 1 ден — когато се отнася до лишаване от свобода.

Всички останали жалби се прилагат към следственото дело и след приключването му се разрешават от прокурора. Постановленията на последния подлежат на обжалване пред по-горния прокурор.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 152, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 153. За всяка жалба военният следовател дава обяснение и го прилага към нея.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 153, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 154. Ако военният прокурор уважи жалбата, посочва в резолюцията си ония следствени действия, които признава за неправилни и които следва да се възобновят. Същият може да нареди следственото дело да се предаде на друг военен следовател.

Решението на прокурора във всички случаи се съобщава на жалбителя.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 154, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«ОТДЕЛЕНИЕ II

Действия на военния прокурор след свършване на предварителното следствие и дознанието

Чл. 155. Като получи следственото дело или дознанието за въпросе в съда, военният прокурор:

- а) спира или прекратява производството, при наличие на основание за това;
- б) връща го за доразследване заедно с конкретни указания и
- в) утвърждава, пресъставя или съставя обвинителното заключение.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с подзаглавието и с чл. 155, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 156. Ако военният прокурор прекрати или спре делото, длъжен е да съобщи за това писмено на военния началник и пострадалия.

Постановлението на прокурора за спиране или прекратяване на делото може да се обжалва в седмичен срок пред по-горния прокурор.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 156, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 157. Ако при прекратяване на делото военният прокурор разкрие в дейността на обвиняемия признаци за дисциплинарна отговорност, отбелязва за това в постановлението за прекратяване на делото, копие от което изпраща на военния началник за наказване на виновния по дисциплинарен ред.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 157, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 158. С постановлението за прекратяване на делото военният прокурор се произнася и по веществените доказателства и отменя мярката за неотклонение, ако такава е била взета по отношение на обвиняемия.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 158, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 159. При несъгласие с обвинителното заключение военният прокурор го престава.

Ако прокурорът намери, че трябва да се престава обвинителното заключение с оглед на друг текст, само го преквалифицира. Ако трябва да се престава обаче по текст, който предвижда по-тежко наказание, или ако е необходимо допълнително да се предяви обвинение за друго престъпление, за което има данни в делото, прокурорът връща делото за привличане на обвиняемия, съгласно чл. 123, по така формулираното обвинение и довършване разследването по това обвинение.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 159, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 160. Военният прокурор има право да измени или допълни списъка на лицата, които трябва да бъдат призовани в съдебно заседание.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 160, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 161. Когато утвърди, престава или състави обвинителното заключение, военният прокурор го внася, заедно с делото и веществените доказателства, в съда. При това военният прокурор трябва предварително да изиска разрешението по чл. 123 от този закон, ако това не е било сторено по-рано.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 161, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 162. По дела от характер обвинително заключение не се съставя, а обвиняемите се предават на съд с резолюция на прокурора, която трябва да съдържа самоличността на обвиняемия и по кой член от съответния наказателен закон се иска наказанието му.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 162, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 163. След внасяне на делото в съда всички молби по делото и жалби против действията на органите на разследването се отправят направо в съда.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 163, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«ОТДЕЛЕНИЕ III

СЪДЕБНО ПРОИЗВОДСТВО

Глава I

Производство в първата инстанция

Чл. 164. Всяко дело, постъпило за разглеждане във военния съд, се внася от председателя на съда в подготвително заседание, с участието на военния прокурор.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни със заглавията и с чл. 164, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 165. В това заседание военният прокурор излага обстоятелствата по делото, доказателствата, които потвърждават вината на обвиняемия, обосновава правната формулировка на обвинението и поддържа предложението си за предаване обвиняемия на съд.

При новооткрити обстоятелства прокурорът може да внесе предложение за връщане на делото за доразследване, за спиране или за прекратяването му.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 165, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 166. След изложението на прокурора председателят или назначен от него докладчик докладва делото и прави предложение във връзка с изложението на прокурора и с въпросите, които подлежат на обсъждане от съда.

Ако намери за необходимо, съдът може да призове и изслуша обвиняемия.

След доклада на делото съдът обсъжда въпросите за пълнотата на предварителното разследване, за обосноваността на обвинителното заключение, по испанията и жалбите на страни, за спазване процесуалните норми, гарантиращи правата на обвиняемия, за правилността на квалификацията на престъплението, за мярката за неотклонение, за реда и мястото на съдебното следствие, за лицата, които трябва да бъдат призовани, и документите, които трябва да бъдат изискани, и всички други въпроси от значение за по-нататъшния ход на делото.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 166, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 167. В зависимост от отговора на горните въпроси съдът се произнася с определение за предаване обвиняемия на съд по съответните текстове от закона, или за спиране или прекратяване на делото, или за връщането му на военния прокурор за доразследване, с указание на конкретните действия, които трябва да бъдат извършени.

Ако при прекратяване на делото съдът разкрие в дейността на обвиняемия признаци на дисциплинарна отговорност, отбелязва това в определения си, копие от което изпраща на военния началник за налагане наказание по дисциплинарен ред.

В случай на несъгласие с формулировката на обвинителното заключение и ако не намери за необходимо да се произведе допълнително разследване, съдът възлага на един от членовете да го престава, стига така преставането обвинително заключение да не възвежда по-тежко обвинение.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 167, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 168. В изключителни случаи съдът може да определи да не бъдат призовани за съдебно заседание някои от разпитаните на предварителното следствие или на дознанието свидетели, показанията на които не внушават съмнение в своята достоверност. Горното право на съда не може да се приложи по отношение на свидетели, чиито показания страдат от съществена непълнота или се намират в противоречие с показанията на други свидетели, или са неясни.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 168, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 169. Определението на подготвителното заседание не подлежи на обжалване, освен в случаите на спиране или прекратяване на делото и вземане мярка за неотклонение — задържане под стража.

В този случай обжалването става в тридесетдневен срок от съобщението, чрез съда, който се е произнесъл пред по-горния съд.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 169, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 170. Председателят на съда, след свършване на действията по горните членове, разпорежда да се връчи на подсъдимия препис от обвинителното заключение или от тълкуването на частния обвинител заедно със списъка на лицата, които ще бъдат призовани в съда.

Връщането трябва да стане незабавно след подготвителното заседание и не по-късно от 7 дни преди съдебното заседание.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 170, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 171. Председателят на съда определя ден за разглеждане на делото и разпорежда за призоваване в съдебно заседание определените лица.

По дела, по които участието на защитата е задължително, председателят взема мерки за назначаване служебен защитник, ако подсъдимият не си е избрал защитник или споразумение.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 171, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 172. Въпросите за допускане и назначаване на защита, за призоваване на свидетели и вещи лица за съдебно заседание, молбите на страните след внасяне на делото в съда, а така също въпросът за съдебните разходи, в случай на прекратяване на делото преди съдебното заседание, се решават окончателно от председателя на съда или от определен от него съдия — еднолично.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 172, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 173. В молбите за призоваване на свидетели, вещи лица и за допускане на други доказателства страните трябва да посочат обстоятелствата, които ще се установят с тях.

Тези молби се удовлетворяват, когато посочените обстоятелства ще имат значение за решаване на делото. В противен случай те се оставят неуважени мотивирано.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 173, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 174. Съдът, щом признае, че обстоятелствата, за установяване на които молят страните, ще имат значение за решаване на делото, няма право да откаже призоваването на свидетелите, вещите лица и допускане на другите доказателства за установяване на тия обстоятелства.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 174, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 175. Съдът винаги може, когато признае за нужно да призове и без молба на страните свидетели, за които съобщава на участващите в делото лица. Последните могат да правят възражения против призоваването и да искат свидетели и други доказателства в подкрепа на тия възражения, чието допускане зависи от преценката на съда»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 175, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 176. Личното присъствие на подсъдимия при разглеждане на делото е задължително.

По дела от частен характер личното присъствие на подсъдимия на съдебното заседание не е необходимо, освен ако съдът признае това за нужно, за което му се съобщава.

Когато личното присъствие на подсъдимия е необходимо, по той не се яви или се отклони, съдът може да постанови да бъде доведен принудително.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 176, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 177. Ако председателят или един от членовете на състава по болест или по други законни причини, напусне заседанието преди да се свърши разглеждането на делото и бъде заместен с друг съдия, съдебното следствие и всички проми се подновяват отначало. Ако заместващият съдия е бил в залата на съда през време на цялото разглеждане на делото и не иска възобновяване на съдебно-следствените действия, делото продължава без прекъсване.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 177, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 178. Отводите срещу прокурора се разрешават от състава, който решава делото.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 178, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 179. Председателят на съда ръководи съдебното заседание и не позволява изказвания, несъвместими с военната служба и дисциплина.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 179, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 180. Съдебните заседания са публични, но съдът има право, когато намери, че интересите на обществен ред, на нравствеността, на военната или държавна тайна или на военната служба или дисциплина могат да пострадат от публич-

ността на заседанието, да определи делото или известни действия по него да се разглеждат непублично и да забрани обнародването на станалото заседание. Това определение се обявява публично.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 180, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 181. Когато заседанието е непублично, по искане на подсъдимия и на пострадалия от престъпното деяние, в залата могат да бъдат оставени, по преценка на съда, само по двама души на всяка страна от роднините или познатите им.

Съдът може да предложи на присъстващите адвокати, свидетели и други лица да положат клетва, че не ще разпространяват сред обществото обстоятелства, които се изнасят в заседанието. Нарушителят на дадената клетва подлежи на наказателна отговорност по чл. 193, алинея първа, от наказателния закон, ако не подлежи на друго по-тежко наказание по наказателния и други закони. Независимо от това, ако бъде установено, че се издава навън тайната на заседанието или пред вид особен характер на делото, съдът може да отстрани от заседанието лицата, допуснати на страните, съгласно предходната алинея.

При разглеждане на дела срещу офицери, в залата на заседанието войници и подофицери не се допускат.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 181, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 182. След разрешаване на въпроса за възможността да се разгледа делото в отсъствие на неявилите се свидетели и вещи лица съдът запита страните дали имат молба за призоваване на нови свидетели и вещи лица освен тези, които вече са призовани в съдебното заседание, и за събиране на други доказателства или за приемане на такива доказателства, ако се намират на ръце у страните.

Страните, ако заявят такива молби, са длъжни да укажат за разясняване на кои обстоятелства се иска призоваване на нови свидетели и вещи лица и събиране на други доказателства. Тези молби се разрешават по преценка на съда, съгласно правилата на членове 173 и 174, при което предва- рително трябва да бъде изслушана противната страна. Разрешаването на заявките от страните, на основание този член, молби не ограничава правото на страните да правят същите или други молби през цялото време на съдебното следствие, в зависимост от неговия ход.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 182, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 183. В случаите, когато призоваването на нови свидетели и вещи лица или събирането на други доказателства бъде признато от съда за необходимо, съдът има право или да предостави на страните, без прекъсване разглеждането на делото, да доведат свидетелите и вещите лица и да представят другите доказателства на свои средства, или сам незабавно да направи разпореждания за довеждане на свидетелите и представяне на доказателствата, или, ако това е невъзможно, да отсрочи или да отложи делото.

Съдът разрешава молбите, заявени от страните, а също така и въпроса за разглеждане на делото или за неговото отлагане, независимо от това дали тия молби са заявени за пръв път в съдебното заседание или преди това, а също така независимо от това дали тия молби са били по-рано отхвърлени.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 183, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 184. Прочитане на намиращите се към делото и пово- приетите писмени доказателства, а така също и прочитане на показанията, дадени на предварителното следствие или на доз- нанието от свидетелите, призовани или непризовани за съдеб- ното заседание, както и обясненията на подсъдимия, се ре- шава по преценка на съда, по негова инициатива или по молба на страните.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 184, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 185. Разпоредбите на членове 146 и 147 се прила- гат и при съдебното следствие.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 185, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 186. Военни и приправени, които не са се явили без законни причини като свидетели, вещи лица, тълкуватели или

преводачи, а също и военни началници, които без законни причини не са изпратили в съда подчинените им лица, призовани в това им качество, освен че биват съответно наказани, осъждат се от съда да заплатят разходите поради отлагане на делото, ако те са станали причина за това.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 186, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 187. На страните по делото се забранява да употребяват изрази, които засягат достойнството и честта на началниците във войската, както и да порищават техните разпореждания. Когато пред съда се открият неправилни действия на такива началници, които могат да повлияят върху отговорността на подсъдимия или върху правилното решаване на делото, участващите в пренията трябва да се ограничават само в посочване на тези действия, на тяхната неправилност и на произлезлите от тях последици.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 187, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 188. Военният прокурор трябва да предяви искане за присъждане на причините на държавата вреди и загуби най-късно през време на съдебното следствие. Ако прокурорът не предяви такова искане, съдът може сам да направи това до приключване на съдебното следствие. В противен случай, след влизането на присъдата в законна сила, съдът е длъжен да съобщи на надлежния държавен орган за завеждането на гражданския иск пред гражданските съдилища.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 188, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 189. След проверка на доказателствата по делото председателят записва страните дали имат с нещо да допълнят съдебното следствие, след това, като се обсъдят и удовлетворят или отхвърлят предявените молби, обявява съдебното следствие за завършено.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 189, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 190. Страните през време на пренията нямат право да представят нови доказателства, които не са били проверени на съдебното следствие. В случай на необходимост да се представят нови доказателства, страните могат да молят за възобновяване на съдебното следствие, която молба се разрешава от съда в зависимост от обстоятелствата по делото.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 190, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 191. Ако в последната си дума подсъдимият разкрие нови обстоятелства, съществени за делото, съдът има право, както по собствена инициатива, така и по молба на страните, да възобнови съдебното следствие по реда на предходния член.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 191, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 192. Присъдата се изготвя в свършена форма в деня на приключване на делото. По дела от сложен характер съдът може да отложи произнасянето на присъдата и изготвянето на мотивите за определен срок, който се обявява на страните.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 192, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 193. Протоколът на съдебното заседание се изготвя в свършена форма до приключване на съдебното заседание и се прочита на страните, преди оттегляне на съда на съвещание. По дела, по които протоколът не може да бъде изготвен в свършена форма веднага след приключване на съдебното заседание, съдът определя деня за изготвянето му. В последния случай страните могат в двудневен срок от изготвянето на протокола да правят бележки по съдържанието му с писмено заявление и да искат съответни поправки. За основателността на направените бележки и искания съдът се произнася с определение.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 193, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Глава II

Ред за обжалване на присъдите и определенията

Чл. 194. Присъдите и определенията на първостепенните военни съдилища се обжалват пред Военната колегия на Върховния съд.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни със заглавието и с чл. 194, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 195. Срокът за подаване на частни жалби и протести е 3-дневен.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 195, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 196. Резолюцията на председателя на съда за връщане на частната жалба или протест, подадена след срока, подлежи на частно касационно обжалване пред Военната колегия на Върховния съд в срока по предходния член.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 196, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 197. Срокът за подаване молба за възстановяване на пропуснат срок е 3-дневен. Определението, с което се отказва възстановяване на срока, подлежи на обжалване с частна жалба пред Военната колегия на Върховния съд.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 197, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 198. Касационните жалби и протести се подават в 7-дневен срок от изготвяне на присъдата в свършена форма. Допълнителни касационни жалби или протести не могат да се подават.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 198, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Глава III

Изпълнение на присъдите

Чл. 199. Привеждането в изпълнение на присъдите по отнoшение на военни и приравнени лица се възлага на военния началник.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни със заглавието и с чл. 199, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 200. Начинът на изпълнение присъдите на военните съдилища се урежда с правилник, одобрен с указ.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 200, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 201. Ходатайството за заменяване на смъртното наказание се прави от министъра на народната отбрана, въз основа на мнение на комисия в състав: председател — началникът на Военно-съдебния отдел и членове: председателстващият Военната колегия на Върховния съд или негов заместник, прокурорът на войската и по един представител от политическото управление и отдел кадри при Министерството на народната отбрана.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 201, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«ОТДЕЛ V

СЪДОУСТРОЙСТВО, ПОДСЪДНОСТ И СЪДОПРОИЗВОДСТВО ПРИ ВОЕННО ПОЛОЖЕНИЕ И ВЪВ ВОЕННО ВРЕМЕ

Чл. 202. Разпорежданията в предходните отдели на този закон са в сила при военно положение и във военно време с измененията, предвидени в този отдел.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни със заглавието и с чл. 202, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Глава I

Съдоустройство

Чл. 203. Когато в страната или в част от нея бъде обявено военно положение, военните съдилища в областите, обявени във военно положение, се преименуват във военно-полеви съдилища, като остават да действуват в старите си места.

При нужда, със заповед от министъра на народната отбрана, могат да бъдат учредени и други военно-полеви съдилища, чиито райони се определят със същата заповед.

Когато бъде обявено военно положение в една част от района на военния съд, последният действува и като военно-полев съд в тази част.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни със заглавието и с чл. 203, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 204. Във военно време, освен военно-полевите съдилища, за които се говори в предходния член, такива се откриват:

- 1) при всяка дивизия или при всяко друго равно или по-голямо отделно войсково съединение;
- 2) в обсадените места и
- 3) в области извън пределите на страната.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 204, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 205. Военно-полевият съд при отделна дивизия или друго равно или по-голямо отделно войсково съединение следва дивизията или войсковото съединение.

Когато някоя част от дивизията или войсковото съединение временно се отдели, тя се предава в съдебно отношение към военн-полевия съд на тази дивизия или войсково съединение, в чието разпореждане е придадена.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 205, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 206. В обсадените места действуват военно-полеви съдилища при дивизиите, които съставляват гарнизона на мястото.

Ако гарнизонът е по-малък от дивизия и няма военно-полев съд, комендантът на обсаденото място учредява такъв, за което, при първа възможност, донася на главнокомандувачия и иска неговото одобрение.

Ако гарнизонът е повече от дивизия, комендантът на обсаденото място определя на кой военен съд ще бъдат подсъдни гражданите и частите от гарнизона, които не влизат в състава на дивизиите.

При липса на военни съдии, прокурори и следователи в обсаденото място, за такива могат да бъдат назначени военни или граждански лица със или без юридическо образование.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 206, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 207. В области извън пределите на страната се учредяват необходимото число военно-полеви съдилища със заповед на главнокомандувачия, който им определя районите.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 207, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 208. Всеки военно-полев съд се състои от председател, потребното число съдии, секретар и канцеларски служители.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 208, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 209. Военно-полевите съдилища разглеждат делата в състав: председател и двама съдии.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 209, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 210. При всяка дивизия или равно, или по-голямо войсково съединение и в случаите на точки 2 и 3 на чл. 204. има военно-полеви прокурор, негов заместник, военни следователи, секретари и канцеларски служители.

Във военно време и в местата, обявени във военно положение, следователите от гражданското ведомство изпълняват предложенията на съответните военно-полеви прокурори за произвеждане на предварително следствие по подсъдните на военно-полеви съдилища престъпни деяния, извършени от граждански лица, като действуват по правилата на този закон.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 210, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 211. За председатели и членове на военно-полеви съдилища, за военно-полеви прокурори и техни заместници и за военно-полеви следователи се назначават офицери с висше юридическо образование от действувашата войска и запаса.

Когато председателят е по чин по-младши от подсъдния, за председател се назначава офицер, макар и без юридическо образование, определен от съда измежду равните или с по-горен чин офицери от съответната дивизия, или друго равно или по-голямо отделно войсково съединение или дивизионна област.

Обивяване определеното на съда става със заповед от началника на съответната дивизия, отделно войсково съединение и пр.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 211, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 212. Във военно време при всеки военно-полев съд се назначават потребното число офицери с висше юридическо образование, за постоянни служебни защитници.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 212, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 213. За делата на военно-полеви съдилища, които действуват вън от пределите на страната, се изпращат отделни от Военната колегия на Върховния съд със свой председател, седалищата и районите на които се определят от главнокомандувачия.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 213, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 214. Във военно време прокурорът на войската се преименува прокурор на действувашата войска, а неговият заместник остава прокурор на войската.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 214, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 215. В обсаденото място, докато трае обсадното положение, върховният съдебен надзор над присъдите на военно-полеви съдилища принадлежи на коменданта на обсадното място.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 215, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 216. Въпросите, за които се говори в чл. 9 от този закон, във военно време се внасят и от главнокомандувачия за разглеждане от Военната колегия, респективно военните отделения на Върховния съд.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 216, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 217. След вдигане на военното положение или прекратяване на военното време, на военно-полеви съдилища, прокурори и следователи се определя от министъра на народната отбрана срок за свършване на висящите дела.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 217, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 218. Военно-съдебното управление във военно време се упражнява от мирновременния началник на Военно-съдебния отдел, който през това време е непосредствено подчинен на главнокомандувачия и се намира при главното командване на действувашата войска, а дотогавашните му функции се поемат от началника на военно-съдебното отделение, който остава заместник-началник на Военно-съдебния отдел при Министерството на народната отбрана.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 218, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 219. При началника на Военно-съдебния отдел във военно време се назначават потребното число военно-съдебни инспектори измежду съдебните офицери на действителна служба и от запаса.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 219, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 220. Върховният съдебно-административен надзор над военно-полевите съдилища и длъжностни лица при тях се упражнява от главнокомандувачия лично или чрез началника на Военно-съдебния отдел».

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 220, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Глава II

Подсъдност

Чл. 221. На военно-полевите съдилища при военно положение са подсъдни:

а) военните и приравнени лица, освен за престъпни деяния, за които са подсъдни на военните съдилища в мирно време, още и за престъпните деяния, изброени в издадения по случая указ, и

б) гражданските лица, освен в случаите на чл. 62 от този закон, и за престъпни деяния, изброени в издадения по случая указ».

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни със заглавието и с чл. 221, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 222. Във военно време на военно-полевите съдилища във вътрешността на страната са подсъдни:

1) военни и приравнени лица от местните войскове части, за всички престъпни деяния, извършени в района на съда;

2) военни и приравнени лица, за всички престъпни деяния, извършени в района на съда през време, когато те са отсъствували от своите части, и

3) граждански лица, освен за случаите на чл. 62, още и за престъпни деяния, извършени в района на съда, изброени в издадения по случая указ».

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 222, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 223. На военно-полевите съдилища при дивизиите или при други равни или по-големи отделни войскове съединения са подсъдни:

1) военни и приравнени лица от състава на дивизиите или други равни или по-големи войскове съединения, за всички престъпни деяния, извършени при дивизията или войсковото съединение, или във от тях, по в района, който последните заемат;

2) военни и приравнени лица от частите във от състава на дивизията и войсковото съединение, за всички престъпни деяния, извършени в района, който дивизията или войсковото съединение заема, през време, когато същите лица са отсъствували от своите части, и

3) граждански лица, за всички престъпни деяния, извършени в района извън пределите на страната, които дивизията или войсковото съединение заема, докато бъде учреден за тях места военно-полев съд, съгласно чл. 204, т. 3.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 223, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 224. На военно-полевите съдилища в обсадените места са подсъдни:

1) военни и приравнени лица, за всички престъпни деяния, извършени в обсаденото място, и

2) граждански лица, за всички престъпни деяния, извършени в мястото, докато трае обсадата.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 224, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 225. На военно-полевите съдилища в области извън пределите на страната са подсъдни:

1) военни и приравнени лица от местни войскове части в тези области, за всички престъпни деяния, извършени в района на съда;

2) военни и приравнени лица, за всички престъпни деяния, извършени в района на съда през време, когато извършителите са отсъствували от своите части, и

3) граждански лица, за всички престъпни деяния, извършени в района на съда.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 225, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 226. На Военната колегия и военните отделения на Върховния съд, във военно време, като първа и последна инстанция, са подсъдни командирите на дивизии, по-горни и съответстващите на тях, за всички престъпни деяния, подсъдни на военните съдилища.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 226, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 227. Военни и приравнени от войскове части, влизащи в състава на войсково съединение, което явява свой военно-полев съд, са подсъдни на най-близкия военно-полев съд, определен от началника на войсковото съединение.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 227, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 228. Всички избягали от своите части военни и приравнени лица, за бягството, както и заловените в измяна, предателство и шпионство, се съдят от оня военно-полев съд, в района на който са били заловени.

Военнопленниците за всички престъпни деяния се съдят от най-близкия до местонамишването на престъпното деяние военно-полев съд.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 228, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 229. Когато отсъстващо от своята част военно или приравнено лице извърши престъпно деяние в място, дето не действа още установен военно-полев съд, делото е подсъдно на най-близкия военно-полев съд.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 229, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Глава III

Съдопроизводство

Чл. 230. Във военно време правото на министра на народната отбрана по членове 110, 112, алинея трета, 123 и 138, алинея втора, по отношение на старшите офицери се упражнява от военните съвети на армиите, приравнени или по-големи съединения, а по отношение на младшите офицери — от командирите на съединенията.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни със заглавието и с чл. 230, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 231. Началниците на обсадените места, независимо от длъжността, която заемат, възбуждат наказателно дело за всички престъпни деяния на всички военни и приравнени лица, подсъдни на военно-полевия съд при обсаденото място, и дават съгласие за задържането и съденето им.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 231, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 232. Военно-полевите прокурори, а в тяхно отсъствие военно-полевите следователи възбуждат наказателно дело и срещу военнопленници.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 232, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 233. Във военно време, за престъпления по глави I, III, IV, X и членове 82, 83, 85, 89, 102, 114, 118, 119, 120, 121 и 122 от военно-наказателния закон и членове 99, 99б, 99г, 100, 111, 112, 112а, 116 и 167 от наказателния закон, щом престъпното деяние е очевидно, може да не се произвежда нито дознание, нито предварително следствие, а делото се внася в съда с обвинително заключение веднага след като се съберат сведения за самоличността на извършителя за извършеното деяние, за свидетели, които следва да бъдат призовани, и за другите доказателства, нужни в случая.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 233, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 234. Във военно време пред военно-полевите съдилища при дивизиите или при другите войскове съединения и в обсадените места, граждански иски в полза на частни лица, както и иски за парично удовлетворение не се допускат, а пред останалите военно-полеви съдилища същите се допускат по преценка на съда.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 234, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 235. Във военно време или при военно положение връчването на обвинителните книжа трябва да стане не по-късно от 24 часа преди съдебното заседание.

В случаите на чл. 233 от този закон спазването на срока по предходната алинея не е задължително.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 235, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 236. Във военно време и при военно положение председателят на съда, по своя преценка, може да внесе делото за разглеждане в подготвително заседание.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 236, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 237. Във военно време присъдите се изготвят в свръшена форма веднага след съвещанието на съда. По тези присъди мотиви не се пишат.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 237, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 238. При военно положение касационни жалби и протести, както и частни касационни жалби и протести се подават в срок от 48 часа за присъдите — съгласно чл. 198, а за определенията и резолюциите — от обявяването им.

За деня на насрочване делото се съобщава на заинтересуваните писмено.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 238, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 239. Присъдите и определенията на военно-полевите съдилища във военно време не подлежат на обжалване и могат да бъдат отменени или изменени само по реда на надзора.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 239, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 240. За всяка присъда, с която се налага смъртно наказание, военно-полевият съд веднага съобщава телеграфически на председателя на Военната колегия, respectively на Военното отделение на Върховния съд и на прокурора на действащата войска, с копие до командира на съответната армия, в качеството му на председател на военния съвет, по принадлежност, с указание за датата на произнасяне на присъдата, обстоятелствата на обвинението, текста на закона, по който подсъдимият е признат за виновен, самоличността му и резюме от обясненията на осъдения.

Военният съвет на армията, приравненото или по-голямо съединение, с получаване съобщението по предходната алинея, незабавно съобщава телеграфически на председателя на Военната колегия, respectively на Военното отделение на Върховния съд и прокурора на действащата войска, по принадлежност, своето мнение за по-нататъшния ход на делото.

В течение на 72 часа от получаване на съобщението председателят на Военната колегия и прокурорът на действащата войска са длъжни да съобщят на председателя на военно-полевия съд, произнесъл присъдата, становището си по същата.

Ако съобщението на горните лица не съдържа разпореждания за спиране изпълнението на присъдата, то последната се привежда в изпълнение.

Останалите присъди на военно-полевите съдилища влизат в законна сила от момента на произнасянето им и подлежат на изпълнение.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 240, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 241. Ако всички връзки на някоя войска част или отред с войската са прекъснати, функциите на органите по предходните членове преминават върху най-старшия началник.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 241, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 242. Присъдите на военно-полевите съдилища се изпълняват веднага след влизането им в законна сила, с изключенията, указани в закона.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 242, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 243. Във военно време съдът може да отсрочи изпълнението на присъдата, съгласно чл. 32 от военно-наказателния закон.

Ако съдът не е отсрочил изпълнението на присъдата, военният началник може мотивирано да поиска това.

Ходатайството по чл. 33 от военно-наказателния закон се извършва от военния началник.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 243, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 244. Определението за частично или пълно освобождение от наказание и за заличаване на осъждането, по отношение на лицата, осъдени с приложение на чл. 243, се произнася:

а) по отношение на военни и приравнени — от военно-полевия съд на или по местонахождението на войсковата част, в която служи осъденият, и

б) при демобилизация на осъдения — от съда, който е произнесъл присъдата, или от съответния военен съд по местожителството на осъдения.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 244, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 245. Частичното или пълно освобождение от наказание на военни и приравнени, осъдени с приложение на чл. 243 и уволнение от армията по инвалидност, може да стане и без ходатайство на военния началник, по представление на местния военен прокурор или заявление на самия осъден.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 245, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 246. Въпросът за частичното или пълно освобождение от наказание и заличаване на осъждането се разглежда от съда в съдебно заседание, с участието на прокурора и осъдения. Неявяването на осъдения не спира разглеждането на делото.

Разглеждането на делото започва с доклад на назначения съдия, след което съдът изслушва заключението на прокурора и обясненията на осъдения и неговия защитник.

При нужда съдът може да нареди разследване.

След изслушване заключението на прокурора и обясненията на осъдения, съдът се произнася с определение, което не подлежи на обжалване.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 246, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

О Т Д Е Л VI

ПОСЛЕДНИ РАЗПОРЕЖДЕНИЯ

Чл. 247. Предвиденият в този закон служебен стаж не е задължителен за заварените при влизането му в сила лица от военно-съдебното ведомство.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни със заглавието и чл. 247, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 248. Военен началник, по смисъла на този закон, е командирът на отделна войска част или съединение, както и съответстващите на тях.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 248, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Михайлов (к): (Чете)

«Чл. 249. Настоящият закон влиза в сила един месец след обнародването му в «Държавен вестник» и отменява военно-съдебния закон от 29 януари 1938 г. с всичките му изменения и допълнения.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Които са съгласни с чл. 249, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

С това дневният ред на дневното заседание е изчерпан. Има да ви направя едно съобщение, в съгласие с председателя на Министерския съвет др. Васил Коларов — че същият ще направи своята декларация пред Народното събрание утре сутринта в 10 ч.

Значи, следното заседание на Народното събрание ще се състои утре, 23 т. м., 10 ч. преди обед, за което бюрото на Великото народно събрание предлага следния дневен ред:

1. Декларация на председателя на Министерския съвет.

Първо четене на законопроектите:

2. За допълнение на чл. 62 от закона за народните съвети.
3. За изменение и допълнение на закона за лишаване от право на пенсия лица, проявили фашистка дейност.
4. За изменение и допълнение на закона за национализация на частни индустриални и минни предприятия.
5. За допълнение на закона за трудовите кооперативни земеделски стопанства.

Второ четене на законопроектите:

6. За избиране на народни представители.
 7. За събиране на материалите по съпротивителното движение.
 8. За лицата и семейството.
- Моля ония народни представители, които са съгласни с предложения дневен ред за утрешното заседание да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.
Закривам заседанието.

(Закрито в 19 ч.)

Подпредседател: АТАНАС ДРАГИЕВ

Секретари: { ИЛИЯ РАДКОВ
ТОДОР ТИХОЛОВ

Началник на Стенографското отделение: ТОДОР АНГЕЛИЕВ